

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Diplomová práce

Bc. Zdeněk Valenta

Historie Gymnázia a Obchodní akademie Bučovice v kontextu dějin

Olomouc 2017

vedoucí práce: PhDr. Jitka Plischke, Ph.D.

Čestné prohlášení

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval sám s využitím uvedených pramenů a literatury.“

Ve Vyškově dne .....

.....

Bc. Zdeněk Valenta

Poděkování

Tímto bych rád poděkoval paní PhDr. Jitce Plischke Ph.D., vedoucí své diplomové práce, za její odborné vedení, cenné rady, trpělivost a ochotu při řešení otázek spojených s touto diplomovou prací.

Anotace

Jméno a příjmení	Bc. Zdeněk Valenta
Katedra	KPS – Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce	PhDr. Jitka Plischke Ph.D.
Rok obhajoby	2017

Název práce	Historie Gymnázia a Obchodní akademie Bučovice v kontextu dějin
Název v angličtině	History of Gymnasium and Business College in Bučovice in Historical Context
Anotace práce	Diplomová práce se zabývá historií Gymnázia a Obchodní akademie Bučovice s důrazem na historické mezníky, které vývoj těchto institucí ovlivnily. Práce je členěna do tří oddílů, a to Město Bučovice, Gymnázium Bučovice a Obchodní akademie Bučovice. Cílem této práce je analýza vzniku a vývoje Gymnázia Bučovice a Obchodní akademie Bučovice v kontextu společenských změn a reform ve školství.
Klíčová slova	gymnázium, obchodní akademie, Bučovice, školství, vzdělávání, reforma, společenské změny
Anotace v angličtině	The thesis deals with history of Gymnasium and Business College in Bučovice with the emphasis on historical landmarks, which influenced the development of these institutions. The thesis is divided into three sections: the Town of Bučovice, Gymnasium in Bučovice and Business College in Bučovice. The thesis shall primarily focus on the analysis of the genesis and the development of Gymnasium in Bučovice and Business College in Bučovice in the context of the social

	changes and the reforms in education.
Klíčová slova v angličtině	Gymnasium, Business College, Bučovice, Schooling, Education, Reform, Social change
Přílohy vázané v práci	<p>Příloha č. 1: Smlouva o zřízení vyšší reálné školy v Bučovicích</p> <p>Příloha č. 2: Přehled ředitelů škol</p> <p>Příloha č. 3: Vybrané příspěvky z Kroniky a články</p> <p>Příloha č. 4: Fotografie</p> <p>Příloha č. 5: Mapa Bučovic</p>
Rozsah práce	141 s.
Jazyk práce	Čeština

Obsah

Obsah	6
ÚVOD.....	9
A. MĚSTO BUČOVICE.....	12
1 Poloha města a demografické údaje	12
2 Historie města Bučovice.....	13
B. GYMNÁZIUM BUČOVICE	15
1 Počátky gymnaziálního školství v Rakousko-Uhersku a založení Vyšší reálné školy v Bučovicích	15
1.1 Počátky gymnaziálního školství	15
1.2 Založení vyšší reálné školy v Bučovicích.....	21
1.3 Výstavba nové školní budovy v Bučovicích.....	26
1.4 Vznik reálného gymnázia v Bučovicích	29
1.5 Osobnost Bohuslava Kopeckého, prvního ředitele školy	30
2 První světová válka a její vliv na školství v českých zemích.....	34
2.1 První světová válka a její vliv na školství.....	34
2.2 Gymnázium v Bučovicích během první světové války	36
3 Vznik Československa a vývoj školství v letech 1918 - 1938	41
3.1 Vznik samostatného Československa a reformy ve školství	41
3.2 Převod bučovického gymnázia státu a vznik Státního reálného gymnázia	42
4 Druhá světová válka a její vliv na školství v Protektorátu Čechy a Morava	48
4.1 Protektorát Čechy a Morava a dopad druhé světové války na školství	48
4.1.1 Začátek druhé světové války a její vliv na školství v Protektorátu Čechy a Morava do příchodu Reinharda Heydricha	48
4.1.2 Situace v Protektorátu Čechy a Morava od příchodu Reinharda Heydricha do konce druhé světové války a její vliv na školství	50
4.2 Gymnázium Bučovice v období Protektorátu Čechy a Morava	52
5 Československo v letech 1945-1968 a změny ve školství	59
5.1 Politický vývoj a jeho vliv na školství.....	59
5.1.1 Situace v Evropě po roce 1945.....	59
5.1.2 Nástup silné levice v obnoveném Československu.....	60

5.1.3	Školství v Československu po nástupu KSČ k moci.....	64
5.1.4	Situace v Československu v letech 1953 až 1968 a její vliv na školství.....	66
5.2	Období 1945-1968 na gymnáziu v Bučovicích	73
6	Společenské změny po roce 1968, jejich vliv na školství v Československu.....	85
6.1	Společenský vývoj v Československu od počátku normalizace do roku 1989 a jeho vliv na školství.....	85
6.2	Společenské změny po roce 1968, jejich vliv na Gymnázium v Bučovicích.....	90
7	Společenské změny po roce 1989, jejich vliv na školství v Československu.....	93
7.1	Společenský vývoj v Československu po roce 1989 a jeho vliv na školství	93
7.2	Společenské změny po roce 1989 a jejich vliv na Gymnázium v Bučovicích	96
7.3	Bučovické Gymnázium ve 21. století	100
8	Zhodnocení	103
C.	OBCHODNÍ AKADEMIE BUČOVICE	106
1.	Zemědělské školství v letech 1948 - 1955 a založení Zemědělské účetnické školy v Bučovicích.....	106
1.1	Vývoj zemědělského školství	106
1.2	Založení Zemědělské účetnické školy v Bučovicích.....	107
2.	Vývoj zemědělského školství v letech 1956 – 1989 a změny na Zemědělské účetnické škole v Bučovicích.....	109
2.1	Rozmach zemědělských technických škol	109
2.2	Vznik a vývoj Zemědělské technické školy v Bučovicích	110
3	Změny na ekonomických školách a Střední zemědělské technické škole po roce 1989.....	114
3.1	Proměna ekonomických škol po roce 1989.....	114
3.2	Vznik Obchodní akademie v Bučovicích	114
4	Zhodnocení.....	116
	ZÁVĚR.....	119
	Zkratky	124
	Seznam použitých pramenů.....	125
	Literatura	125
	Zákony a vyhlášky.....	127
	Internetové zdroje	128
	Články.....	129

Příloha č. 1	131
Příloha č. 2.....	135
Příloha č. 3.....	136
Příloha č. 4.....	138
Příloha č. 5.....	141

ÚVOD

Ústředním tématem předkládané diplomové práce je historie gymnaziálního a středního odborného vzdělávání na území České republiky se zaměřením na dobu, ve které vzniklo a bylo rozvíjeno bučovické Gymnázium a Obchodní akademie. Práce představuje dvě dříve samostatné instituce od období, kdy se začalo uvažovat o jejich vzniku, což bylo roku 1898, až po rok 2012, kdy došlo k jejich sloučení v jednu střední školu. Zaměřuje se na významné společenské mezníky, které ovlivnily život škol a určily jejich následné směřování. Prezentuje bučovické Gymnázium a Obchodní akademii jako významnou instituci, která se dokázala zapsat do historie města.

Počáteční motivace autora vychází ze zájmu o historii obecně i se zaměřením na regionální vývoj včetně blízkého města Bučovice. Cílem této diplomové práce je analyzovat vznik a vývoj Gymnázia Bučovice a Obchodní akademie Bučovice v historickém kontextu společenských změn a reforem ve školství.

K dosažení stanoveného cíle této diplomové práce je nutné postupovat následujícími kroky:

- analýza mezníků vývoje školství v kontextu historických událostí
- analýza mezníků vývoje bučovického Gymnázia
- analýza mezníků vývoje bučovické Obchodní akademie
- změny vedoucí ke sloučení Gymnázia a Obchodní akademie.

Diplomová práce je členěna do tří oddílů: Město Bučovice, Gymnázium Bučovice a Obchodní akademie Bučovice. První oddíl vymezuje demografické údaje a historii města od založení Bučovic až do současnosti. Druhý oddíl, Gymnázium Bučovice, tvoří rozsahem i problematikou největší část diplomové práce. Tento oddíl je chronologicky rozdělen do kapitol, kde hlavními historickými mezníky jsou první světová válka, vznik Československa, druhá světová válka, politický vývoj po roce 1945, počátek okupace Československa, Sametová revoluce a rozdělení Československa. V podkapitolách je analyzován historicko-společenský vývoj ve zkoumaném období tak, aby byly čtenáři poskytnuty ucelené informace nejen o vývoji školství, nýbrž v kontextu s dějinami. Důraz

je kladen na školství a vliv jednotlivých historických událostí na školství. Samostatnou podkapitolu vždy tvoří vývoj bučovického Gymnázia ve zkoumaném časovém úseku. Poslední oddíl analyzuje proměny bučovické Obchodní akademie od jejích počátků. Diplomová práce je ukončena rokem 2012, tedy okamžikem sloučení Gymnázia a Obchodní akademie.

Názvy institucí je nutné používat správně v historickém kontextu. Vzhledem k tomu, že jak název Obchodní akademie, tak i Gymnázia, se v průběhu jejich historie několikrát změnil, je pro zvýšení přehlednosti v případech, kdy se mluví o institucích mimo dějinný kontext, používán současný název. Naopak při výzkumu institucí v jednotlivých historických obdobích je využíván původní historický název škol.

Pod pojmem Gymnázium je pro účely této práce zahrnut výzkum Vyšší reálné školy v Bučovicích, Státního reálného gymnázia v Bučovicích, Gymnázia v Bučovicích, Jedenáctileté střední školy v Bučovicích a Střední všeobecně vzdělávací školy v Bučovicích. Zde uváděný pojem Obchodní akademie zahrnuje pro účely této práce Zemědělskou účetnickou školu v Bučovicích, Zemědělskou technickou školu v Bučovicích, Střední zemědělskou technickou školu v Bučovicích, Obchodní akademii a Střední zemědělskou školu v Bučovicích, Obchodní akademii Bučovice, a to v uváděném pořadí. Pro lepší přehlednost je uváděn seznam zkratk těchto názvů, který je rozšířen i o zkratky běžně užívané (např. zkratky politických stran).

Stěžejním pramenem této diplomové práce je *Kronika Gymnázia Bučovice*, která byla pečlivě vedena od založení Gymnázia, dále almanachy vydané Gymnáziem Bučovice: *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy* (2002), *Gymnázium Bučovice: 1902-1992* (1992) a *Almanach: 75 let gymnázia v Bučovicích 1902-1977* (1977). Některé důležité okamžiky Gymnázia i samotného města zachycují publikace *Bučovice: mé rodné město* (2012) *Bučovice: město plné lidí* (2014) a *Bučovické noviny* (2002). Změny ve školství ve zkoumaném období upravují jednotlivé školské zákony, především *zákon č. 95/1948 Sb., o základní úpravě jednotného školství (školský zákon)*, *zákon č. 31/1953 Sb., o školské soustavě a vzdělávání učitelů*, *zákon č. 186/1960 Sb., o soustavě výchovy a vzdělávání (školský zákon)*, *zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních a středních škol (školský zákon)* a publikace *Vývoj české školy a učitelského vzdělání* (1992), *Rozbor vývoje středního všeobecně vzdělávacího školství v letech 1918-1972* (1973). Důležitými zdroji

k analýze zemědělské školy coby předchůdce Obchodní akademie jsou *Dějiny zemědělského školství v Československu* (1980), *Zemědělské školství* (1954) a články z dobového místního tisku *Družba*. Společensko-historické pozadí je zachyceno především v publikacích *Kronika lidstva* (1995), *První světová válka den po dni* (2013), *Dějiny jednoho kontinentu* (2000), *Kronika druhé světové války* (2000), *Atentát Operace Anthropoid 1941-1942* (2002) a dalších.

Do budoucna se nabízí možnost dalšího zkoumání vývoje Gymnázia a Obchodní akademie Bučovice od okamžiku sloučení.

A. MĚSTO BUČOVICE

1 Poloha města a demografické údaje

Město Bučovice leží v Jihomoravském kraji a správně náleží do okresu Vyškov. Ve vyškovském okrese jsou se svými 6400 obyvateli po Vyškově druhým největším městem. Leží v nadmořské výšce 230 m n.m. Od okresního města Vyškova jsou Bučovice vzdáleny asi 15 km. Od krajského města Brna přibližně 30 km. Bučovice jsou obcí s rozšířenou působností a do jejich obvodu patří dalších 19 obcí okresu.¹ Bučovice jsou pro tyto obce také sídlem stavebního a finančního úřadu. Pobočku má v Bučovicích i vyškovský úřad práce. Zároveň je zde zdravotní středisko se stanovištěm rychlé záchranné služby a profesionální hasičský záchranný sbor. Ve městě se nachází jedna střední škola, dvě základní školy, jedna základní umělecká škola a šest mateřských škol. V Bučovicích se nachází průmyslová zóna s několika výrobními závody.

Přes město Bučovice protéká nevelká říčka Litava, která je levostranným přítokem známější řeky Svratky. Bučovice leží v údolí řeky a z obou stran jsou sevřeny pahorkatinami. Ze severu od Vyškova je to z větší části nezalesněná Litenčická pahorkatina, která dosahuje nejvyšší nadmořské výšky 518 m n.m., a z jižní strany vystupuje zalesněný Ždánický les s nejvyšším bodem 437 m n.m. Ve Ždánickém lese probíhá těžba velmi kvalitní ropy, která se těží i na katastru obce Bučovice v místní části Kloboučky.² Město leží na důležité silnici 1. třídy označené jako E 50, která vede z Brna do Uherského Hradiště a dále směrem na Slovensko. Přes Bučovice vede také dvoukolejná železniční trať z Brna do Veselí nad Moravou, která je v jízdním řádu označena číslem 340. Město Bučovice je významnou vojenskou posádkou. Sídlí zde 74. lehký motorizovaný prapor, který je součástí 7. moravské brigády, jež má sídlo v Hranicích na Moravě.

Hlavní dominantou města je renezanční zámek z 16. století s mohutnou kašnou ve dvoře. Zámek je i hlavním turistickým cílem v Bučovicích. Krom zámku je historickou památkou i kostel Nanebevzetí Panny Marie z 16. století, který je přímo na hlavním náměstí.³

---

¹ AXAMITOVÁ, Jana a kol. *Cesty za krásou a poznáním: turistický lexikon ČR*. Praha: Olympia, 2011, s. 139.

² ĎOUBALÍK, Petr. *Turistický atlas Česko 1 : 50000*. Vizovice: SHOCart, 2004, s. 534.

³ AXAMITOVÁ, Jana a kol. *Cesty za krásou a poznáním: turistický lexikon ČR*. Praha: Olympia, 2011, s. 139.

2 Historie města Bučovice

Nejstarší písemné prameny deklarující založení města Bučovic pochází z roku 1322. Město bylo ve středověku chráněno nejspíše obranným příkopem a palisádovou hradbou s několika branami. Město bylo chráněno třemi objekty, které tvořily obranný trojúhelník. Těmito body byla tvrzka zvaná „Hrádek“ na severozápadě, další tvrzka „Kaštýlek“ na východě a tehdejší kostel se hřbitovem ležící vně hradeb. Bučovice byly již v této době nejspíše významným tržním městečkem ležícím na strategicky důležité křižovatce cest z Brna do Kyjova a (Uherského) Brodu a z Vyškova ke Ždánicím a dále na jih.⁴

Po zániku středověkého opevnění byly stavěny dlouhé selské domy. Ve druhé polovině šestnáctého století zažívaly Bučovice velký rozmach. Zámek dal v letech 1566 – 1581 vystavět Jan Šembera Černoohorský z Boskovic. Hlavním projektantem a architektem byl Jacopo Strada, stavbu zámku s renesančními arkádami zajišťoval italský mistr Pietro Gabri, na výzdobě se podíleli četní italští umělci.⁵ Nádvoří zámku, kde byla později zbudována fontána, obklopují čtyři křídla s nádhernými arkádami a reliéfní výzdobou ve třech podlažích. V přízemí je v interiéru uchována na klenbách a nadpražích dveří bohatá štukatura a figurální štuková plastika.⁶ K zámku přiléhá renesanční zahrada, která bývala obklopena zdí a dlážděným vodním příkopem. Bučovický zámek je označován jako „nejčistší renesanční stavba“ mimo území Itálie.⁷

V 19. století se v Bučovicích velmi dařilo hrnčířství, soukenictví a bednářství. Vedení města si uvědomovalo, že k dalšímu rozvoji by napomohlo vybudování železnice. Po dlouholetých jednáních byla v roce 1887 vystavěna železniční trať přes Bučovice, odkud čtyřikrát denně jezdil vlak do Brna a z Brna. Díky přítomnosti železnice vznikla v roce 1894 v Bučovicích výrobní holí Davida Druckera, která se brzy změnila na továrnu na ohýbané zboží a nábytek. Dobré vlakové spojení do Brna, kam do přestěhovaných továren dojíždělo mnoho pracovníků z regionu, se odrazilo i ve zpomalení vývoje průmyslu a stagnaci růstu počtu obyvatel.⁸

---

⁴ MICHALČÍK, Miloslav a kol. *Bučovice: mé rodné město*. Bučovice: M. Michalčík, 2012, s. 33.

⁵ Tamtéž, s. 33 a 41.

⁶ ZEMANOVÁ, Renata. *Památky vyškovského okresu*. Vyškov: Muzeum Vyškovska. 1972, s.13.

⁷ AXAMITOVÁ, Jana a kol. *Cesty za krásou a poznáním: turistický lexikon ČR*. Praha: Olympia, 2011, s. 139.

⁸ MICHALČÍK, Miloslav a kol. *Bučovice: mé rodné město*. Bučovice: M. Michalčík, 2012, s. 73-74.

Bučovice byly vždy spíše české město. Německou menšinu tvořilo jen několik stovek obyvatel. V roce 1880 žilo v Bučovicích 2990 lidí, z toho jen 383 Němců. V roce 1900 měly Bučovice 3204 obyvatel, z toho 134 Němců. V období samostatného Československa klesl počet Němců v Bučovicích pod 100.⁹ V Bučovicích existovala významná židovská komunita, o čemž svědčí i zachovaný židovský hřbitov. Dalšími významnými stavbami je barokní kostel Nanebevzetí Panny Marie ze 17. století nebo radnice na náměstí.¹⁰

---

⁹ BARTOŠ, Josef a kol. *Historický místopis: Okres Vyškov 1848 – 1960*. Svazek X. Vyškov: Knihovna Karla Dvořáčka, 2014, s. 223.

¹⁰ AXAMITOVÁ, Jana a kol. *Cesty za krásou a poznáním: turistický lexikon ČR*. Praha: Olympia, 2011, s. 139.

B. GYMNÁZIUM BUČOVICE

1 Počátky gymnaziálního školství v Rakousko-Uhersku a založení Vyšší reálné školy v Bučovicích

1.1 Počátky gymnaziálního školství

Pojmem *gymnázium* byly od 16. století označovány církevní latinské školy, které měly za cíl připravit studenty ke studiu na univerzitě, především tedy naučit studenty dokonale ovládat latinu.¹¹ Tato kapitola zkoumá počátky středního vzdělávání od 18. století až do vzniku Československa v roce 1918, přičemž se soustředí především na problematiku gymnázií.

Původní středověká gymnázia spatřovala za základ výuku gramatiky, obsahující latinský jazyk a literaturu, což bylo základem přípravy na univerzitu. Vlivem společenských a hospodářských změn započaly v polovině 18. století změny také ve školství. V roce 1764 vydala Marie Terezie novou učební osnovu pro gymnázia, kterou zpracoval profesor dějepisu Jan Baptist de Gaspari. Tato učební osnova do výuky na latinských školách¹² vedle němčiny, řečtiny, dějepisu a matematiky zařadila přírodopis a fyziku. Jezuité, mající nad školstvím velkou moc, nehodlali tyto změny akceptovat a reforma z roku 1764 se tak neuskutečnila.¹³

Významným zlomem pro vývoj školství bylo zrušení jezuitského řádu v roce 1773. K reorganizaci středního školství v Rakousku došlo v roce 1775, přičemž v českých zemích bylo realizováno o dva roky později. Marie Terezie považovala tyto školy za velmi nákladné a nepříliš užitečné a velkou část jich proto zrušila. V Čechách zbylo z původních 44 gymnázií pouze 13 a na Moravě zůstalo 7 gymnázií. V celém Rakousku bylo v roce 1780 jen 58 gymnázií (z toho 30 státních).¹⁴ „*Nařízením z roku 1777 byla zřízena gymnasia o pěti třídách a byla podřízena státnímu dozoru – gymnasijním ředitelem byl vždy krajský hejtman.*“¹⁵

---

¹¹ BLACHA, Vilém a Věra VÁVROVÁ. *Rozbor vývoje středního všeobecně vzdělávacího školství v letech 1918-1972*. Praha: Ústav školských informací, 1973, s. 1.

¹² VESELÁ, Zdenka. *Vývoj české školy a učitelského vzdělání*. Brno: Masarykova univerzita, 1992, s. 16.

¹³ Tamtéž, s. 17.

¹⁴ BLACHA, Vilém a Věra VÁVROVÁ. *Rozbor vývoje středního všeobecně vzdělávacího školství v letech 1918-1972*. Praha: Ústav školských informací, 1973, s. 2-3.

¹⁵ Tamtéž, s. 3.

Vlivem germanizace byla z gymnázií postupně zcela odstraněna čeština a nařízením z roku 1777 nebyl na gymnázium „přijat nikdo, kdo se nevykázal znalostí němčiny.“¹⁶ Bylo zavedeno školné na gymnáziích s osvobozením bohoslovců a stipendistů.¹⁷

Výše uvedenými opatřeními klesl výrazně počet žactva na gymnáziích a tím narůstal nedostatek studentů na univerzitách. Tlakem šlechty i církve bylo v roce 1802 svoleno zakládání nových gymnázií a následně došlo ke zrušení školného.¹⁸

Vydáním nového studijního řádu v roce 1805 byla gymnázia v hlavních městech, a tam, kde bylo studium filozofické, rozšířena na šestitřídní (na venkovských zůstalo pět tříd) a učební osnova, pro oba druhy gymnázií stejná, se rozšířila o přírodovědu. Touto koncepcí, přestože byla prosazena jen na čas, se podařilo zvýšit úroveň veškerého vyučování. Odpůrcům těchto reforem se po 13 letech sporů podařilo část reforem odbourat. Vlivem nedostatku odborně vzdělaných učitelů a argumentu, že odborný učitel má menší možnost výchovného působení, byl v roce 1818 obnoven systém třídních učitelů. Latina se opět stala hlavním předmětem a jediným kladem těchto změn bylo, že byla všude opět zavedena šestitřídní gymnázia.

Na počátku 19. století je možné ve vývoji školství spatřit dvě základní tendence, a to výchovu „odborně zdatné generace, která by přispěla k rychlému rozvoji moderní kapitalistické společnosti a spolu s tím překonala středověk a monopol církve nad školstvím“¹⁹ a vytvoření centralizovaného státu s jediným, a to německým jazykem. Centralizace spolu s germanizací a odpor proti ní se staly součástí procesu národního obrození.²⁰

První polovina 19. století se nesla ve snaze prosadit češtinu jako vyučovací předmět i vyučovací jazyk ve školách. Zostřující se revoluční situace v Rakousku koncem 40. let vedla k petici, která na prvním místě požadovala zajištění stejných práv české a německé národnosti a řeči ve školách i na úřadech. Následně došlo k uzákonění rovných práv obou jazyků. V kabinetním listu z 8. dubna 1848 bylo uvedeno, že „se česká řeč ve všech odvětvích státní

---

¹⁶ VESELÁ, Zdenka. *Vývoj české školy a učitelského vzdělání*. Brno: Masarykova univerzita, 1992, s. 18.

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ Tamtéž, s. 18-19.

¹⁹ Tamtéž, s. 19.

²⁰ Tamtéž, s. 19-20.

správy a veřejném vyučování s řečí německou v úplnou rovnost staví²¹ a že „od nynějška mají v Čechách všichni ouřadové veřejní a všechny soudy obsazeny býti jedině osobami obojí řeči zemské mocnými²². Na univerzitách byla vyhlášena svoboda učení (výběr jazyka záležel na profesorech). Z univerzity byly odňaty dva filozofické ročníky a ty byly přiděleny ke gymnáziím, která se tak stala osmitřídní. Toto osmileté vyučování bylo rozděleno na dva cykly po čtyřech letech, a to názorný a vědecký.²³ Studium na gymnáziu bylo zakončováno maturitní zkouškou, a to ústní ze všech předmětů včetně náboženství a písemnou z jazyka mateřského, latinského, řeckého a z matematiky. V tomto období vznikaly vyšší reálné školy, takzvané reálky. Reálky byly sedmitřídní s nižším a vyšším stupněm. „Reálky byly původně zakládány jako školy odborné, připravující odborné pracovníky pro průmysl, zemědělství, lesnictví a obchod; bývaly dvoutrídní nebo trojtrídní. ... V 2. polovině 19. století (u nás po roce 1867) se však reálky postupně konstituovaly jako samostatný typ střední školy.“²⁴ Nižší gymnázium a nižší reálka tvořily uzavřenou vzdělávací jednotku.²⁵

Pro posuzování návrhů na reformu škol bylo zřízeno ministerstvo vyučování coby nový centrální úřad namísto rozpuštěné dvorské studijní komise.²⁶

Základem novodobého středního školství v Rakousku se stal Nástin organizace gymnázií a reálků v Rakousku vydaný v září 1849. Především důsledkem podtržení úlohy státních orgánů, ředitele, učitelského sboru a vymezením výuky náboženství ztratila gymnázia svůj církevní ráz.²⁷

V 50. letech 19. století došlo k obnovení centralizmu s germanizací. Bachův režim se navíc opíral o církve, v důsledku čeho bylo biskupům přiznáno právo dohlížet na vyučování. V roce 1855 došlo ke sjednání dohody mezi církví a rakouským státem, tzv. konkordátu, kterým byla zrušena řada omezení církve. Konkordát stanovil, že:

„I. veškeré vyučování mládeže na veřejných i soukromých školách bude s naukou církve katolické ve shodě, biskupové jako vrchní pastýři budou řídit náboženské vyučování mládeže

---

²¹ VESELÁ, Zdenka. *Vývoj české školy a učitelského vzdělání*. Brno: Masarykova univerzita, 1992, s. 24.

²² Tamtéž, s. 24.

²³ BLACHA, Vilém a Věra VÁVROVÁ. *Rozbor vývoje středního všeobecně vzdělávacího školství v letech 1918-1972*. Praha: Ústav školských informací, 1973, s. 4.

²⁴ Tamtéž, s. 4.

²⁵ VESELÁ, Zdenka. *Vývoj české školy a učitelského vzdělání*. Brno: Masarykova univerzita, 1992, s. 31-32.

²⁶ Tamtéž, s. 24-25.

²⁷ Tamtéž, s. 31.

na všech veřejných i soukromých školách a nad ním bdíti, aby v žádném předmětu vyučovacím nic se nevyskytlo, co by se přičilo katolické víře a čistotě mravů;

2. nikdo nesmí přednášet katechetiku nebo náboženství na nějakém ústavě veřejném nebo soukromém, leč obdržel-li posláni od biskupa diecézního, který je může odvolati, kdykoliv uznáno to za vhodné;

3. všichni učitelé katolických národních škol postaveni budou pod dohled církevní. Vrchní školdozorce v diecézích bude jmenovati císař z mužů, jemu od biskupů navržených;

4. za učitele může být ustanoven, kdo jest bez poskvrny u víře i mravech; kdo se odchýlil od pravé víry, může býti ze školy odstraněn;

5. při všech gymnáziích a středních školách, určených pro katolickou mládež mají jen katolíci býti jmenováni učiteli, vyučování má být vštěpováním zákonů života křesťanského.²⁸

Vyučovací řeč určovala církev spolu se zemskou školní radou, a tak byly dříve prosazované úpravy opět potlačovány. Čeština jako vyučovací jazyk zůstala na školách triviálních a na základě ministerského nařízení z roku 1853 také v hodinách náboženství na středních školách. Církev na školství dohlížela až do roku 1867, kdy byly přijaty nové školské zákony.²⁹ Po roce 1867 se u nás postupně konstituovaly reálky, původně zakládané jako odborné školy připravující odborné pracovníky pro průmysl, zemědělství, lesnictví a obchod, jako samostatný typ střední školy, které měly za cíl připravit ke studiu na polytechnických a jiných nově vznikajících školách mimo univerzitu.³⁰

Vliv rozvoje průmyslu, přírodních věd i obchodu vyvolal ve 2. polovině 19. století snahy o zavedení tzv. reálných předmětů a moderních jazyků na střední školy (gymnázia). Tento požadavek vedl k zakládání gymnázií reálného typu.³¹ Reálné gymnázium mělo studenty připravit ke studiu na univerzitě i na vysoké škole technického směru.³² Jako první

---

²⁸ VESELÁ, Zdenka. *Vývoj české školy a učitelského vzdělání*. Brno: Masarykova univerzita, 1992, s. 31-34.

²⁹ Tamtéž, s. 31-35.

³⁰ BLACHA, Vilém a Věra VÁVROVÁ. *Rozbor vývoje středního všeobecně vzdělávacího školství v letech 1918-1972*. Praha: Ústav školských informací, 1973, s. 4-5.

³¹ První reálné gymnázium v Rakousku bylo zřízeno v roce 1862 v Táboře s výukou francouzštiny (označován jako tzv. tábořský typ – oproti německému tzv. děčínskému typu s výukou angličtiny). BLACHA, Vilém a Věra VÁVROVÁ. *Rozbor vývoje středního všeobecně vzdělávacího školství v letech 1918-1972*. Praha: Ústav školských informací, 1973, s. 5.

³² BLACHA, Vilém a Věra VÁVROVÁ. *Rozbor vývoje středního všeobecně vzdělávacího školství v letech 1918-1972*. Praha: Ústav školských informací, 1973, s. 5.

v Rakousku bylo zřízeno reálné gymnázium v roce 1862 v Táboře³³, a to s výukou francouzštiny.³⁴ K velkému rozšíření středních škol docházelo v Čechách již v polovině 19. století, na Moravě až v jeho posledních dvou desetiletích. V roce 1877 existovala na Moravě pouze čtyři gymnázia a dvě reálky. Ovšem od tohoto roku se jejich počet dramaticky zvyšoval. Dilem tyto školy provozoval stát, většinou však Země moravská. V období, kdy se začínalo uvažovat o vybudování školy v Bučovicích, vznikaly vyšší reálné školy v mnoha městech na Moravě. Školy byly založeny například v Lipníku nad Bečvou (1895), Uherském Brodě (1896), Jevíčku, Kroměříži a Holešově (1897)³⁵ či blízkém Vyškově, kde bylo gymnázium založeno roku 1899 a otevřeno roku 1901.³⁶

Podstatné změny přinesl ve vnitropolitickém vývoji Rakouska rok 1867. Jednou z nejpodstatnějších změn plynoucích z prosincové ústavy bylo další omezení vlivu církve na školství. Říšský zákon z roku 1868 stanovil, že nejvyšší dohled nad vyučováním, a to včetně náboženství, má stát. Dále že veřejné školy mohou navštěvovat všichni občané bez ohledu na náboženské vyznání (tedy státní občané, kteří prokázali požadovanou způsobilost). Základní zákon o obecném školství byl vydán v květnu 1869. „*K provádění říšského zákona byl vydán v srpnu 1870 Školní a vyučovací řád, který setrval v platnosti až do roku 1905. Školní řád obsahoval podrobné předpisy o návštěvě školy, o rozdělení školního roku, o propouštění ze školy, o školní kázni (byl zakázán tělesný trest), a o povinnostech učitele, o učitelských konferencích, o účelu vyučování, o zkouškách a vysvědčcích, o pomůckách učitelů a žáku atd.*“³⁷

Reálná gymnázia se od klasických gymnázií odlišovala povinným kreslením jako předmětem ve všech třídách nižšího stupně a dále děleným vyučováním ve 3. a 4. třídě, a to na oddělení s francouzštinou a řečtinou. Tlakem školských úřadů mnohá gymnázia od tohoto dělení postupně ustupovala a měnila se na gymnázia s povinným kreslením. Několik málo

---

³³ Podobné ústavy byly označovány jako tábořský typ – oproti německému tzv. Děčínskému typu s výukou angličtiny.

³⁴ BLACHA, Vilém a Věra VÁVROVÁ. *Rozbor vývoje středního všeobecně vzdělávacího školství v letech 1918-1972*. Praha: Ústav školských informací, 1973, s. 5.

³⁵ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 25.

³⁶ Založení školy. *Gymnázium a Střední odborná škola zdravotnická a ekonomická Vyškov, příspěvková organizace* [online]. Publikováno 22.3.2011 [cit. 15.2.2017]. Dostupné z: <http://www.gykovy.cz/cs/obsah/zalozeni-skoly-2011>

³⁷ VESELÁ, Zdenka. *Vývoj české školy a učitelského vzdělání*. Brno: Masarykova univerzita, 1992, s. 42.

reálných gymnázií si tuto organizaci zachovalo až do roku 1908. V roce 1883 byla schválena novela zákona, která opět posilovala vliv církve, porušovala zásadu osmileté školní povinnosti a také snížila vzdělání učitelů.³⁸

Ke konci století se přistoupilo k řešení otázky přístupu dívek ke vzdělání této úrovně. V roce 1900³⁹ byl vydán prozatímní statut, kterým byl realizován nový typ střední školy – šestitřídní dívčí lyceum.⁴⁰

Na přelomu 19. a 20. století se zvýšil zájem o problematiku učitelského vzdělání. Diskuzemi se vykrystalizovaly dva proudy. „*První proud zastával názor, aby učitelstvo bylo vzděláváno na univerzitách jako učitelé středních škol a kněží, druhý proud prosazoval vzdělávání v dobře vybavených seminářích.*“⁴¹ Tyto snahy zůstaly až do války pouze v podobě návrhů.⁴²

Počátkem století byla provedena reforma středního školství. Osmitřídní gymnázium a sedmitřídní reálka budou nadále pokračovat s modernizovanou osnovou, přičemž dojde ke zřízení osmitřídního reálného gymnázia bez řečtiny, s latinou, jedním moderním jazykem a s rozšířenou výukou přírodovědných předmětů. Roku 1908 byla zřízena nová reálná gymnázia dvojího typu. Učební osnova byla shodná v náboženství, vyučovacím jazyce, matematice, kreslení, krasopisu a tělocviku, který byl nově zaveden jako povinný. Chemie byla na reálném gymnáziu oddělena od fyziky a místo řečtiny byla do výuky zařazena francouzština. Vedle typu A bylo zavedeno tzv. reformní reálné gymnázium – typ B, jehož nižší stupeň byl totožný s nižším stupněm reálek, ale zavedly filozofickou propedeutiku a rozsáhlou výuku latiny oproti reálce. Reformní reálné gymnázium se ve své době nevžilo, nicméně v prvních letech Československa došlo k jeho rozvoji.⁴³

V roce 1909 bylo vydáno nařízení, jímž byla uznána maturitní vysvědčení ze všech středních škol za rovnocenná. Absolventi reálného gymnázia a reformního reálného gymnázia se mohli stát posluchači všech světských univerzitních fakult, maturita z reálky opravňovala ke studiu všech oborů na vysoké škole technické. Nově se vyvinul další typ reálné gymnazijní – tzv. valašskomeziříčský (šlo o tři dívčí školy ve Valašském Meziříčí, Brně a Pardubicích).

---

³⁸ VESELÁ, Zdenka. *Vývoj české školy a učitelského vzdělání*. Brno: Masarykova univerzita, 1992, s. 45-49.

³⁹ První pokusy o založení škol pro dívky byly uskutečňovány již po pádu Bachova režimu.

⁴⁰ VESELÁ, Zdenka. *Vývoj české školy a učitelského vzdělání*. Brno: Masarykova univerzita, 1992, s. 53.

⁴¹ Tamtéž, s. 59.

⁴² Tamtéž, s. 60.

⁴³ Tamtéž, s. 61-63.

Ve školním roce 1911-1912 bylo v Čechách devět dívčích lyceí, na Moravě to byla škola Vesny v Brně.⁴⁴

1.2 Založení vyšší reálné školy v Bučovicích

Město Bučovice bylo koncem 19. století centrem regionu, který tvořil jižní část vyškovského okresního hejtmanství (ve své podstatě tomu tak zůstalo do současnosti), avšak na území města ani v jeho širším okolí nebyly jiné, než obecné školy. Nejbližší gymnázium bylo založeno roku 1899 v 18 km vzdáleném Vyškově, jež bylo centrem okresního hejtmanství. V době, kdy však ještě neexistovala veřejná autobusová doprava a Bučovice s centrem regionu nespojovala ani železniční trať, o jejíž výstavbě se tehdy teprve uvažovalo (nikdy k ní však nedošlo), bylo pro zájemce o studium velmi komplikované dojíždět denně kvůli studiu do Vyškova. Další vyšší reálné školy a gymnázia pak ležely až ve 30 km vzdáleném Brně. Radní města Bučovice a zdejší lékař MUDr. Rudolf Šebek ve svých pamětech vzpomíná, že se v polovině roku 1898 zúčastnil jednání v krajském městě Brně, jež se týkalo zřizování nových měšťanských škol. Při této příležitosti byl překvapen výzvou svého přítele JUDr. Otakara barona Pražáka, aby se město Bučovice ucházelo o vyšší reálnou školu. JUDr. Otakar baron Pražák byl zemský poslanec a ve svém programu měl výstavbu vyšší reálné školy v Bučovicích již delší dobu. I když Pražákova myšlenka se zpočátku jevila jako utopie, brzy se zalíbila i radnímu MUDr. Rudolfu Šebekovi. Významným podporovatelem této myšlenky byl i starosta Bučovic, významný obchodník Josef Racek.⁴⁵

Racek se Šebkem se poté snažili o prosazení myšlenky na vybudování vyšší reálné školy. Dne 4.12.1898 svolali veřejnou schůzi do Občanské záložny na níž prezentovali návrh na zřízení vyšší reálné školy. Návrh byl přijat. Zejména vliv německých poslanců a úředníků, kteří snahám o vybudování českých reálných škol příliš nepřáli, nejspíše zapříčinil odmítnutí první žádosti o schválení vyšší reálné školy, jež byla v měsíci březnu 1899, tedy hned tři měsíce po úspěšném hlasování v Občanské záložně, předána k zemskému sněmu v Brně.⁴⁶

---

⁴⁴ VESELÁ, Zdenka. *Vývoj české školy a učitelského vzdělání*. Brno: Masarykova univerzita, 1992, s. 64-67.

⁴⁵ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 25.

⁴⁶ Tamtéž, s. 26.

Další žádosti a návrhy postupně docházely sluchu orgánů Zemské školní rady i vyškovskému hejtmanství. Bylo zejména třeba zajistit otázku financování. Rozhodujícím impulzem bylo získání základního kapitálu darem od Občanské záložny a příslib města stavbu budovy zajistit. Dalším mecenášem byl majitel panství Jan II. z Lichtenštejna, který se rozhodl přispět na stavbu, ale i zakoupit vhodný pozemek.⁴⁷ Bučovické zastupitelstvo tedy podalo novou žádost, která byla v květnu 1900 schválena zemským výborem.⁴⁸

„Městské zastupitelstvo bučovické uznávajíc potřebu českých reálných škol pro studující mládež, jež věnovati se míní praktickému povolání, toužilo po drahou dobu po zřízení zemské vyšší reálné školy v Bučovicích. Podalo za tou příčinnou v měsíci listopadu a prosinci příslušnou žádost k zemskému výboru a zemskému sněmu markrabství Moravského. Usilovná snaha purkmistra Josefa Racka, radního Mudra Josefa Šebka a městské rady, účinně jsouc podporována říšským a zemským poslancem Judrem baronem Otakarem Pražákem, korunována byla žádoucím výsledkem, neboť sněmovním usnesením ze dne 2. května 1900 bylo zemskému výboru uloženo, aby o petici městské obce Bučovické za zřízení zemské vyšší reálné školy konal nutná šetření a o tom pak v příštím zasedání podal zprávu a učinil návrhy. Vzhledem k tomuto nařízení byla především požádána císařská královská zemská školní rada o podání dobrého zdání, jež znělo příznivě v ten smysl, že se stanoviska zemské školní rady nemá proti zřízení dožadovaného ústavu námitek.“⁴⁹

Zemský výbor v Brně povolil zřízení vyšší reálné školy v Bučovicích na zasedání, které se konalo 10. července 1901. V tomto povolení se počítalo s tím, že vyučovacím jazykem na vyšší reálné škole bude čeština. Dále bylo nařízeno zahájit výuku počátkem školního roku 1902/1903 s tím, že bude otevřena třída prvního ročníku a každým dalším rokem dojde k otevření nové třídy.⁵⁰

„Zemský výbor uváživ císařskou královskou zemskou školní radou a císařským královstvím okresním hejtmanstvím ve Vyškově podané zprávy doručil sněmu, aby povolil zřízení české zemské vyšší reálné školy v Bučovicích. V zasedání konaném dne 10. července 1901 povolil sněmu markrabství moravského zříditi v městě Bučovicích zemskou vyšší reálnou školu

---

⁴⁷ MICHALČÍK, Miloslav a Jiří SETINSKÝ. *Bučovice: město plné lidí*. Bučovice: M. Michalčík, 2014, s. 222.

⁴⁸ Státní okresní archiv Vyškov, Pobočka Slavkov u Brna. *Kronika Gymnázia Bučovice*, s. 1.

⁴⁹ Státní okresní archiv Vyškov, Pobočka Slavkov u Brna. *Kronika Gymnázia Bučovice*, s. 1.

⁵⁰ Státní okresní archiv Vyškov, Pobočka Slavkov u Brna. *Kronika Gymnázia Bučovice*, s. 2.

*s vyučovacím jazykem českým tím způsobem, že se počátkem školního roku 1902/3 otevře první třída a v každém následujícím roce další vyšší třída až se stane ústav úplným.*⁵¹

Smlouva byla uzavřena mezi Moravským zemským výborem a mezi městskou obcí bučovickou, na základě usnesení zemského sněmu ze dne 10. července 1901 a obecního výboru ze dne 30. září 1901 z důvodu zřízení a provozování vyšší reálné školy v Bučovicích. Smlouva řešila již konkrétní požadavky na budovu školy. Dále počítala s tím, že na škole bude působit jeden ředitel a dvanáct kmenových učitelů. Řešila také plat učitelů, kteří měli nově nastoupit na ústav (zajišťovala jim uznání předchozí praxe). Zabývala se též způsobem, jak bude jmenován ředitel a vybráni učitelé (zde poukazovala na platný zemský zákon o vyšších reálných školách z 30.4.1869).

Vyučujícím na gymnáziu bylo předepsáno univerzitní vzdělání a po zkoušce jim náležel titul středoškolský profesor, což vyučujícím přinášelo důležitý společenský posun. Smlouva určila vytvoření zemského fondu, do kterého nařizovala městu Bučovice odvádět pravidelné finanční prostředky, určené k zajištění chodu školy. Nařizovala městu Bučovice povinnosti, které se týkaly pořízení nábytku a běžného školního vybavení. Toto vybavení mělo být dle smlouvy majetkem města Bučovice, ale nesmělo být z prostor vyšší reálné školy odneseno. Konkrétně pak smlouva řešila i školné, vstupné a poplatky za užívání školní knihovny. Dle smlouvy mohla být škola rozhodnutím zemského sněmu i zrušena, ale rušení by pak muselo probíhat postupně s tím, jak by odcházely jednotlivé ročníky. Důležité bylo, že vyšší reálná škola v Bučovicích byla výslovně prohlášena zemským ústavem. Z toho plynul nárok na úhradu částí provozních nákladů, ale také že vyučovacím jazykem bude čeština. Opis původní smlouvy se zachoval v kronice bučovického gymnázia, která je uložena v okresním zemském archivu ve Slavkově u Brna a její úplné znění je uvedeno v příloze diplomové práce.

Smlouva počítala s možností, že o studium na vyšší reálné škole v Bučovicích nebude ze strany veřejnosti zájem a tudíž se nepodaří naplnit předpokládaný stav studentů (k čemuž však naštěstí nikdy nedošlo, neboť zájem o studium byl dlouhodobě dostatečný).⁵²

---

⁵¹ Státní okresní archiv Vyškov, Pobočka Slavkov u Brna. *Kronika Gymnázia Bučovice*, s. 2.

⁵² MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 27.

Tento dodatek však svědčí o tom, že založení vyšší reálné školy bylo přeci jen určitým krokem do neznáma, neboť nikdo nevěděl, zda bude o studium vyšší reálné školy s českým vyučovacím jazykem zájem. Smlouva byla podepsána výborem, jež byl tvořen zástupci města i zemského hejtmanství dne 30.9. 1901.

„K návrhu zemské školní rady a zemského výboru může sněm zemský reálnou tuto školu i bez souhlasu obce tehdáž zrušiti, když v době čtyř po sobě jdoucích let od času kdy škola úplně do života nastoupila aneb v poslední době průměrný počet všech žáků nebude více než 100 obnášeti, způsob zrušení ustanoví v tomto případě sněm zemský.“

Ve smlouvě se počítalo s vybudováním nové budovy, která měla mít všechny parametry obsažené v jednotlivých bodech smlouvy, nicméně nebylo možné budovu včas připravit. Z tohoto důvodu byl ve smlouvě zakotven i bod o prozatímním umístění instituce v budově záložny na adrese Slavkovská č.p. 34 *„K prozatímnímu umístění ústavu určeny po komisionálním ohledání vhodné místnosti v záloženském domě ve Slavkovské ulici č. 34“*⁵³

Přípravy na zahájení nového školního roku vyvrcholily koncem roku 1900. Zemská školní rada vypsalá řízení na obsazení postu ředitele. V tomto řízení byl vybrán profesor brněnské reálky Bohuslav Kopecký.⁵⁴ 2. července 1902 vyšlo v Lidových novinách oznámení, že zápis uchazečů o studium v prvním ročníku nové bučovické reálky se uskuteční ve dnech 16. a 17. září.⁵⁵ S napětím se očekávalo, kolik se přihlásí studentů, ale obavy pesimistů se nevyplnily. Naopak zájem uchazečů byl vysoký a nic nebránilo tomu, aby škola mohla započít svůj první školní rok.⁵⁶ Nečekaně vysoký zájem projevilo v prvním roce osmdesát tři uchazečů, z nichž u přijímacích zkoušek obstálo sedmdesát osm, si vynutil neplánované otevření další paralelní třídy.⁵⁷ Důležitým úkolem ředitele Kopeckého bylo také zajistit erudovaný učitelský sbor. Do malého a neznámého městečka se kvalitní a zkušené pedagogové příliš nehrnuli. Kopecký však pedagogický sbor postupně sestavil a i když

---

⁵³ Státní okresní archiv Vyškov, Pobočka Slavkov u Brna. *Kronika Gymnázia Bučovice*, s. 11.

⁵⁴ MICHALČÍK, Miloslav a Jiří SETINSKÝ. *Bučovice: město plné lidí*. Bučovice: M. Michalčík, 2014, s. 222.

⁵⁵ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 28.

⁵⁶ MICHALČÍK, Miloslav a Jiří SETINSKÝ. *Bučovice: město plné lidí*. Bučovice: M. Michalčík, 2014.

⁵⁷ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 28.

začínal první školní rok jen s šesti vyučujícími, již o deset let později jich na škole působilo sedmnáct.⁵⁸

„Profesorký sbor v prvním roce školy tvořili ředitel Kopecký, vyučující zeměpis, suplující učitel Jan Seeman vyučující češtině, němčině a krasopisu, suplující učitel Josef Soukup němčině, matematice a krasopisu, výpomocný učitel Karel Drozd, hlavním povoláním učitel obecné školy, tělocviku a kreslení, P. František Pirocha, který byl katechtou dívčí školy měšťanské, náboženství. Pro nepovinný zpěv byl jako vedlejší učitel povolán ředitel kůru Alois Šlesinger, který svému předmětu vyučoval nejdéle, plných třicet let až do svého penzionování.“⁵⁹

Při škole byl také založen Spolek pro podporu chudých studujících, čítající celkem 123 členů. Sešly se i dary různých osob a institucí. Školní rok mohl být slavnostně zahájen 18. září 1902 mší, kterou celebroidal bučovický farář, konzistorní rada P. Jan Straka. Většina těch, kteří tento okamžik svou neúnavnou prací připravili, pociťovala dojetí při pohledu na průvod, kráčející přes náměstí do budovy Občanské záložny, kde byly v jejím prvním poschodí zřízeny tři provizorní třídy.⁶⁰

Vyšší reálnou školu v Bučovicích se podařilo založit díky iniciativě několika představitelů, jenž měli silný vliv na společenské dění ve městě Bučovice a jež dokázali přimět zastupitelstvo obce, ale i většinu široké veřejnosti k tomu, aby podpořila ambiciózní projekt založení vyšší reálné školy. Z hlediska celospolečenského nebylo založení vyšší reálné školy v Bučovicích ničím neobvyklým, neboť v této době vznikalo na Moravě množství podobných středních škol. Smlouva, jež byla uzavřena mezi městem Bučovice a Moravským zemským hejtmanstvím položila dobré základy pro výstavbu kvalitního zázemí. Díky kvalitní práci ředitele Kopeckého se podařilo postupně i přivést kvalifikované pedagogy a důstojně zahájit první školní rok.

---

⁵⁸ MICHALČÍK, Miloslav a Jiří SETINSKÝ. *Bučovice: město plné lidí*. Bučovice: M. Michalčík, 2014, s. 222.

⁵⁹ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 29.

⁶⁰ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 29.

1.3 Výstavba nové školní budovy v Bučovicích

Největším a nejnáročnějším úkolem města bylo postavení nové školní budovy, která by dispozicemi všestranně vyhovovala svému účelu. Na stavbu se rozhodl přispět majitel panství Jan II. Liechtenstein, který přislíbil zakoupit i vhodný pozemek. Vhodnou parcelu pak chtěl zakoupit z vlastních prostředků. V březnu roku 1901 informovalo zastupitelstvo města Bučovice všechny příslušné orgány, že ihned jak Zemský sněm povolí zřízení reálky, může být zahájena stavba. Když bylo takto slibováno, muselo se zastupitelstvo opatrně vyhnout jedné věci, nebylo totiž jasné, kde nová budova bude stát.⁶¹

Časový plán stavby byl rozvržen tak, že ještě v roce 1901 by mohl být připraven stavební materiál, v následujícím roce postavena hrubá stavba a celá budova pak dokončena tak, aby se již ve druhém historickém ročníku vyšší reálné školy, tedy od září 1903 mohlo začít vyučovat v nové budově. Vhodné místo k výstavbě budovy bylo hledáno na zasedání města Bučovice dne 30. září 1901. V úvahu přicházely lokality v místech domů nabídnutých občany. Tři na slavkovské ulici proti Občanské záložně, dvě na ulici Mlýnské proti faře, dům stavitele Doupovce v dnešní Součkově ulici, místo někdejšího hřbitova a knížecí pozemek vedle tzv. jízďárny, tuto možnost zavrhl sám kníže Liechtenstein, protože mu vadil hluk z nedaleké továrny a zápach ze sousedního hospodářského dvora. Komise složená ze členů zastupitelstva pak vyloučila i pozemky na Slavkovské a Mlýnské ulici. Bylo rozhodnuto o zakoupení domu stavitele Doupovce s možností přikoupení přilehlého stavení manželů Bolelouckých.⁶²

Ihned po zahájení výuky v provizorních prostorách družstevní záložny se započalo i s přípravou stavby nové budovy. Z výběru stavebních firem vyšel vítězně olomoucký stavitel architekt Václav Wintter, který navrhl vybudovat budovu školy v lokalitě, která nesla lidový název „pod tarasem“ v dnešní Součkově ulici, dle návrhu vlastní kanceláře. V květnu 1902 stavitel Wittner vytyčil polohu budoucí budovy, do příchodu zimy stála hrubá stavba a na jaře 1903 pak i celá budova.

Již v létě 1903 mohla začít postupná navážka nábytku a školního materiálu, který byl na výuku potřeba. Součástí materiálu, který se do budovy vyšší reálné školy stěhoval, byla

---

⁶¹ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 26.

⁶² Tamtéž.

i část sbírky významného cestovatele Dr. Emila Holuba, který žil v nedalekém Vyškově. Díky prosazení myšlenky na založení vyšší reálné školy se do Bučovic podařilo přivést mnoho nových a vzdělaných občanů. Většina profesorů v místě alespoň na krátkou dobu bydlela a podílela se i na činnosti občanských spolků. Studenti, kteří do školy nastoupili, si zde hledali bydlení a podíleli se na zvýšení obchodního i společenského ruchu.⁶³

Postupně se stabilizoval i geografický obvod studujících, kteří měli zájem vyšší reálnou školu v Bučovicích navštěvovat. Jeho hranice se táhly podél železniční tratě Brno-Kyjov, tehdy známé jako „Vlárská dráha“. Studenti dojížděli směrem na západ nejdále z Blažovic u Brna a na východ až z obcí Nemočice, Koryčany či Střilky. Na severu směrem na Vyškov byly hraničními obcemi Bohdalice a Nové Hvězdlice, na jih to byl Archlebov a Ždánice. I dnes je skladba studentů, kteří mají zájem Bučovické střední školy navštěvovat zastoupena především žáky z těchto regionů.⁶⁴

Školní rok 1903/1904 byl zahájen 18. září. Teprve po týdnu byla nová budova slavnostně předána řediteli, profesorům i žákům do užívání. Celá budova byla také slavnostně vysvěcena. Této nevšední události dodala lesk nejen účast nevšedních hostů, ale především velká účast místních občanů. V 9. hodin sloužil mši brněnský biskup Th.Dr. František S. Bauer, pak se i přes vytrvalý déšť odebral početný průvod k nové budově, která byla slavnostně vyzdobena říšskými znaky a zemskými prapory. Po vysvěcení celé budovy pronesl biskup Bauer v aule svůj projev. Stručným, ale výstižným proslovem symbolicky předal řediteli Kopeckému klíče od nové budovy starosta Bučovic Josef Racek.⁶⁵

Nový ředitel oslovil přítomné žáky projevem: *„Obraceje se k vám, milí žáci, žádám vás, abyste neúnavnou pilností zjednávali si užitečných a potřebných vědomostí na cestu životem. Nezapomínejte, že jste prvními žáky ústavu a číňte mu čest již proto, že v něm nabyváte prvního svého vzdělání. Užitečné vědomosti jsou skvostné a nelepší dary na pouti životem. Uposlechnete-li rady mé, sobě nejvíc posloužíte, a až se bude slavit 25leté výročí trvání tohoto ústavu, zaujímatí budou mnozí z vás vynikající postavení. S chloubou si řeknete: Byli jsme zde prvními žáky...“*⁶⁶

---

⁶³ MICHALČÍK, Miloslav a Jiří SETINSKÝ. *Bučovice: město plné lidí*. Bučovice: M. Michalčík, 2014, s. 222.

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 29.

⁶⁶ Tamtéž.

Slavnost ukončil baron Pražák, který shrnul všechny události, které vedly až k otevření tohoto školního paláce. Ústav mohl vstoupit do svého každodenního života. Ředitel Kopecký dokázal v následujících letech rozšířit pedagogický sbor a také zajistit kvalitativní vzestup pedagogů. Na ústav postupně přicházeli mladí, plně kvalifikovaní profesori, z nichž mnozí pak tvořili osu pedagogického sboru i v meziválečném období. V roce 1907 přišel například Karel Suchan s aprobační pro výuku matematiky, deskriptivní geometrie, těsnopisu a tělocviku. V roce 1908 přišel češtinář a němčinář Fabián Slabý, který se později stal i ředitelem ústavu. V roce 1913 přišel matematik a fyzik Josef Koříbek, a filolog František Neuwirth. Spolu s nimi působili v prvních letech existence školy i kantoři, kteří zakrátko z Bučovic odešli, nicméně svou erudovaností se zasloužili o postupně se zvyšující úroveň celého sboru. Patřili k nim například František Vavroušek, Rudolf Plachý, František Učeň, Ludvík Rais, Jan Úhela, Jan Húsek nebo František Zvěřina. V prvních dvou letech byly z žáků vytvořeny dvě ročníkové třídy, postupnou selekcí však nakonec byly spojeny v jednu. Nároky na studium byly tehdy velké a řada žáků studium reálky zanechala. Po dlouhé období maturovala ve školním roce vždy jedna třída. Žáci byli přijímáni v takovém počtu, aby vždy byla otevřena v každém ročníku pouze jedna třída.⁶⁷

Vyšší reálná škola v Bučovicích byla na základě smlouvy o jejím vzniku prohlášena Zemským ústavem. Obec se zavázala hradit veškeré výdaje na věcné potřeby a provoz budovy. Zemský výbor pak obstarával plat ředitele, vyučujících a ostatních zaměstnanců školy. Obec však i k těmto účelům přislíbila posílat částku 7000 K. Tato smlouva byla pro Bučovice výhodná a zatížila obecní rozpočet menší částkou než u jiných, srovnatelných středních škol. Je však třeba konstatovat, že náklady na udržování vyšší reálné školy a později gymnázia bučovickou radnicí natolik finančně vyčerpávaly, že již nezbývalo dost prostředků na ostatní místní školy. Velmi špatná situace tak nastala u obecné a měšťanské školy, kde budova zůstala neopravena až do druhé poloviny 20. století i přesto, že její technický stav byl havarijní už v období výstavby vyšší reálné školy.

---

⁶⁷ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 30.

1.4 Vznik reálného gymnázia v Bučovicích

Počínaje školním rokem 1912/1913 došlo v organizaci a zaměření školy k významné změně. Výnosem Zemského výboru Markrabství moravského ze dne 20. července 1912 byl ústav na základě žádosti města přeměněn na osmitřídní reálné gymnázium. S konečnou platností byla tato změna schválena 7. listopadu 1912 vídeňským ministerstvem kultu a vyučování. V následujícím školním roce byla již otevřena první třída, která nabízela obor reálného gymnázia a v ostatních ročnících a třídách ještě žáci dokončovali dřívější reálku. Poslední ročník původní vyšší reálné školy maturoval ve školním roce 1917/1918, kdy po odvozech na frontu skládal zkoušku dospělosti, jak se tehdy maturitní zkouška oficiálně jmenovala, jediný student.⁶⁸

Reálná gymnázia byla nejmladším typem středních škol v tehdejším Rakousko-Uhersku. Vznikala v šedesátých letech devatenáctého století. V osmdesátých a devadesátých letech devatenáctého století pak velmi výrazně expandovala po celém území dnešní České republiky. Skloubení předmětů vyučovaných na gymnáziích a reálkách nebylo doprovázeno patřičnou redukcí vyučovacích hodin, takže docházelo k nadměrnému přetěžování žáků, kteří nebyli schopni přijmout jak technické předměty určené pro reálky, tak i humanitní předměty a i znalosti z přírodních věd.

V srpnu roku 1908 byla vydána nová osnova pro reálná gymnázia, jejímž hlavním autorem byl vídeňský ministr školství Marchet. Nové osnovy vyvažovaly výuku humanitních a reálných předmětů a tím vyřešily i zásadní problém reálných gymnázií. Na reálná gymnázia přecházely velmi často vyšší reálné školy i klasická gymnázia, a to především v místech, kde nebylo možné udržet více než jednu střední školu. Byla to především menší města, jako Bučovice, Litovel, Příbor, Holešov a postupně ve městech dalších. Po dílčích úpravách se tento typ škol se na území České republiky udržel až do čtyřicátých let dvacátého století.⁶⁹ Ředitel Kopecký si ze svých předchozích pracovišť, zvláště pak z praxe na gymnáziu v Domažlicích, přinesl do Bučovic chvályhodný zvyk vydávat na konci každého školního roku tištěné obsažené výroční zprávy, v jejichž úvodní části byly uveřejňovány odborné studie členů profesorského sboru. Vyžadoval tudíž od všech, aby byli ve svém oboru i literárně

---

⁶⁸ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 30.

⁶⁹ Tamtéž.

činní. Díky tomu byly v průběhu prvních let činnosti vyšší reálné školy vydány zajímavé práce. Kopecký uveřejnil vlastní studii o habsburské arcikněžně Marii Ludovici a jejím synu Orlíkovi, který vzešel ze sňatku s francouzským císařem Napoleonem I. Regionální tematikou se zabýval František Zvěřina ve své studii o dřevinách v okolí Bučovic. Josef Soukup pojednal o dioritu, Jan Húsek o vesnici Nová Ves u Uherského Ostrohu, Tobiáš Bednář o Knize Tovačovské, František Učeň o zrušení roboty a desátků na Moravě, Jan Janík o cestách Th.Dr. Aloise Musila, Václav Syrový uveřejnil dílčí studii o spisovateli Zikmundu Wintrovi. Objevilo se i mnoho jiných prací věnovaných literatuře, ale i práce věnované přírodním vědám. Vyšší reálná škola a později reálné gymnázium v Bučovicích tak dokázaly pod vedením Bohuslava Kopeckého před první světovou válkou produkovat vědeckou činnost podobně, jako se tomu dělo na akademické úrovni.

1.5 Osobnost Bohuslava Kopeckého, prvního ředitele školy

Bohuslav Kopecký (úředně se běžně podepisoval, jako Bohuš a většina kolegů ho tak i ve svých zápisech oslovovala) se narodil dne 3.2.1854 v Poličanech v Čechách (obec dnes nese jméno Bílé Poličany a leží v okrese Trutnov). Studoval gymnázium v blízkém Hradci Králové a později v Rychnově nad Kněžnou, kde v roce 1875 úspěšně složil maturitní zkoušku. Dalšímu studiu se věnoval na Filosofické fakultě Karlo-Ferdinandovi univerzity v Praze. Studia úspěšně zakončil roku 1879 a jako suplující učitel prošel praxí na několika školách. Od roku 1884 působil na českém matičním gymnáziu v Uherském Hradišti, kde byl v roce 1886 jmenován skutečným profesorem a kde zůstal působit i v době po postátnění gymnázia až do roku 1893. Vyučoval dějepis, zeměpis a němčinu. Roku 1893 se dostal na státní reálnou školu do Brna. Roku 1902 prošel úspěšně výběrovým řízením a stal se prvním ředitelem nově založené zemské reálné školy v Bučovicích.⁷⁰

Bohuslav Kopecký byl sice ředitelem české reálné školy, nicméně byl také velmi loajálním občanem a celý svůj život uznával soustátí Rakousko-Uhersko. Svůj předmět dějepis rád přednášel v rakouském a dynastickém duchu. Byl typickým rakouským byrokratem, který značnou část svého života strávil na nestátních, matičních a zemských

---

⁷⁰ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 49-50.

školách, byl oddaný Rakousku, císaři i dynastii. Angažoval se i jako člen obecního zastupitelstva.⁷¹ Sám Kopecský však uváděl, že je i velkým zastáncem českého národa, domníval se, že být zastáncem Rakousko-Uherska a zároveň prosazovat zájmy českého národa se vzájemně nevylučuje. Už v období před první světovou válkou se kvůli svým konzervativním názorům často dostával do konfliktu s pokrokovou bučovickou veřejností.⁷² Roku 1911 se v obecních volbách dostalo k moci pokrokové liberální hnutí, které odstavilo původní konzervativní tábor starosty Racka, ke kterému patřil i Kopecský. *Náš domácí život sice probíhal klidně a bez vzrušujících příhod, zato ve městě byla provedena palácová revoluce, obecní volby v roce 1911 smetly staré radniční pány. Po dlouhá léta tu byl v období 1885 - 1911 starostou obchodník Josef Racek, muž energický a inteligentní, jenž má o město dvě velké zásluhy. Založil Občanskou záložnu a počátkem století prosadil zřízení zemské reálky. Postupem času se stal konzervativním a nerad se přizpůsoboval novým směrům a potřebám. Mladé k práci nechtěl připustit. Tak odmítl i kompromis k novým volbám. Opoziční strana, k níž v čele s lékárníkem Vlachem patřila téměř celá městská inteligence, když dohodou nedosáhla několika míst v zastupitelstvu, se s ním pustila v zápas, který vyhrála. Za starostu byl zvolen lékárník Vlach.*⁷³ Od tohoto roku se pak výrazně zhoršily vztahy mezi vedením města a ředitelem gymnázia. Na školu navíc přicházelo stále větší množství mladších učitelů, kteří byli také spíše pokrokově orientovaní. Kopecský se tak dostával do stále větší společenské izolace. Ihned po vzniku samostatného Československa se dostal pod ostrý tlak veřejnosti i kolegů.⁷⁴ Roku 1920 byl proti své vůli po téměř ročním boji o své místo trvale penzionován. Kopecský poté odešel do Brna, kde žil až do své smrti v roce 1936.⁷⁵ Smutným faktem je i to, že v období vzniku samostatného Československa se tímto způsobem vyřizovaly osobní účty mezi profesory a ředitel Kopecský byl odvolán i přes jeho nepochybný přínos pro Gymnázium Bučovice. Na patnáct let jeho kvalitní práce se v říjnové euforii roku 1918 snadno zapomnělo.

---

⁷¹ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 48.

⁷² MICHALČÍK, Miloslav a Jiří SETINSKÝ. *Bučovice: město plné lidí*. Bučovice: M. Michalčík, 2014, s. 223.

⁷³ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 50.

⁷⁴ Konci Bohuslava Kopecského na gymnázium v Bučovicích se práce podrobně věnuje v závěru kapitoly První světová válka a její vliv na gymnázium Bučovice.

⁷⁵ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 55.

Velmi zdařilým způsobem se podařilo zachytit osobnost Bohuslava Kopeckého profesoru Janu Úhelovi, který ve svých vzpomínkách popsal, jak na něj ředitel působil roku 1913, když poprvé nastoupil na Gymnázium.

„Úřední příkaz mně nařizoval: Přihlaste se do služby řediteli ústavu nejpozději 15. září (1913). Oblékl jsem si ovšem černé šaty, ještě maturitní císařský kabát, a šel jsem se představit svému šéfovi. Fabián Slabý mne připravil na toto setkání: Kopecký dělá žoviálního, aby nováčka nalapal, a pak mu dává práci. Platí na něho řádně dělat své, nebát se a být odměřený. Poprvé jsem prošel bujně vzrostlou zahradou k portálu školy. Mírně vzrušen jsem vstupoval do vestibulu, ani jsem si nevšiml pamětní desky na stěně v pravo, vstoupil do prvního poschodí a na konci chodby vpravo jsem vešel do veselé a pěkně zařízené ředitelny o dvou místnostech. Přivítal mne muž střední postavy, dobře oblečený do šedých šatů, s výrazným knírem a bradkou, husté a divoce rostoucí obočí se mu klenulo nad sivě modrýma, pichlavýma očima. Účes si pěstoval svérázný, vlasy rozčesané na cestičku, ale vždy tak ostříhané že se zdálo, jako by navrch hlavy na svých vlasech nosil paruku. Mírně řečeno byl to muž afektový, nepřátelský a komediant. Kdo mohl, vyhnul se setkání s ním.

Mnohokrát jsem později uvažoval o Bohuši Kopeckém a pochopil jsem, že bič do ruky mu tiskli sami profesori, smím-li je tak nazvat. Protože se středoškolských učitelů nedostávalo, povolávali také lidi nehotové a často i nehodné. Bučovičtí studenti jdouce do školy našli svého pana profesora spícího po noční pitce v příkopě. Jiný přišel do třídy ještě ne střízlivý v jedné botě černé a jedné hnědé. Přísný a přesný pan ředitel zuřil a bral do ruky knutu. Jak dbal o pořádek mezi učiteli, tak se staral o pořádek a čistotu v budově. Mnoho jsem se od něho naučil a vděčně jsem jako ředitel vzpomínal na jeho příklad. I negativě jsem získal: Nepěstoval jsem diktaturu ani jsem netýral školníky pochopiv, že dobro plodí dobro a zlo plodí zlo..⁷⁶

Vyšší reálná škola v Bučovicích si dokázala během prvních deseti let existence najít své studenty i učitele. Stala se významným poskytovatelem vzdělání ve městě i širokém okolí a když se z ní v roce 1912 stalo reálné Gymnázium měla již dobré jméno. Podařilo se postavit i architektonicky cennou budovu, která se osvědčila a plní svou roli do dnešních dnů. Vyšší reálná škola vznikla v době vrcholící průmyslové revoluce a velkého společenského rozvoje,

---

⁷⁶ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 47-48.

což byly okolnosti, které kladným způsobem ovlivnily začátek středoškolského vzdělávání v Bučovicích. Závislost školy na společenských změnách se v tomto období projevovala kladně. Bohužel rok 1913 znamenal také velmi napjaté vztahy mezi světovými mocnostmi, což se již brzy mělo výrazným způsobem projevit i na činnosti reálného gymnázia Bučovice.

2 První světová válka a její vliv na školství v českých zemích

2.1 První světová válka a její vliv na školství

Zdroje první světové války pramení v poslední čtvrtině devatenáctého století, kdy se vedoucí mocnosti Evropy – i světa- pustily do velice nebezpečné politické hry s ohněm. Zejména se to týkalo Rakousko-Uherska, Británie, Francie, Německa a Ruska. Jejich vzájemné soupeření motivované vyostřeným nacionalismem se točilo kolem ekonomické expanze, konkrétně šlo o získávání kolonií a zvyšování vojenské prestiže.⁷⁷ Velká válka vypukla v srpnu 1914 a měla podle všeobecného očekávání trvat tři nebo čtyři měsíce.

Do Vánoc mělo být po všem. Všichni se domnívali, že moderní válečný konflikt bude intenzivnější, ale rozhodnější než dřív. Že strana, které se podaří v rané fázi získat vedení, snadno dosáhne vítězství. Boje nakonec netrvaly čtyři měsíce, nýbrž více než čtyři roky.⁷⁸ Osudné výstřely, které roku 1914 usmrtily rakousko-uherského následníka trůnu Františka Ferdinanda, se staly záminkou k rozpoutání první světové války. Čeští a slovenští vojáci šli do boje se svými slovanskými bratry-Srby a Rusy- jen neradi. Zájmy císaře pána i monarchie jim byly cizí, a tak se často houfně vzdávali nepříteli, nebo k němu rovnou přebíhali. Protirakouský odboj se rozhořel brzy i doma. Přestože mnozí přední politikové - například V. Klofáč, K. Kramář, A. Rašín-byli zatčeni, a někteří dokonce odsouzeni k trestu smrti (nový císař Karel jim po svém nástupu udělil milost), další pokračovali v boji.⁷⁹ Vojenská strategie a taktika vycházela jako vždy ze zkušeností minulých válek. Francouzsko-pruská a burská válka odhalily zranitelnost pěchotního útoku. Nabízely se tři oblasti řešení- hromadné dělostřelectvo, jako hlavní obrana přímo na bojišti, železnice jako prostředek vhodný k rychlému rozmístění útočných sil a jízda jako prostředek k obklíčení a pronásledování.

Na východní frontě se tyto předpoklady částečně naplnily, ale na Západě, kde vyrostly opevněné zákopové linie, se začalo mluvit o přesile železobetonových krytů nad vysoce výbušnými granáty. Některé země si dokázaly udržet neutralitu: Španělsko, Švýcarsko, Nizozemsko a tři skandinávské země zachovávaly během celé války nestrannost a těžily z ní.

---

⁷⁷ WESTWELL, Ian. *První světová válka den po dni*. Praha: Naše Vojsko, 2013, s.6.

⁷⁸ DAVIES, Norman. *Evropa. Dějiny jednoho kontinentu*. Praha: Prostor, 2000, s. 918.

⁷⁹ AUGUSTA, Pavel. HONZÁK, František. *Československo 1918-1938*, s. 2.

V září 1915 bylo do války vtaženo Bulharsko, v srpnu 1916 Rumunsko, v červu 1917 Řecko.⁸⁰ Dne 6.dubna 1917 administrativa prezidenta USA Woodrowa Wilsona vyhlásila válku Německu. USA zpočátku výrazně nezasahovaly do bojů a zahájily víceméně morální křížové tažení, vyprovokované německou neomezenou ponorkovou válkou v neutrálních vodách.⁸¹ Zapojení USA do války v Evropě znamenalo možnost spojenců znova zaútočit na západní frontě, Rusko se po říjnové revoluci roku 1917 z války stáhlo a uzavřelo roku 1918 s Německem a Rakousko-Uherskem příměří. To umožnilo Německu přesunout své síly z východu na západ. V roce 1918 bojovalo na západní frontě 3,5 milionu německých vojáků.

V březnu 1918 přešli zákopy a dokázali postupovat k Paříži. V červenci podnikly britské tanky u Amiens přes německou linii. USA vyslaly do Francie další jednotky, spojenecká vojska zahájila na západní frontě ofenzivu a Němci začali ustupovat. V říjnu 1918 se boje přiblížily k německé hranici a námořní blokáda způsobila v Německu hlad.⁸² Říjen 1918 byl pozoruhodným měsícem. Závan míru přispěl ke zničení centrálních mocností více, než předcházející čtyři roky bojů. Spojenecký útok v Makedonii byl úspěšný a Bulharsko padlo. Britové dosáhli na bitevním poli úspěchů v Palestině a Turci volali po příměří. Rakousko-uherská armáda zastavila po posledním neúspěšném útoku na Piavě boje v Itálii. V Evropě se již vědělo o tom, že výhoda leží na straně Dohody, mír visí ve vzduchu a další odpor by již k ničemu nevedl. Rakouská armáda se rozpadla, čeští, polští, chorvatští, maďarští a také němečtí vojáci se rozhodli jít domů a hromadně sběhli. Začalo období vyhlašování nezávislosti. Několik doposud neznámých států vyhlásilo nezávislost: Československo (28.10.1918), Jugoslávie (29.10.1918), Maďarsko (1.11.1918).⁸³ Německo podepsalo příměří 11. listopadu 1918 s platností od 11. hodin dopoledne. První světová válka skončila. Během války zahynulo přibližně 8 milionů lidí a téměř 20 milionů lidí bylo zraněno. Šlo v první řadě o mladé muže a ženy a jejich ztráta změnila v zemích západní Evropy sociální struktury. Mnoho žen získalo po první světové válce větší rovnoprávnost a svobodu než před válkou, v mnoha zemích měly ženy nově i volební právo.⁸⁴

---

⁸⁰ DAVIES, Norman. *Evropa. Dějiny jednoho kontinentu*. Praha: Prostor, 2000, s. 919.

⁸¹ WESTWELL, Ian. *První světová válka den po dni*. Praha: Naše Vojsko 2013, s. 126.

⁸² *Dějiny světa*. Praha: Ottovo nakladatelství s.r.o. – Cesty, 2003, s. 260.

⁸³ DAVIES, Norman. *Evropa. Dějiny jednoho kontinentu*. Praha: Prostor, 2000, s. 943.

⁸⁴ *Dějiny světa*. Praha: Ottovo nakladatelství s.r.o. – Cesty, 2003, s. 261.

Světová válka se školství dotkla výrazně. Byl zredukován počet tříd, více než třetina jich byla zrušena, často se střídali učitelé a na mnohých školách vyučovali učitelé neaprobovaní. Vyučovací hodiny byly zkracovány na 40-45 minut, některé školy byly v zimě i po několik měsíců zavřeny. Na školách se zdůrazňovala „loajálně dynastická“ a „vlastenecká“ výchova v rakouském duchu. Úřady nařídily revizi knihoven, odkud byla vyloučena literatura „rakouským záměrům nepřátelská“, např. Spisy Jiráskovy. Byla zavedena vojenská kázeň, mládež byla organizována v tzv. junobransy (v družiny a čety). Konec války, rozpad Rakouska-Uherska a vznik Československé republiky znamenal výraznou změnu pro české školství. Vyvstal požadavek nových českých osnov, čeština se již mohla stát povinným předmětem a vyučovacím jazykem, také dívčí školství směřovalo ke zrovnoprávnění dívek i ve středoškolském vzdělávání.⁸⁵

2.2 Gymnázium v Bučovicích během první světové války

Ihned po vypuknutí první světové války došlo k citelnému zásahu do života bučovické střední školy. Hned koncem prázdnin roku 1914 ztratila instituce svou krásnou školní budovu. Budova bučovické střední školy byla zabrána armádou a v jejím interiéru byla zbudována rezervní vojenská nemocnice Červeného kříže. Radní MUDr. Rudolf Šebek byl jmenován velitelem vojenské nemocnice, nicméně i přes jeho silný vztah ke gymnáziu se nepodařilo zabránit postupné devastaci školního majetku. Ústav se musel přestěhovat do prostor obecné a měšťanské dívčí školy. V nevyhovujících podmínkách, které byly stísněné, došlo k výraznému omezení výuky. Výuka gymnázia se střídala s výukou na pokračovací škole a s výukou uprchlíků z Itálie. Ústav mohl nevyhovující prostory využívat jen dopoledne. Z tohoto důvodu došlo ke korekci rozvrhů, byly úplně zrušeny předměty tělocvik a kreslení.

Školní rok 1914-1915 byl navíc poznamenán i odvody studentů a učitelů do armády. Hned v srpnu 1914 bylo odvedeno pět profesorů, během podzimu byli odvedeni další tři profesori. Jaro 1915 pak bylo ve znamení odvodů prvních studentů. Septimáni pak dostali povolení vykonat maturitní zkoušku již na jaře, aby nemuseli čekat do obvyklého letního termínu. Zkoušky dospělosti navíc probíhaly ve zkrácených a zjednodušených podobách.

---

⁸⁵ VESELÁ, Zdenka. *Vývoj české školy a učitelského vzdělání*. Brno: Masarykova univerzita, 1992, s. 68-70.

8. března 1915 vykonali první válečnou maturitu první čtyři studenti, v dubnu 1915 pak další dva. Většina studentů byla ihned po maturitě odvedena do rakouské armády. Například studium studenta Josefa Kopečka bylo ukončeno laickým výrokem: "Dospělý všemi hlasy."

Jeho další život byl již velmi krátký, přiřadil se k obětem války.⁸⁶ Dle zápisů ve školní kronice byly v měsíci dubnu, květnu a červnu 1915 konány mezi žáky gymnázia peněžité sbírky na válečné účely. Sbírká určená pro pořízení umělých údů vynesla 29 Kč a 73 h, sbírky pro Červený Kříž pak 32 Kč a 5h. Dne 19. června 1915 zemřel po krátké a těžké nemoci člen učitelského sboru Auquilion Růžička, což byl další zásah do již tak sníženého počtu učitelů na gymnáziu. Dle výroční zprávy za školní rok 1914/1915 byl zdravotní stav učitelského sboru uspokojivý. Stav žakovského sboru pak dobrý. První válečný školní rok 1914/1915 byl ukončen v sobotu 26.6.2015 slavnostní mší a vydáním výročního vysvědčení žákům.⁸⁷

Hned o prázdninách jednal ředitel Kopecký o navrácení budovy gymnázia svému účelu. Jeho žádost však byla z válečných důvodů zamítnuta a tak i nový školní rok 1915/1916 muselo Gymnázium přežívat v nevyhovujících podmínkách. Školní rok 1915/1916 začal slavnostní mší dne 18. září 1915, na škole bylo tento den zapsáno 268 studentů. Škola však musela neplánovaně přijmout dalších 146 studentů reálného gymnázia v Kyjově. Již tak vysoké počty studentů ve třídách se ještě zvětšily. Například v tercii studovalo v jedné třídě 66 žáků.⁸⁸ První až čtvrtý ročník musel mít vyučování pouze od osmi do deseti hodin dopoledne. Zbývající ročníky od deseti do dvanácti hodin dopoledne.⁸⁹ Celková kvalita výuky na gymnáziu se tak velmi výrazně snížila. Gymnázium se pod vedením ředitele Kopeckého snažilo zůstat věrné trůnu a i v nelehkých válečných podmínkách probíhaly tradiční ceremoniály.⁹⁰ Sloužily se slavnostní mše za císaře Františka Josefa, jak k jeho jmeninám dne 4.října 1915, tak i k 67. výročí vlády Františka Josefa dne 2.prosince 1915.⁹¹ „Dne 2. prosince 1915 konány byly na oslavu 67. panovníkova jubilea Jeho Veličenstva císaře a Krále Františka Josefa slavné služby Boží, po nichž zapěli žáci hymnu rakouských národů

---

⁸⁶ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. Gymnázium Bučovice: 1902-2002: almanach ke stému výročí školy. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 31.

⁸⁷ Státní okresní archiv Vyškov, Pobočka Slavkov u Brna. *Kronika Gymnázia Bučovice*, s. 94.

⁸⁸ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 31.

⁸⁹ Státní okresní archiv Vyškov, Pobočka Slavkov u Brna. *Kronika Gymnázia Bučovice*, s. 94.

⁹⁰ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 31.

⁹¹ Státní okresní archiv Vyškov, Pobočka Slavkov u Brna. *Kronika Gymnázia Bučovice*, s. 94-96.

a uspořádána byla peněžitá sbírka ve prospěch sirotků po padlých vojínech, která vynesla 47 K 9h. Obnos odeslán zemské komisi pro ochranu dětí a péči o mládež v Brně.⁹² Ředitel Kopecký poznamenal, že jak žáci, tak i učitelé vyjadřují svou věrnost trůnu například svým vstupem do Červeného kříže a sbírkami, například úpisem 2400 korun na IV. Válečnou půjčku. Studenti gymnázia pak nahrazovali mobilizované muže při polních pracích, ale pomáhali také při organizování válečných půjček či sběru kovů, kaučuku nebo vlny. Školní rok 1915/1916 byl ukončen slavnostní mší a vydáním výročního vysvědčení žákům dne 28. června 1916.⁹³ Dle zápisu v kronice byl zdravotní stav žáků přiměřený. Zdravotní stav pedagogického sboru uspokojivý.⁹⁴

Školní rok 1916/1917 byl stejně jako předešlé dva roky poznamenán válečným konfliktem. Podzimní úmrtí císaře Františka Josefa vedlo ředitele Kopeckého ke smutečnímu projevu, jež pronesl dva dny po císařově smrti dne 23. listopadu v 10 hodin k učitelskému sboru. Dne 30. listopadu byla pak vedena smuteční mše, jíž se zúčastnil pedagogický sbor i všichni studenti. Ředitel Kopecký vyzval mládež ke společné práci za blaho vlasti, k obětavé lásce k dědičnému rodu panovnickému a k neochvějné oddanosti králi Karlu I. První pololetí bylo ukončeno 10. února 1917, ale kvůli nedostatku paliva byla výuka přerušena až do 20. února 1917. Kvůli soupisům zásob obilí, moučných výrobků a brambor bylo povoláno 6 členů učitelského sboru, aby jako funkcionáři dohlíželi na tyto soupisy, výuka tak byla opět přerušena a to od 26. února do 8. března 1917. Ředitel Kopecký se i nadále snažil o peněžní sbírky, jíž se účastnili studenti i pedagogové. Dle možností bylo pro Červený kříž vybráno 183 K a 81 H a na vojenský vdovský a sirotčí fond pak 334 K a 4 h. Na V. válečnou půjčku pak škola vypsala obnos 9850 Kč a ještě téhož školního roku připsala na VI. válečnou půjčku 12 750 K. Školní rok 1916/1917 byl ukončen ve čtvrtek 28. června 1917 tradiční mší a vydáním vysvědčení žákům.⁹⁵ Výnos zemské školní rady zakázal studentům účast v Sokole, Orlu i v jednotě Lassal. O deset let později na tuto dobu vzpomínal zdejší matematik a pozdější ředitel Karel Suchan.⁹⁶ „Česká škola, její profesori i žáci, byli podrobena těžké

---

⁹² Státní okresní archiv Vyškov, Pobočka Slavkov u Brna. *Kronika Gymnázia Bučovice*, s. 97.

⁹³ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 31.

⁹⁴ Státní okresní archiv Vyškov, Pobočka Slavkov u Brna. *Kronika Gymnázia Bučovice*, s. 99.

⁹⁵ Tamtéž, s. 99,100,102,105,107.

⁹⁶ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 31.

zkoušce. Aby rakouský duch nebyl ubíjen češtvím a snižován češtvím nebo uznáním duševní práce nepřátelské ciziny, započaly se revize čítanek a žákovských knihoven, ze kterých byla vyřazena díla, která jsou chloubou českého písemnictví. Na index byl dán Jirásek, Čech, Machar a další. Jen horlivá práce ředitele Kopeckého byla oceněna titulem vládního rady.⁹⁷ Školní rok 1917/1918 byl zahájen 19. září 1917 tradiční mší. Po přijímacích zkouškách dne 28. a 30. června 1917 studovalo na gymnáziu 230 žáků. Stejně jako předešlé tři roky pak školní rok 1917/1918 pokračoval za mimořádných podmínek vyvolaných 1. světovou válkou. Oblíbený předmět tělocvik byl zrušen bez náhrady. Vyučování ve školním roce bylo dvakrát přerušeno z důvodu nedostatku paliva. Vůbec se nevyučovalo od 7. do 14. listopadu 1917 a od 3. do 16. ledna 1918. První pololetí skončilo 9. února 1918 a druhé bylo zahájeno 11. února 1918.⁹⁸ Válečné maturity probíhaly ve všech možných i nemožných termínech, až na řádný letní termín 1918 zbyl pouze jediný maturant Vincent Sofka.⁹⁹ I v předposledním válečném školním roce probíhaly peněžní sbírky pro rakouský Červený kříž a také pro C.K. fond pro vdovy a sirotky. Pro českou sekci zemské Komise pro ochranu a péči o mládež v Brně bučovické Gymnázium přispělo částkou 100 Kč. Reálné gymnázium Bučovice přispělo i na VII. a VIII. válečnou půjčku částkou 11.300 respektive 14.450 Kč. Školní rok byl ukončen dne 28. června 1918 slavnostní mší a vydáním výročního vysvědčení.¹⁰⁰

Školní rok 1918/1919 byl poznamenán zásadním obratem ve válečných událostech. Když ředitel Bohuslav Kopecký zahajoval 18. září 1918 poslední válečný školní rok, již vše nasvědčovalo tomu, že trojspolek bude poražen.¹⁰¹ Spojené armády Dohody posílené armádou Spojených států amerických úspěšně postupovali proti demoralizované německé armádě.¹⁰² V Rusku byly z původních válečných zajatců vytvořeny Československé legie, které byly uznány jako samostatná armáda spolupracující s T.G. Masarykem.¹⁰³ Masaryk po ročním pobytu v Rusku, kde organizoval přechod našich vojáků do Francie, přijel na jaře 1918

---

⁹⁷ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 31.

⁹⁸ Státní okresní archiv Vyškov, Pobočka Slavkov u Brna. *Kronika Gymnázia Bučovice*, s. 107-108.

⁹⁹ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 31.

¹⁰⁰ Státní okresní archiv Vyškov, Pobočka Slavkov u Brna. *Kronika Gymnázia Bučovice*, s. 110-111.

¹⁰¹ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 32.

¹⁰² WESTWELL, Lan, *První světová válka den po dni*. Praha: Naše vojsko, 2013, s. 172.

¹⁰³ Tamtéž.

do USA. Tady i se slovenskými krajany uzavřel Pittsburskou dohodu ustanovující společné soužití Čechů a Slováků v jednom unitárním státě.¹⁰⁴ T.G. Masaryk postupně dosáhl toho, že i Spojené státy americké – vedle Anglie a Francie – uznaly Národní radu a požadavky na vytvoření samostatného státu. V Čechách se dne 14. října 1918 konala velká demonstrace proti vývozu potravin ze země, která přerostla v generální stávkou. Stejného dne oznámil dr. Edvard Beneš spojeneckým státům, že byla utvořena prozatímní československá vláda. Rakousko-Uhersko se nezadržitelně rozpadalo a ani císařský manifest z 16. října roku 1918, který sliboval federativní uspořádání monarchie, již nedokázal zastavit spuštěnou lavinu.¹⁰⁵

Dne 18. října 1918 T.G. Masaryk jménem nové československé vlády proklamoval ve Washingtonské deklaraci nezávislé Československo jako demokratickou republiku.¹⁰⁶ Události vyvrcholily 28. října 1918 v Praze a o den později i v Bučovicích. Jejich šťastným zvěstovatelem se stal ve škole profesor Jan Úhela, který do malé sborovny bučovického gymnázia přinesl dne 29. října 1918 noviny oznamující provedení nekrvavé revoluce v Praze a vyhlášení samostatnosti československého národa. Nastalo všeobecné nadšení, provázené odstraňováním rakouských výsostných státních znaků a symbolů, večer se profesori i žáci účastnili velké národní slavnosti v ulicích města a v sále Občanské záložny.¹⁰⁷ Těchto oslav se nezúčastnil ředitel školy Bohuslav Kopecký, který se snažil i zabránit spontánnímu odstraňování státních symbolů o které se studenti pokoušeli. Je zřejmé, že událostmi 28. října 1918 nebyl nadšen.¹⁰⁸ Nastala nová éra svobodného vývoje, ve které již ředitel Bohuslav Kopecký nemohl najít místo.¹⁰⁹

---

¹⁰⁴ WALTACE, Andrew. Pittsburská (ne)dohoda. *Britské listy* [online]. Blisty.cz © 2010[cit.28.2.2017]. Dostupné z: <http://blisty.cz/art/52179.html>

¹⁰⁵ AUGUSTA, Pavel a HONZÁK, František. *Československo 1918 – 1938*. Praha: Albatros, 1999, s. 6.

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 32.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 55

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 32.

3 Vznik Československa a vývoj školství v letech 1918 - 1938

3.1 Vznik samostatného Československa a reformy ve školství

Odpor vůči habsburské monarchii v českých zemích od jara 1918 stále vzrůstal. V Praze pracoval národní výbor československý v čele s Karlem Kramářem. Tomáš Garrigue Masaryk předal 18. října 1918 vládě Spojených států amerických Washingtonskou deklaraci, obsahující prohlášení československé nezávislosti. K vyhlášení nezávislosti došlo v Praze dne 28.10.1918 a Martinskou deklarací se 30.10.1918 ke společnému státu Čechů a Slováků přihlásili slovenští politikové. Po ukončení první světové války vznikly ve střední Evropě nové státy, označované společně jako nástupnické. Československo, Polsko, Maďarsko, Království Srbů, Chorvatů a Slovinců a Rakouská republika. Mírové smlouvy uzavírané ve Versailles, Saint-Germain a Trianonu, postupně potvrdily nově ustanovené československé hranice. O několika sporných územích se později dále jednalo. Prvních deset let samostatné Československé republiky je považováno za období politického a hospodářského vzestupu. Stabilizace nového státu přinesla řadu reforem, které se výrazně projeví i ve školství. Vláda úspěšně budovala vlastní mezinárodní politiku, orientovanou zejména na Francii a Anglii. S využitím hospodářského dědictví, zejména průmyslových Čech a Moravy, se vytvářely dobré podmínky pro celkový rozvoj státu.¹¹⁰

Ihned po vzniku samostatného Československého státu byla patrná snaha o centralizaci ve školské oblasti a o prosazení reforem, které by napomohly k řešení poválečných problémů. Kromě sjednocení předpisů o tom svědčí i řada dalších opatření, která se v prvních poválečných letech objevila. Například zákon z 9. dubna 1920 uvádí, že „státu přísluší nejvyšší správa veškerého vychovávání a vyučování a dozor k němu“, posílil hlavně úlohu ministerstva školství a národní osvěty, které přejímalo působnost, „kterou měly ve věcech vysokého, středního a odborného školství dosud zemské rady školní a zemské správy politické.“¹¹¹

Bezprostřední poválečné období také bylo doprovázeno významným úsilím vytvořit moderní československou střední školu. Šlo o snahu překonat diskriminaci českého školství

---

¹¹⁰ SEMOTANOVÁ, Eva a kol. *Česko: Ottův historický atlas*. Praha: Ottovo nakladatelství, s.r.o., 2007, s. 308.

¹¹¹ VESELÁ, Zdenka. *Česká střední škola od národního obrození do druhé světové války*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1972, s. 56.

z období monarchie nejen jeho kvalitativním rozvojem, ale také jeho obsahovým zaměřením. České školy byly v předcházející vývojové etapě české jen svým vyučovacím jazykem, ale jejich obsahové zaměření a nezřídka i jejich duch byl rakouský. Základ obsahu středoškolského vzdělávání zůstával stále na obsahu Entwurfu z roku 1849.¹¹²

Také dívčí školství bylo jen chudým a nerovnoprávným přívěskem středních škol a zabezpečení jeho rozvoje bylo v nejvyšší míře ponecháno soukromé péči. Studentky mohly na středních školách působit pouze jako privatistky, ale neúčastnily se denního studia. To nová vláda v Československu změnila. S platností již pro první poválečný školní rok byl vydán 19.11.1918 výnos ministerstva školství a národní osvěty o přijímání dívek za řádné žákyně středních škol, který přinášel výraznou změnu pro možnost středoškolského studia žen.¹¹³

3.2 Převod bučovického gymnázia státu a vznik Státního reálného gymnázia

O odchodu ředitele Bohuslava Kopeckého v únoru 1919 diplomová práce podrobně pojednává v samostatné kapitole o osobnosti prvního ředitele Bohuslava Kopeckého. Definitivní oficiální penzionování ředitele bylo k 1. září 1920.

Na nové místo ředitele byl jako prozatímní správce jmenován profesor Jan Húsek. Ten byl velkým zastáncem samostatného Československa a hned v úvodu Výroční zprávy školního roku 1918/1919 přivítal nově nabitou svobodu slovy, plnými dobových metafor.¹¹⁴ „*..shnilá budova rakouské monarchie sesula se v trosky, z nichž rázem vyrostl omládlý nový stát, který jako onen zázračný pták fénix vznesl se ke slunci...*“¹¹⁵ Po osamostatnění Československa a zrušení rakouské armády byl po pěti letech vyklizen vojenský lazaret, jež sídlil v bývalé budově gymnázia. Budova však zůstávala v nevyhovujícím stavu. Vojenským užíváním byly prostory původní budovy značně poničeny. Učebny včetně auly byly značně zakouřeny. Bylo třeba provést deratizaci, budovu vydezinfikovat, vyčistit a znova vymalovat.

---

¹¹² VESELÁ, Zdenka. *Česká střední škola od národního obrození do druhé světové války*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1972, s. 57.

¹¹³ Tamtéž, s. 56.

¹¹⁴ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 32.

¹¹⁵ Tamtéž.

Gymnázium tak dále pokračovalo s výukou v měšťanské škole a vedení školy se postupně snažilo opravit původní budovu. Výuka v budově staronového gymnázia byla zahájena až na velikonoční svátky roku 1919.¹¹⁶ Po vytvoření Československa se vrátili všichni mobilizovaní učitelé. Konkrétně profesor Josef Burza, Josef Kříbek a Rudolf Strýček, vesměs vyšší záložní důstojníci. Profesor Fabián Slabý nastoupil na Gymnázium až počátkem II. Pololetí, kdy byl zproštěn činné vojenské služby. Po celý školní rok 1918/1919 pak ještě v armádě sloužili dva členové učitelského sboru a to profesor Jan Plvojka, jakožto poručík československé legie v Lučenci na Slovensku. Až do vpádu maďarské intervence v květnu 1919 využíval vojenskou dovolenou a pracoval jako správce nižší městské reálky v Lučenci. Suplující profesor František Neuwirth, záložní nadporučík přidělený staničnímu velitelství v Jindřichově Hradci.¹¹⁷

Jan Húsek vykonával funkci prozatímního ředitele reálného gymnázia v Bučovicích jen do roku 1920. Húsek využil možnosti jít pracovat jako prozatímní správce reálky do Bratislavy. Jan Húsek byl národopisec, věnující se především moravsko-slovenskému pomezí a Slovensko ho velmi zajímalo. Na návrh obce se novým ředitelem stal Karel Suchan.

Obec Bučovice se po vytvoření samostatného Československa dlouhodobě snažila převést Gymnázium přímo pod stát a tím snížit náklady na jeho provoz, jež městskou kasu značně zatěžoval. Nový starosta Bučovic František Janoušek usiloval o to, aby náklady na chod školy zajišťovala státní správa. Převzetí gymnázia československým státem proběhlo na základě smlouvy, jež ve svých šesti člancích pevně zakotvila postavení školy, včetně jejího finančního zabezpečení. Smlouvou byla z beder Bučovic sňata velká část dosavadních nákladů. Ty byly nově soustředěny pouze na udržování budovy (která zůstala v majetku města). Město Bučovice tak nově zajišťovalo pouze údržbu budovy a splácelo dluh, jenž vznikl půjčkou na její výstavbu. Roční náklady na údržbu budovy a splácení dluhu činily roku 1921 asi 20.600 Kč. Tato částka byla oproti předchozímu stavu, kdy město platilo i mzdy zaměstnanců a zajišťovalo veškerou vybavenost ústavu nízká. Všechny další výdaje na zajištění chodu školy, jejího vybavování a platy všech zaměstnanců převzal na sebe stát.

---

¹¹⁶ Státní okresní archiv Vyškov, Pobočka Slavkov u Brna. *Kronika Gymnázia Bučovice*, s. 115.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 116.

Ten převzal i ředitele Suchana, všechny profesory a další zaměstnance do státní služby. Škola byla na stát převedena k 1.1.1921 a nově nesla i název Státní reálné gymnázium.¹¹⁸

Na počátku éry státního gymnázia působilo v učitelském sboru patnáct stálých profesorů, několik vedlejších a výpomocných. Před ředitelem Suchanem tak stál úkol stabilizovat a rozšířit učitelský sbor takovým způsobem, aby škola mohla rozšířit i kapacitu studentů. Nešlo jen o kvalitu podmíněnou větším počtem žáků, ale zejména o stabilizaci pedagogických sil a jejich odborné i pedagogické úrovně. Velkým problémem pak byl fakt, že malé městečko Bučovice nebylo pro mnohé adepty právě nejlákavějším místem, nedisponovalo širším vědeckým a kulturním zázemím. Ředitel Suchan však díky promyšlené koncepci řízení školy dokázal pedagogický sbor rozšířit. Na konci jeho působení v roce 1938 mělo Gymnázium dvacet pět stálých učitelů a několik učitelů výpomocných. V letech 1920 – 1939 postupně vzrůstal i počet gymnaziálních žáků z počátečních 312 až na 634. Došlo i k odstranění diskriminace dívek. Zrušením jejich privátního studia byly zrovnoprávněny s hochy a z původního chlapeckého gymnázia se vytvořila koedukační škola. Mnozí bučovičtí občané si ani neuvědomovali, jakým odborným a vědeckým potenciálem Gymnázium disponuje. Mnozí ze zdejších profesorů se stali významnými vědci, umělci či odborníky, kteří brali za samozřejmou svoji spoluúčasť na podpoře kulturního, sportovního, tělovýchovného a osvětového rozvoje i vlasteneckého cítění jak svých studentů, tak ostatních spoluobčanů. Využívali k tomu každé příležitosti a svými postoji a činy šli příkladem. Celý profesorský sbor se veřejně angažoval a pomáhal tak v Bučovicích dotvářet společenský život.¹¹⁹

Do období prvních let samostatného Československa spadá i snaha žáků o vytvoření studentské samosprávy. Žáci Gymnázia Bučovice vytvořili již ve školním roce 1919/1920 studentskou samosprávu, podle níž se studující sdružovali v kroužky. Byly vytvořeny vzdělávací a sportovní kroužky, žáci drželi dozory na chodbách, navrhovaly tresty a sami trestali provinilé. Studentská samospráva měla vliv na známku z chování, udělenou na vysvědčení.¹²⁰ Šlo o naplnění dlouholeté snahy, která se projevovala již v období Rakousko-Uherska, byla však rakouským disciplinárním řádem účelně tlumena. Vytvoření studentské samosprávy tak bylo součástí popřevratové euforie nadšení studentů pro republiku

---

¹¹⁸ MICHALČÍK, Miloslav. *Bučovice město plné lidí*. Bučovice: M. Michalčík, 2014, s. 224.

¹¹⁹ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 33-34.

¹²⁰ Státní okresní archiv Vyškov, Pobočka Slavkov u Brna. *Kronika Gymnázia Bučovice*, s. 135.

a demokracii. Zkušenosti chyběly a tak byl dán průchod nejrůznějším více či méně scestným nápadům. Byly vytvořeny stanovy, které dávaly sice malou pravomoc profesorskému sboru, ale naopak vytvářející značný prostor pro činnost studentského senátu. Senát se skládal ze zvolených zástupců vyšších i nižších ročníků. Ústavní tribunál řešil závažnější přestupky proti školnímu řádu, méně závažné byly v pravomoci třídního senátu. Zástupce senátu se zúčastňoval učitelských konferencí a seděl hned vedle ředitele školy. Takto nastavené podmínky však vytvářely animozitu mezi senátory z řad studentů a profesorským sborem. Studentská samospráva tak měla víceméně jepičí život.¹²¹ Postupně se začaly objevovat i stinné stránky samosprávy. Žáci se chovali pasivně, nedbali svých povinností a tak již za prozatímního správce školy Karla Suchana došlo k rozpuštění studentské samosprávy. Pouze fotografický kroužek se zachoval, jako jediná památka studentské samosprávy.¹²²

Na Gymnáziu, které bylo nově státní, probíhala řada nových úprav. Školní rok 1920/1921 znamenal i zavedení elektrického proudu do budovy gymnázia. Elektřina pomohla budovu nejen osvětlit, ale také umožnila rozvoj vědecké činnosti. Za vedení profesora Jana Štěpánka osázeli žáci cestu vedoucí k budově gymnázia šeršikovými keři a před budovou poryli a upravili záhony tak, aby se daly využívat k botanickým účelům. Tělocvična byla každoročně pronajímána tělovýchovné jednotě Sokol ke sportovním účelům. Pronájem sportoviště Sokolu byl bezúplatný.¹²³ Na Gymnáziu působil nově i školní orchestr, který se každý školní rok účastnil jednak oslav samostatného státu dne 28. října a také narozenin prezidenta T. G. Masaryka, které se konaly vždy 7. března. Od školního roku 1929/1930 se každoročně konaly i studentské plesy. Dle ministerského výnosu začalo ředitelství ústavu zvát prostřednictvím žáků rodiče, aby se zúčastnili založení rodičovského sdružení. Schůze konané ve dvoraně gymnázia dne 23. listopadu 1930 se zúčastnilo 95 rodičů. Ředitel ústavu Karel Suchan rodiče přivítal a nastínil úkoly rodičovského sdružení: spolupráce rodiny se školou, sblížení rodiny a školy, vnést mezi rodiče a školu více vzájemného přátelství, možnost informování rodičů o prospěchu a chování žáků mimo školu pak v neposlední řadě i řešení mimoškolních celospolečenských úkolů. Když ředitel Karel Suchan přečetl doslovně

---

¹²¹ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 33.

¹²² Státní okresní archiv Vyškov, Pobočka Slavkov u Brna. *Kronika Gymnázia Bučovice*, s. 135.

¹²³ Tamtéž, s. 146.

příslušný ministerský výnos, byla provedena volba rodičů do rodičovského výboru.¹²⁴ Od roku 1930 se na gymnáziu pravidelně pořádaly i sportovní akce. Oblíbený byl květnový středoškolský turnaj v odbíjené a atletice. Těchto turnajů se účastnily školy z okolí. Pravidelným účastnickým týmem bylo reálné gymnázium Vyškov, reálné gymnázium Kyjov a reálné gymnázium Brno-Husovice. Další oblíbenou akcí pak býval volejbalový turnaj mezi učiteli gymnázia a členy Sokola.¹²⁵

Gymnázium Bučovice oplývalo ve třicátých letech i značným množstvím kulturních aktivit. Vypělé sbory měli na ústavu oba učitelé zpěvu. Sbory nacvičovali a řídili též někteří hudebně nadaní studenti jako například Vilém Wágner. Ten hrával krom jiného i sólově na klavír. Orchestr byl veden Františkem Čulíkem a vedle drobných náladových skladeb s ním provedl i díla náročnější jako třeba Dvořákovy Slovanské tance. Ve studentských orchestrech se však objevovali i členové učitelského sboru jako například Inocent Neužil, Adolf Plachý, Jaroslav Puchýř a František Neuwirth. Jako sólisté vystupoval yvynikají zpěvačky Božena Matoušková a Jindra Zukalová. Mezi recitátory vynikal pozdější člen činohry Národního divadla v Praze Miroslav Doležal. Významným přínosem bylo též privátní studium nejslavnějšího českého klavírního virtuóza Rudolfa Firkušného v letech 1926 až 1930, kdy na ústavu maturoval. Již během studia v Bučovicích uspořádal několik klavírních koncertů a byl velkým příkladem ostatních studentům. Již jako známý a renomovaný hudební umělec uspořádal v Bučovicích koncert 29. dubna 1935, neboť při své maturitní zkoušce řediteli Suchanovi přislíbil, že na požádání přijede do Bučovic kdykoliv koncertovat. Rudolfu Firkušnému tehdy nadšeně aplaudoval zcela zaplněný sál sokolovny.¹²⁶

Po období klidného, dvacetiletého vývoje na Státním reálném gymnáziu v Bučovicích je ve školní kronice zapsáno pravidelně jen několik málo „netradičních událostí“ mezi ně patří vloupání do budovy školy 18. prosince 1933 a následný pokus o odcizení dvou psacích strojů, který byl proveden místním recidivistou Františkem Kargerem a jeho synovcem Jaroslavem Kargerem. Dále chřipková epidemie v únoru 1935, jež postihla pět členů profesorského sboru a sto padesát žáků. Kronika se poté každý rok tradičně věnuje oslavám narozenin prezidenta republiky T.G. Masaryka a jarním sportovním aktivitám.

---

¹²⁴ Státní okresní archiv Vyškov, Pobočka Slavkov u Brna. *Kronika Gymnázia Bučovice*, s. 185-189.

¹²⁵ Státní okresní archiv Vyškov, Pobočka Slavkov u Brna. *Kronika Gymnázia Bučovice*, s. 185-189.

¹²⁶ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 37.

Zajímavým je pak i proslov vedený JUDr. Janem Blichlerem, vyšším soudcem u krajského trestního soudu v Brně, který pronesl při příležitosti sjezdu absolventů gymnázia ročník 1927. Sraz absolventů ročníku 1927 se konal dne 16. a 17. května 1937, tedy necelý rok před podepsáním Mnichovské dohody, sraz se konal v Bučovicích v hotelu Rozsůlek. Koncem třicátých let se neodvratně blížil konec Masarykovy republiky a tím i šťastného období v životě školy. V kronice gymnázia jsou zaznamenány vlastivědné projevy ředitele Suchana k Mnichovu, odstoupení prezidenta Beneše i volbě nového prezidenta Emila Háchy. Oba projevy jsou součástí přílohy diplomové práce.

4 Druhá světová válka a její vliv na školství v Protektorátu Čechy a Morava

4.1 Protektorát Čechy a Morava a dopad druhé světové války na školství

4.1.1 Začátek druhé světové války a její vliv na školství v Protektorátu Čechy a Morava do příchodu Reinharda Heydricha

Pod dojmem politické a vojenské zdrženlivosti západních mocností vůči japonsko-čínskému konfliktu a občanské válce ve Španělsku přistoupil Hitler k realizaci svých plánů. V březnu 1938 vyhlásil „anšlus“ Rakouska.¹²⁷ V Československu sílilo hnutí intelektuálů na obranu demokracie (Voskovec, Werich či Čapek), země se však dostávala do čím dál větší mezinárodní izolace. Dne 23. září mobilizovalo Československo své branné síly, ale hned 30. září přijal prezident Beneš podmínky Mnichovské dohody. Československé vojsko muselo ustoupit. V říjnu 1938 byly na základě mnichovských „dohod“ obsazeny Sudety.¹²⁸

Československý prezident Edvard Beneš abdikoval, odešel do exilu a prezidentem nově vytvořeného Česko-Slovenska se stal Emil Hácha. Hitler však chtěl skoncovat i se zbytkem státu. Výhrůžkami donutil prezidenta Emila Háchu, aby souhlasil s obsazením i zbytku českého území. Háchovi bylo mimo jiné přislíbeno, že výměnou za klid zbraní, bude českému národu zachována autonomie. V protektorátu Čechy a Morava však nacisté brzy rozpoutali teror. Obsazení zbytku českého území bylo porušením Mnichovských dohod, na což západ zareagoval jen formálními protesty. Nicméně po přepadení Polska v roce 1939 už nemohla Velká Británie a Francie jen nečinně přihlížet, jak se síla nacistického Německa zvětšuje. Vypukla druhá světová válka.¹²⁹

Nacistické Německo se na válku předem systematicky připravovalo. V letech 1933-1939 vzrostly roční náklady na zbrojení z 0,7 na 25,9 miliardy marek (více než 60% státního rozpočtu). Důsledkem byl rapidní nárůst zadlužení státu. V roce 1935 vyhlásil Hitler

---

¹²⁷ HARENBERG, Bodo, *Kronika lidstva*. Praha: Fortuna Print, 1995, s.

¹²⁸ SEMOTANOVÁ, Eva a kol, *Česko: Ottův historický atlas*. Praha: Ottovo nakladatelství, s.r.o., 2007, s. 332.

¹²⁹ AUGUSTA, Pavel a HONZÁK, František, *Naše vlast*. Praha: Nakladatelství Slovart, 1998, s. 108.

obnovení všeobecné branné povinnosti a oznámil záměr vybudovat pozemní vojsko v síle 36 divizí. Na počátku války byl ovšem tento stav již téměř trojnásobně překročen (106 divizí).¹³⁰

Ihned po okupaci se v protektorátu Čechy a Morava zformovala řada odbojových organizací. Vojáci a důstojníci ustanovili Obranu národa (ON), představitelé demokratických stran vytvořili Politické ústředí (PÚ), další politici, ale i odboráři, Sokolové a intelektuálové se shromáždili v Petičním výboru Věrní zůstaneme.¹³¹ Součástí spíše iluzorní autonomie českých zemí bylo i vládní vojsko, které smělo působit jako ozbrojená složka protektorátu Čechy a Morava. Dle odbojových plánů mělo ale zároveň tvořit základ armády, která by v případě povstání vystoupila proti Němcům. Úřad říšského protektora se však snažil vládní vojsko udržet slabé a teritoriálně roztržité. Vojsko bylo pověřeno hlídáním protektorátních železnic. Vládní vojsko navíc smělo čítat jen 7000 mužů, vzhledem k obavám Němců bylo navíc vyzbrojeno pouze pistolemi a starými rakouskými puškami z roku 1895. Německá armáda tak nad vládním vojskem udržovala obrovskou převahu.¹³² V roce 1940 se odboj propojil a vytvořil Ústřední výbor odboje domácího. Poměrně silný domácí odboj však dokázal rozbít Reinhard Heydrich.¹³³

Mezi mnoha zatčenými a odsouzenými lidmi byli i středoškolští učitelé a studenti. Napjatá atmosféra se pochopitelně projevovala i v každodenním školním klimatu. Černé dny českých studentů nastali hned v říjnu 1939. Největší demonstrace k hořkému výročí vzniku Československa probíhaly 28. října tradičně v Praze. Okupanti zakročili tvrdě, padly i výstřely. Mladý dělník Sedláček zemřel na místě, dalších pět osob bylo těžce zraněno. Mezi nimi byl i mladý student medicíny Jan Opletal. Jan Opletal zraněním podlehl a jeho pohřeb 15. listopadu přerostl opět v národní manifestaci. Následoval tvrdý zásah okupantů proti studentům a českým vysokým školám. Gestapo zatkl a bez soudu popravilo devět studentských předáků. Osm z nich patřilo k Národnímu svazu studentstva, které paradoxně dávalo přednost vstřícnému postoji k okupantům a snažilo se o dialog. Po rozsáhlých razíích na pražských a brněnských kolejích bylo odvečeno 1200 studentů do koncentračního tábora Sachsenhausen. Dnem 17. listopadu 1939 byly „dočasně“ uzavřeny všechny české vysoké

---

¹³⁰ HARENBERG, Bodo, *Kronika lidstva*. Praha: Fortuna Print, 1995, s.

¹³¹ AUGUSTA, Pavel a HONZÁK, František. *Naše vlast*. Praha: Nakladatelství Sloart, 1998, s. 108.

¹³² BURIAN, Michal a kol. *Atentát Operace Anthropoid 1941-1942*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – Agentura vojenských informací a služeb, 2002, s. 17.

¹³³ AUGUSTA, Pavel a HONZÁK, František. *Naše vlast*. Praha: Nakladatelství Sloart, 1998, s. 108.

školy. Univerzitní budovy i ústavy byly většinou převzaty německou univerzitou, ale například budovu právnické fakulty Karlovy univerzity využily jednotky SS, jako své velitelství. Profesori a docenti z uzavřených škol museli hledat uplatnění na nižším stupni nebo odcházeli přímo do průmyslu. Od uzavření českých vysokých škol působily na území protektorátu už jen německé vysoké školy. Nejvýznamnější z nich byla pražská německá univerzita, ale výuka na ní i na ostatních německých univerzitách byla plně podrobena nacistickému duchu.¹³⁴ Uzavření českých vysokých škol, hromadné zatýkání rukojmích a popravy bez soudu znamenaly zásadní zlom v dosavadním vývoji nacistické okupační politiky. Na místo proklamované spolupráce nastoupilo zastrašování. Následky se začínaly okamžitě projevovat. Protektorátní vláda v čele s prezidentem Háchou po tomto brutálním teroru nepodala demisi a jen nečinně přihlížela stupňující se agresivitě okupantů. To vedlo ke ztrátě podpory od českého obyvatelstva. Naopak autorita bývalého prezidenta Beneše se začala díky jeho působení v exilové vládě zvyšovat. Zároveň se výrazně radikalizovalo domácí odbojové hnutí.¹³⁵ Uzavření českých vysokých škol, které následovalo po událostech z listopadu 1939, zasadilo drtivou ránu všem českým gymnáziím, které rázem postrádaly svůj základní smysl, tedy přípravu studentů k vysokoškolskému studiu. Gymnázia byla buď úplně uzavírána, nebo na nich docházelo k cílenému omezování výuky. Okupační moc prosazovala především výuku mladých učňů, kteří mohli být použiti do průmyslu. I přes pozdější výklady dějin, v níž se mluvilo o těžce pronásledovaných dělnících a komunistech, jež utrpěli největší ztráty, utrpěli ve skutečnosti jednu z nejtvrdějších ran právě příslušníci akademické obce – studenti a jejich učitelé. Ty totiž nacisté považovali za nejméně zpracovatelné a nebezpečné režimu. Jen z akademické obce Karlovy univerzity bylo popraveno 23 pedagogů.¹³⁶

4.1.2 Situace v Protektorátu Čechy a Morava od příchodu Reinharda Heydricha do konce druhé světové války a její vliv na školství

Reinhard Heydrich jmenoval v lednu 1942 novou protektorátní vládu, která nahradila vládu starou. Původní protektorátní vláda byla Němci odvolána kvůli spolupráci s exilovou

---

¹³⁴ AUGUSTA, Pavel a HONZÁK, František. *Československo 1938 – 1945*. Praha: Albatros 1999, s. 14.

¹³⁵ GEBHART, Jan a HRBEK, Jaroslav. *Kronika druhé světové války*. Praha: Fortuna Print, 2000, s. 26.

¹³⁶ AUGUSTA, Pavel a HONZÁK, František. *Československo 1938 – 1945*. Praha: Albatros 1999, s. 15.

vládou Edvarda Beneše a také svému propojení s odbojem. Předseda protektorátní vlády Ing. Alois Eliáš s Němci navenek spolupracoval, ve skutečnosti však udržoval úzké kontakty jak s představiteli odboje, tak i s Edvardem Benešem. Němci o této spolupráci věděli. Ze stejného důvodu byl na „zdravotní“ dovolenou poslán i protektor Konstantin von Neurath. Předseda vlády Ing. Eliáš byl ihned po příjezdu Reinharda Heydricha zatčen a 21. října 1941 odsouzen k smrti. Na příkaz Hitlera však nebyl ihned popraven a byl ponechán jako rukojmí pro případ, že by se situace v protektorátu výrazně zkomplikovala. Počet ministerstev nové protektorátní vlády se snížil na sedm. Kromě personálních změn bylo však největší změnou zřízení Úřadu lidové osvěty. Úřad dostal do své podřízenosti tiskové záležitosti, divadlo, literaturu, umění a cestovní ruch. Spadal do podřízenosti nově jmenovaného ministra školství Emanuela Moravce.¹³⁷

Nový ministr školství Emanuel Moravec byl bývalým plukovníkem generálního štábu Československé armády a později profesor na Vysoké škole válečné v Praze. Po okupaci Československa se zcela přidal na stranu nacistů a stal se symbolem krajní kolaborace. Ministr školství Emanuel Moravec navíc svým loajálním přístupem k Říši ještě více zkomplikoval osud českým studentům. Jako ministr školství se již při svém nástupu smířil s tím, že vysoké školy nebudou v roce 1942 znovu otevřeny, jak bylo původně slíbeno. Ministr Moravec uznal, že „*tato otázka je již vývojem překonána*“. Moravec se ve službách okupantů staral o plné zapojení českého národa do Říše, o jeho politickou převýchovu a zejména o výchovu mládeže v duchu nacionálně-socialistického světového názoru. Neboť jak Moravec dodal: „stále více český národ myšlenkově zapadá do soukolí myšlenkového pochodu národa německého-celý národ je dnes zapojen prací do velikého společenského úsilí o vítězství Říše.“¹³⁸ Při příležitosti jmenování vlády sice nechal Heydrich propustit část studentů, která byla zatčena při demonstracích 17. listopadu 1939 a také zrušil výjimečný stav¹³⁹, pokračoval však se svou mimořádně tvrdou politikou vůči českému odporu. Ještě těsně před svou smrtí přijal Heydrich protektorátní vládu a oznámil jí zřízení Kuratoria pro výchovu mládeže. Vytvoření této organizace začal Heydrich plánovat již v únoru 1942.

---

¹³⁷ BURIAN, Michal a kol. *Atentát Operace Anthropoid 1941-1942*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – Agentura vojenských informací a služeb, 2002 s. 51.

¹³⁸ GEBHART, Jan a HRBEK, Jaroslav. *Kronika druhé světové války*. Praha: Fortuna Print, 2000, s. 217.

¹³⁹ BURIAN, Michal a kol. *Atentát Operace Anthropoid 1941-1942*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – Agentura vojenských informací a služeb, 2002 s. 19..

Pomocí Kuratoria měla být převychována veškerá mládež v protektorátu ve věku 10 až 18 let. Kuratorium bylo podřízeno ministerstvu školství. Tato organizace využívala prostory zděděné po rozpuštěné organizaci Sokol. Když byl Reinhard Heydrich v květnu 1942 při operaci Anthropoid smrtelně zraněn českými parašutisty, moc v protektorátu převzal zastupující říšský protektor Kurt Daluege. Následný nacistický teror přinesl tisícům lidí smrt a silně zastrašil drtivou většinu lidí, jež s Němci nesympatizovala. Teprve až na přelomu let 1944/1945 odboj v protektorátu opět zesílil.¹⁴⁰

Během téměř šestiletého trvání války stoupl počet protivníků Německa na 51 zemí. Postupně se k nim přidávaly státy, které byly na počátku války německými spojenci. (Itálie 1943, Bulharsko, Rumunsko a Maďarsko v roce 1944.) Dosud nejstrašnější válka v dějinách lidstva trvala 70 měsíců a vyžádala si kolem 55 milionů obětí – velkou většinou z řad civilního obyvatelstva. Nové rysy 2. světové války proti válkám předchozím spočívaly v tom, že vedle lidského nasazení stále více rozhodovala i technická, ale především ekonomická vyspělost účastníků a jejich schopnost mobilizovat nejen fyzickou, ale i intelektuální kapacitu pro potřeby fronty.¹⁴¹

4.2 Gymnázium Bučovice v období Protektorátu Čechy a Morava

Zánik první československé republiky měl na Gymnázium v Bučovicích, stejně jako na ostatní střední školy velký vliv. V kronice ústavu, která byla nepřetržitě vedena od jejího založení v roce 1902, jsou popsány vlastenecké projevy ředitele Karla Suchana k Mnichovu, abdikaci prezidenta doktora Edvarda Beneše i volbě nového prezidenta tzv. druhé Československé republiky doktora Emila Háchy. Tyto projevy jsou součástí přílohy diplomové práce.¹⁴²

Ihned po vzniku protektorátu obsadila německá armáda budovy vojenských kasáren a zdržela se tam až do vypuknutí druhé světové války. V září 1939 byl však bučovický prapor, který byl součástí 14. armády generála Lista poslán do Polska, aby se zúčastnil válečného tažení. Díky tomu se bučovická kasárna uvolnila a německou armádu po relativně krátké době

---

¹⁴⁰ AUGUSTA, Pavel a HONZÁK, František. *Naše vlast*. Praha: Nakladatelství Slovart, 1998, s. 108.

¹⁴¹ HARENBERG, Bodo. *Kronika lidstva*. Praha: Fortuna Print, 1995, s.

¹⁴² MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 39.

vystřídal 10. prapor českého vládního vojska i s kapelou. Bučovice tak byly po vypuknutí druhé světové války nakrátko ušetřeny bezprostřední přítomnosti německé okupační armády.¹⁴³

První válečný školní rok 1939/1940 se ještě vyučovalo v plném rozsahu všem předmětům. Klidu na studium však spolu s rozšiřujícím se válečným konfliktem ubývalo. Události 17. listopadu 1939 vedly k uzavření českých vysokých škol. Toto uzavření bylo původně ohlášeno na tři roky, nicméně k jejich otevření do konce války již nikdy nedošlo.¹⁴⁴ Uzavření vysokých škol mělo velký vliv i na činnost gymnázia v Bučovicích. To bylo primárně určeno k přípravě studentů na vysokoškolské studium. Perspektiva školy, která připravovala studenty pro studium, jež neexistovalo, tak silně upadla. V lednu 1940 došlo k požáru na střeše školní budovy, ten se naštěstí podařilo brzy uhasit a školní budova tak nebyla silně poškozena. V únoru a březnu však bylo vyučování na gymnáziu přerušeno. Studenti se s učiteli sešli jen na několika schůzkách. Při těchto schůzkách byly rozdány domácí úkoly a výuka probíhala prakticky dálkově. Tato praxe se v průběhu druhé světové války opakovala ještě několikrát. V roce 1940 odmaturovalo na gymnáziu v Bučovicích sedmdesát sedm studentů. Bylo to nejvíc maturujících studentů v období druhé světové války, následující roky se pak počet studentů rapidně snižoval. Na konci druhé světové války ve školním roce 1945 bylo již na gymnáziu pouze 258 studentů. Nacistickému programu totiž výchova nadějně české inteligence překážela. Gymnázia tak čekaly velmi těžké roky. Došlo k cílenému omezování počtu studujících. K tomu se začalo využívat mnoho zcela absurdních nařízení.¹⁴⁵

Ve školním roce 1940/1941 se začala zavádět pravidla, která byla z dnešního pohledu perzekuční. Bylo zakázáno opakovat třídu při propadnutí, z prvního ročníku bylo vyloučeno určité procento dívek, ve čtvrtém ročníku se pak vyloučilo určité procento chlapců. Rozhodujícím kritériem pro udržení studenta na gymnáziu pak byla známka z němčiny. Při maturitních zkouškách měli předsedové zkušebních komisí jasně dané instrukce, kolik žáků musí propadnout takovým způsobem, aby nemohli maturitu opakovat. Z dnešního pohledu

---

¹⁴³ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 39.

¹⁴⁴ AUGUSTA, Pavel a HONZÁK, František, *Naše vlast*. Praha: Nakladatelství Sloart, 1998, s. 108.

¹⁴⁵ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 39.

se jeví jako velmi smutný i průběh přijímání studentů ke studiu na gymnáziu. Při přijímání studentů do prvního ročníku gymnázia v Bučovicích byl přítomen německý poradce, který zájemce o studium po dobu čtyř dnů zkoušel z tělocviku a německého jazyka. Pokud při tomto čtyřdenním týrání studenti uspěli, došlo k prozkoumání rasové čistoty. To znamenalo velmi ponižující a důkladnou lustraci uchazečů i jejich rodinných příslušníků. Uchazeči byli i spolu se svými rodiči podrobení důkladné fyzické prohlídce. Došlo na zkoumání fotografií a rodných listů jiných příbuzných i předků. Tímto způsobem se dala velmi snadno vyřadit celá řada studentů, bohužel často těch nejnadanějších. Přijímací zkoušky na gymnáziu Bučovice se často zúčastňoval i pověstný školní inspektor Záruba, kterému nikdo nesměl říci jinak, než caruba. V almanachu gymnázia je popsán i případ, kdy nechala maminka jednomu chlapci obarvit jeho černé vlasy na plavé, aby zlepšila jeho šance na přijetí. I díky tomu se přiblížil vzhledu čisté árijské rasy a byl přijat.¹⁴⁶

Pod velkým tlakem se ocitli i všichni profesori gymnázia. Museli se účastnit předškolovacích kurzů, které se často konaly na území Německa. Zde bylo učitelům podáváno penzum informací o tom, jak mají vést výuku, aby nebylo v rozporu se zájmy říše. Vyučující museli také skládat zkoušky z němčiny, která se stávala stále důležitějším jazykem. Budova gymnázia byla od září 1940 využívána po dobu sedmi měsíců německým vojskem. Část budovy se od listopadu 1940 využívala, jako ubytovna dělníků pracujících na stavbě továren pro válečný průmysl. Vyučování tak bylo velmi ztíženo. Ty nejhorší časy však měly teprve přijít.¹⁴⁷

Školní rok 1941/1942 přinesl zavedení němčiny jako úředního jazyka českých středních škol. Veškeré zápisy z konferencí, záznamy z porad i korespondence musely být vedeny v němčině. Němčina se vyučovala jako samostatný předmět dvě hodiny denně. Ovšem v němčině se začaly vést i ostatní předměty. Kompletně v němčině se vedlo vyučování v matematice, fyzice, chemii, biologii, zeměpise i dějepise. Některé dny v týdnu se pak na gymnáziu v Bučovicích kompletně odučily v němčině. Všestranná perzekuce vyvrcholila po nástupu R. Heydricha jako zastupujícího říšského protektora. V březnu 1941 byl zakázán Sokol a vše co jej mohlo připomínat. Bučovické kino, které neslo jméno Sokol, se tak muselo

---

¹⁴⁶ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 39.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 39.

přejmenovat na kino Victoria. Právě písmeno V se stalo symbolem pro konečné vítězství, které se všeobecně očekávalo. Písmeno V se tak objevilo v dlažbě na náměstí v Bučovicích, délka jeho ramen byla 10 metrů. Písmeno V bylo i výzdobou v oknech gymnázia. Když písmeno V přijal do svého známého gesta Winston Churchill, bylo v tichosti odstraněno. Stanné právo, které R. Heydrich krátce po svém příjezdu vyhlásil, znamenalo smrt či vězení pro tisíce českých vlastenců. Rozpoutaný teror se blízce dotknul i gymnázia v Bučovicích, když byl 8. ledna 1942 zatčen a přímo z ředitelny vyveden ředitel Antonín Souček. Vězněn byl v Kounicových kolejích v Brně. Ředitel Souček byl obviněn z velezrady a napomáhání nepřátelům Říše. Situace řady zatčených a obviněných vlastenců se značně zhoršila po atentátu v Holešovicích v Praze 27. května 1942. Německý teror se vyostřil. Na obávaných červených plakátech, oznamujících dnes a denně jména popravených, se 14. června 1942 objevilo i jméno Antonína Součka. Jeho jméno skončilo ve školních záznamech bez jakékoli informace o jeho konečném osudu. Zatčen a odsouzen byl i profesor Bohumil Kalivoda, ten se však se štěstím dožil konce války a v roce 1945 se po těžkých útrapách strávených v koncentračním táboře vrátil domů. Po zatčení Antonína Součka byl vedením ústavu pověřen Alois Klouda, který ústav vedl po následující tři školní roky. Když budovu školy opustila německá vojska, bylo volné místo ihned využíváno. V prostorách gymnázia bylo nutné umístit školy, které byly v jiných městech zabrány okupanty. Do budovy gymnázia byla přestěhována hospodářská a rolnicko-ovocnářská škola z Vyškova. Ve školním roce 1942/1943 začínalo být jasné, že německého vítězství nemusí být dosaženo. Počáteční úspěchy byly ztraceny a ve válce, kterou vedla německá armáda na příliš mnoha místech najednou, se přestávalo dařit. I přes všechny výše popsané válečné útrapy a postupné omezování výuky na gymnáziu byly Bučovice stále městem, které si dokázalo v průběhu okupace Gymnázium udržet. V řadě jiných českých měst se gymnázia uzavřela (například v Jevíčku, Lipníku nad Bečvou a v blízkém Vyškově docházelo k rušení gymnázia postupně od primy). Vyučování bylo stále častěji přerušováno leteckými útoky. Roku 1944 byli žáci septimy a oktávány posláni na nucené práce. V prosinci roku 1944, když Německá armáda vyrazila na poslední velkou ofenzívu proti spojencům v Ardenách a Rudá armáda stále postupovala na západ, byl v Bučovicích velký nedostatek uhlí. Vánoční prázdniny byly prodlouženy do 22. ledna 1945, ovšem ani po tomto datu se již s výukou nezačalo. Budova gymnázia se stala pro žáky nepřístupnou. Němci jí od 11. února obsadili trestnou rotou, která

patřila mezi nejubožejší útvary. Tvořili jí příslušníci německé armády, kteří se nějakým způsobem provinili. Tento trestný oddíl budoval ve městě a okolí zátarasy a kladl miny. Součástí jednotky byl i polní soud, který v průběhu obývání budovy gymnázia odsoudil čtyři německé vojáky k trestu smrti. Vojáci byli zastřeleni na západním okraji Bučovic. Gymnázium na sklonku války fungovalo víceméně formálně. Žáci dostávali domácí úkoly, výuka neprobíhala. V březnu 1945 hledalo gestapo studenta septimy Jana Běbara, který se přidal k partyzánům. Válka se již nezadržitelně blížila ke konci.¹⁴⁸

Mezi Olomoucí a Brnem bylo wehrmachtem vybudováno „Moravské uzavírací pásmo“. V tomto prostoru měly, mimo jiné, sehrát důležitou úlohu opevněná města jako Prostějov, Vyškov, Slavkov u Brna i Bučovice. Město Bučovice bylo důležitou komunikační spojnici. Stavěly se zátarasy, podminovávaly silnice a mosty, budovala palebná postavení pro kulometry, minomety, neboť přes ně vedla železniční trať a silnice spojující město Brno se Slovenskem. Proto Němci v Bučovicích a okolí rozmístili minomety, děla a také tanky. Takto připravená obrana města měla na svém úseku, zastavit postup jednotek 2. ukrajinského frontu sovětské armády. Do budované obrany byla začleněna i zdejší kasárna, kde měla palebná postavení německá děla. Rozbřesk 28. dubna 1945 byl ve městě Bučovice poznamenán dělostřeleckou přestřelkou. Té padly za oběť mnohé budovy, mimo jiné byla silně poškozena i budova gymnázia. Došlo i k leteckým útokům. V ranních hodinách bylo osvobozeno okolí města a v rozmezí šesté až sedmnácté hodiny vstoupily do Bučovic první jednotky 24. gardového střeleckého pluku Rudé armády. Bučovice se postupně dostaly do obchvatu ze severu i z jihu a proto německé jednotky ustoupily z města a krátkodobě zaujaly na okolních kopcích další obranná postavení. K plnému osvobození Bučovic došlo 29. dubna 1945 kolem sedmé hodiny ranní. Boje se neobešly beze ztrát a svůj život zde položilo i pět vojáků Rudé armády.¹⁴⁹

Budova gymnázia měla poškozenou střechu. Výbuchy granátů prorazily schodiště, střešinami bylo zasaženo celé průčelí, okenní rámy, dveře i místnosti. Většina oken byla vysklena a interiér se nacházel v dezolátním stavu. Ihned po osvobození byla budova bučovického gymnázia využita, jako polní nemocnice pro rumunskou armádu. Ta však

---

¹⁴⁸ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 39.

¹⁴⁹ Výročí osvobození města Bučovice. *Ministerstvo obrany a Armáda České republiky* [online]. Army.cz, © 2009 [cit. 20.3.2017]. Dostupné z: <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=13965>

zchátralou budovu záhy opustila. Nově ustanovený národní výbor se snažil ihned pomáhat nadšencům z řad studentů a profesorů s opravou budovy. Již 18. května 1945 se podařilo opravit část tříd k tomu, aby se obnovila výuka v oktávě, a proto se mohly konat maturity v řádném letním termínu. Výuka na celém gymnáziu byla obnovena 24. května 1945. Poslední válečný školní rok byl dokončen v rozbité budově. Hned o prázdninách byla zahájena série oprav. Došlo k vymalování auly, vymalování všech tříd a administrativních místností. Okna byla nově zasklena a celý ústav tak mohl následující školní rok 1945/1946 zahájit vyučování v původním stavu budovy.¹⁵⁰

Druhá světová válka přinesla změnu života nejen samotné instituci gymnázia, ale velmi ovlivnila i životy jednotlivých studentů a profesorů. Těm, kterým přinesla druhá velká válka smrt je věnován pomníček před gymnáziem, který zde stojí doposud. Je na něm napsáno sedm jmen občanů, kteří byli spojeni s gymnáziem v Bučovicích, ale neměli to štěstí, aby válku přežili. Jejich osudy byly různé.¹⁵¹

Velkým jménem na pamětní desce je mladý muž Josef Trakač. Jeho jméno znal před válkou, ale i v prvních letech po ní každý student gymnázia Bučovice. Josef Trakač byl vynikajícím atletem, který reprezentoval Gymnázium na mnoha soutěžích. Vynikající sprinter a dálkař maturoval na gymnáziu v Bučovicích v roce 1938. 27. října 1937 pronesl při příležitosti státního svátku proslov, tehdy již jako velmi známý žák osmého ročníku. Nikdo tehdy netušil, že jeho život bude mít již jen krátký průběh.¹⁵² Za okupace byl zatčen a odsouzen za protistátní činnost a byl vězněn v koncentračním táboře. Když na konci války postupovala fronta a vězni z táborů byli nuceni se přesouvat na tzv. pochodech smrti, stálo to čtyři dny před koncem války život i mladého vynikajícího atleta Josefa Trakače.¹⁵³

Mezi nejvýznamnější osobnosti spojené s gymnáziem, jež se prosadili v boji za vlast, patří Emilán Mrázek, který na gymnáziu v Bučovicích maturoval s vyznamenáním v červnu 1939. Po vyhlášení protektorátu uprchl a vstoupil do Československé zahraniční armády, kde jako letec působil na palubě bombardovacího letounu B 24 Liberátor a pomáhal zejména

---

¹⁵⁰ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 40.

¹⁵¹ Tamtéž.

¹⁵² GALGOCZYOVÁ, Štěpánka a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-1992*. Bučovice: Klub rodičů, žáků a přátel gymnázia v Bučovicích, 1992, s. 7.

¹⁵³ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 41.

v boji proti německým plavidlům. Jeho stroj se v roce 1943 ztratil při průzkumném letu nad Biskajským zálivem. Emil Mrázek i dalších sedm kolegů z jeho posádky tak zůstal pohřešován a později byl prohlášen za mrtvého. O úrovni vlastenectví Emila Mrázka svědčí ukázka z jeho dopisu, který měli letci připravený pro případ, že by se nevrátili z akce: *„Nechci, aby Vám těchto pár řádků způsobilo zármutek. Věděl jsem, co mě čeká. Neznal jsem překážek, které by mne mohly z mé cesty vyšvihnout nebo dokonce svést. Znali jste mé ideály, ty řídily můj osud. Jsem na ně hrdý a nikdy bych z nich neslevil. Čas mi potvrdil a potvrdí jejich správnost. Přeji Vám a všem, kteří válku přežili, aby dny, kterých jste se dočkali, přinesly tolik štěstí, kolik bylo nutno přinést obětí. To je ideál, pro který je lehké smířit se s osudem.“*¹⁵⁴

---

¹⁵⁴ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 41.

5 Československo v letech 1945-1968 a změny ve školství

5.1 Politický vývoj a jeho vliv na školství

5.1.1 Situace v Evropě po roce 1945

Rozdělení Evropy se skrývalo v poměrech na konci války. Jak správně předpověděl Stalin, společenské a politické systémy Východu a Západu měly kopírovat rozmístění okupačních armád. Přesto nedošlo k okamžitému rozdělení Evropy. Spojenci měli těsně po válce plné ruce práce s uprchlíky, přesídlováním a reparacemi a museli také spolupracovat na společné správě Německa a Rakouska. Výměny obyvatelstva naplánované v Postupimi se začaly uplatňovat na podzim 1945. Stalin postupoval opatrně a v různých státech prosazoval různé zájmy. Ani USA neměly jasně stanovenou politiku, kterou by chtěly v Evropě prosazovat¹⁵⁵. Ze svých původních domovů v Polsku a Československu bylo vysídleno téměř devět milionů Němců. Někteří Němci byli vysídleni již před organizovaným a schváleným přesunem. Bezbranní běženci se často stávali terčem pomsty místních obyvatel. V Polsku, ale i Československu byli do nově vzniklých vysídlených oblastí přiváděni místní občané, kteří na tom mnohdy nebyli ekonomicky příliš dobře. Dostali zde nové bydlení, které po nepříteli zbylo. Záměry Sovětského svazu nebyly těsně po válce jasné. Stalinova opatrnost vycházela z toho, že sám Sovětský svaz byl velmi zpustošen. Po válce získal 436 000 čtverečních kilometrů nových oblastí s 25 miliony obyvatel. Vnitřní situace ve státě tak potřebovala čas na reorganizaci. Sovětský svaz se držel zdrženlivé politiky i proto, že po válce ještě neměl, na rozdíl od USA, atomovou bombu. Tudíž případná vojenská konfrontace nepřicházela v úvahu. I tak však komunistická hnutí v celé Evropě sílila a měla i značnou podporu obyvatelstva. Komunisté si počínali velmi tvrdě v Polsku, kde v roce 1947 zmanipulovali volby a také v Jugoslávii, kde nechal Tito své odpůrce zavraždit. V letech 1946 a 1947 přijaly Maďarsko, Bulharsko, Albánie a Rumunsko republikánskou ústavu a k moci se dostala různá levicová hnutí. V Československu, které mělo stále částečnou podporu Západu, se držel u moci demokratický prezident Edvard Beneš a jeho ministr zahraničí Jan Masaryk. Českoslovenští komunisté měli však po válce nebývalou podporu lidu

---

¹⁵⁵ DAVIES, Norman. *Evropa. Dějiny jednoho kontinentu*. Praha: Prostor, 2000, s. 1068.

a tvářili se, že mohou být zodpovědným koaličním partnerem. Obecný nárůst podpory komunismu však zaznamenala i Francie a Itálie. Tehdy šlo patrně o společenskou reakci lidí na válku.¹⁵⁶

Velmi dobře dokázal v jednom ze svých proslovů vystihnout poválečnou situaci v Evropě Churchill, když v rozhovoru s prezidentem Trumanem řekl: „*Od Štětína na Baltu až po Terst na Jadranu byla napříč kontinentem spuštěna železná opona. Za ní leží hlavní města starobyklých států střední a východní Evropy – Varšava, Berlín, Praha, Budapešť, Bělehrad, Bukurešť a Sofie... To není osvobozená Evropa, za jakou jsme bojovali.*“¹⁵⁷

5.1.2 Nástup silné levice v obnoveném Československu

Po skončení války si většina lidí v Československu přála, aby bylo lepším Československem, než bylo to předválečné. Nový stát se již neměl stát pokračovatelem první republiky. Široká skupina lidí souhlasila s nedemokratickými opatřeními, jež zaváděla košická vláda ve svém programu.¹⁵⁸ Ta přinášela velké změny ve společenském zřízení (zavedení lidově demokratického systému) i v hospodářství. Došlo například ke znárodnění bank, pojišťoven a dvou třetin průmyslu. Řešila se také konfiskace a rozdělení majetku po Německém a Maďarském obyvatelstvu. Zahraniční politika se nově opírala o úzkou spolupráci se Sovětským svazem.¹⁵⁹ Celá společnost byla prodchnuta myšlenkou národní jednoty a lidé nechtěli přijímat nic, co by pospolitost zničilo. V Československu byl nastaven systém Národní fronty, který umožňoval vyvíjet činnost jen některým politickým stranám. Samozřejmostí bylo zakázání všech fašistických stran, jako byla Hlinkova slovenská lidová strana a Národní obec fašistická. Místo však ztratili i některé tradiční předválečné strany. Strany, které za první republiky vystupovaly kriticky proti prezidentu republiky Edvardu Benešovi. Zmizela tak strana agrární, strana živnostenská i strana Národní sjednocení. V Národní frontě tak byly převážně strany, které stály spíše nalevo od politického středu.

---

¹⁵⁶ DAVIES, Norman. *Evropa. Dějiny jednoho kontinentu*. Praha: Prostor, 2000, s. 1070-1071.

¹⁵⁷ PACNER, Karel. Za den vypil láhev whisky, kouřil, nenáviděl sport a zachránil Británii [online]. Idnes.cz, © 2015 [cit. 5.4.2017]. Dostupné z: http://technet.idnes.cz/churchill-hitler-0ep-vojenstvi.aspx?c=A150123_170640_vojenstvi_kuz

¹⁵⁸ PERNES, Jiří. *Československo 1946 – 1992*. Praha: Albatros, 1999, s. 4-5.

¹⁵⁹ SEMETANOVÁ, Eva a kol, *Česko: Ottův historický atlas*. Praha: Ottovo nakladatelství, s.r.o., 2007, s. 340.

Československá strana národně socialistická, Komunistická strana Československa, Československá strana sociálně demokratická, Komunistická strana Slovenska, Strana práce a Strana svobody. Jedinými středovými silami v Národní frontě byla Demokratická strana Slovenska a Československá strana lidová. V poválečném Československu tak neexistovala žádná opozice, která by kritizovala a hlídala vládu. Byla to velice znepokojivá skutečnost, jejíž dosah si však tehdy nikdo neuvědomoval.¹⁶⁰

Volby konané v roce 1946 v rámci Národní fronty dopadly výrazně ve prospěch komunistů, kteří získali 40% všech hlasů. KSČ se také stala hlavní silou v Národní frontě. Komunisté se netajili tím, že chtějí vybudovat socialistickou společnost podle sovětského vzoru. Zároveň však dodávali, že sovětské metody v Československu uplatňovat nebudou, zříkali se kolektivizace půdy a živnostníkům a zemědělcům slibovali, že nedojde ke kolektivizaci.¹⁶¹ Volby v roce 1946 nebyly již skutečně svobodnými volbami, neboť řada politických stran již nebyla povolena. KSČ dokázala vytvořit podmínky, v níž opravdu demokratické síly neměly na nic vliv. Vše tehdy prošlo se souhlasem prezidenta Edvarda Beneše. Komunisté dokázali využít mezinárodní situaci, ale i naivitu demokratických politiků a nachystali vše tak, aby mohli převzít neomezenou moc.¹⁶² Klement Gottwald několikrát prohlásil, že chce budovat demokratický stát a podporovat drobné podnikání.

KSČ se znovu ukázala v pravém světle až v únoru 1948. Tehdy dokázala převzít plnou moc v zemi na základě řady nedemokratických principů za využitím síly. Komunistická strana využívala k převzetí moci takzvané lidové milice. Tyto civilní, vyzbrojené sbory dělníků se staly její hlavní silou k potlačení demokracie. Komunistům se sice po válce podařilo postupně získat hlavní vliv v policii, ale v Československé armádě bylo stále mnoho nepohodlných demokraticky smýšlejících důstojníků, zejména veteránů druhé světové války.¹⁶³ Spory mezi demokratickými stranami a komunisty stále narůstaly. Vedení nekomunistických stran začínalo cítit tlak, jež KSČ postupně stupňovala. Komunistický ministr Nosek odvolal začátkem února 1948 z funkcí osm obvodních velitelů Sboru národní bezpečnosti v Praze. Jednalo se o ty policisty, kteří nebyli členy strany. Proti těmto personálním změnám vystoupil ministr Prokop Drtina dne 13.2.1948 a dokázal přesvědčit vládu, aby se proti těmto změnám

---

¹⁶⁰ PERNES, Jiří. *Československo 1946 – 1992*. Praha: Albatros, 1999, s. 4-5.

¹⁶¹ Tamtéž.

¹⁶² AUGUSTA, Pavel a HONZÁK, František. *Naše vlast*. Praha: Nakladatelství Slovart, 1998, s. 110.

¹⁶³ Tamtéž.

usnesla (i přes nesouhlasné stanovisko komunistů). Ministr Nosek byl vyzván, aby politicky motivované změny v policii zrušil. Nosek ani Gottwald však této výzvě nechtěli vyhovět. Národní socialisté se rozhodli, že pokud komunisté v otázce policie neustoupí, odstoupí jejich ministři z vlády. Pro tuto myšlenku se jim podařilo získat i vedení Československé strany lidové a Demokratické strany Slovenska. Ke stejnému kroku se neúspěšně pokoušeli přesvědčit i ministry ze sociální demokracie. Demokratické síly předpokládaly, že po odstoupení většiny ministrů se vláda rozpadne a budou vypsány předčasné volby. Všichni demokraticky smýšlející politici věřili, že komunisté už nebudou mít takovou podporu obyvatelstva jako v roce 1946. V tomto postoji demokraty podporoval i stávající prezident Edvard Beneš, který je ujišťoval svou pomocí. Vážnost situace si uvědomovali i zahraniční politici. Ze SSSR přiletěl náměstek ministra zahraničních věcí Zorin, který vystupňoval diplomatický tlak na ústavní činitele a komunistům nabízel vojenskou pomoc ze sovětského svazu. Ta však nakonec nebyla potřeba.¹⁶⁴

Komunisté v čele s Klementem Gottwaldem dokázali využít řady chyb, jichž se nejednotné demokratické síly v Československu dopustily. Ministři z národně socialistické, lidové a slovenské demokratické strany sice skutečně podali dne 20.2.1948 demisi, ale bez podpory ministrů ze sociální demokracie byla jejich snaha odsouzena k neúspěchu. Z 26 členů vlády odstoupilo jen 12 ministrů, tedy menšina. Demokratické síly se tak definitivně vzdaly možnosti ovlivňovat dění ve vládě. Komunisté tak mohli tvrdit, že vláda právně trvá dál. KSČ dokázala všech možností, jež se jí naskytly využít. Klement Gottwald se rozhodl, že nebude spoléhat jen na jednání s prezidentem a do boje zapojí řadové členy a příznivce KSČ a také vybrané příslušníky policie. KSČ svolala na staroměstské náměstí v Praze manifestaci, které se zúčastnilo 80 000 lidí. Gottwald, jež cítil širokou podporu obyvatelstva zde odmítl spolupráci s odstoupivšími ministry a požadoval jejich doplnění novými lidmi, zároveň vyzval své stoupence k zakládání Akčních výborů Národní fronty, které měly za úkol odstranit z důležitých míst odpůrce KSČ. Do služeb komunistické strany se v té době plně zapojil i Československý rozhlas, tisk, ale i mnoho obyčejných občanů. Komunisté v podstatě nezákonně vyzbrojili své členy a vyslali je do ulic pod názvem Lidové milice. Již 23. února začala policie obsazovat kanceláře demokratických stran a zatýkat jejich důležité činitele.

---

¹⁶⁴ PERNES, Jiří. *Československo 1946 – 1992*. Praha: Albatros, 1999, s. 4-5.

Vedoucí představitelé demokratických stran si stále ještě dělali iluze, že s podporou prezidenta Edvarda Beneše situaci zvládnou a vyzývali své stoupence ke klidu a pořádku. Navzdory tomu se snažili studenti pražských vysokých škol uspořádat protestní demonstrace. Tu poslední, konanou dne 25.2.1948 brutálně rozehnala policie a znemožnila jí dorazit na Hrad. 118 členů demonstrace zatkla, většina účastníků těchto demonstrací byla následně vyloučena ze studia a uvězněna. KSČ na konci února 1948 kontrolovala situaci na celém území Československa. Prezident Edvard Beneš v této situaci přijal demisi demokratických ministrů a pověřil Klementa Gottwalda sestavením nové vlády. Komunisté však měli i v ostatních stranách své spojence, ale i tajné členy. Toho dokázal Klement Gottwald při doplnění chybějících ministrů využít. Noví „nekomunističtí“ ministři převzali i řízení demokratických stran. Protože byli poslušnými loutkami, pomáhali Gottwaldovi nastolit v zemi nový režim.¹⁶⁵

Na základě Akčního programu vlády nově „obrozené“ Národní fronty, schváleného Národním shromážděním 10. března 1948, došlo postupně k podstatným změnám v politickém systému i v ekonomice.¹⁶⁶ Komunisté se po únoru 1948 snažili udržet dojem, že systém omezené demokracie zavedené po osvobození Československa v roce 1945 bude i nadále pokračovat.¹⁶⁷

Nahrával jim i postoj prezidenta Edvarda Beneše, který odmítal opustit prezidentský úřad i přes to, že v Československu docházelo k porušování demokratických principů. Stejně tak byl matoucí i postup ministra zahraničí Jana Masaryka, který přijal Gottwaldovu nabídku, aby zůstal působit v jeho vládě. Situace se však během krátké doby změnila. Jan Masaryk za dosud nevyjasněných okolností zemřel dne 10.3.1948. Komunisté poté dokázali přimět Národní shromáždění k tomu, aby 9.5.1948 přijalo novou ústavu. Ta již prakticky dělala z Československa nedemokratický totalitní stát. Prezident Edvard Beneš ji odmítl podepsat a na protest proti ní odstoupil dne 7.6.1948 ze své funkce.¹⁶⁸

Parlamentní volby, které se konaly 30.5.1948 již byly plně v rukou komunistů. Politické strany již nevystupovaly samostatně, nýbrž na společné kandidátce Národní fronty. Do národního shromáždění se tak směly dostat jen osoby, jež podporovaly KSČ. Komunistům

---

¹⁶⁵ PERNES, Jiří. *Československo 1946 – 1992*. Praha: Albatros, 1999, s. 4-5.

¹⁶⁶ SEMOTANOVÁ, Eva a kol. *Česko: Ottův historický atlas*. Praha: Ottovo nakladatelství, s.r.o., 2007, s. 340.

¹⁶⁷ AUGUSTA, Pavel a HONZÁK, František. *Naše vlast*. Praha: Nakladatelství Slovart, 1998, s. 110.

¹⁶⁸ PERNES, Jiří. *Československo 1946 – 1992*. Praha: Albatros, 1999, s. 12-13.

se podařilo dosáhnout toho, že pro jednotnou kandidátku hlasovalo 89,3 % voličů. Novým prezidentem republiky se stal Klement Gottwald a předsedou vlády Antonín Zápotocký. Došlo také k záměrnému oslabení ostatních politických stran. Sociální demokracie byla v červnu 1948 sloučena s KSČ, komunisté si sami rozhodovali o tom, kdo ze sociálních demokratů směl do KSČ vstoupit. Ostatní strany nebyly zrušeny, ale byla podniknuta řada opatření, která je zbavila politického významu.¹⁶⁹

Brzy začalo docházet k potlačování občanských práv jednotlivců a projevů odporu vůči novému režimu. V Československu byly zahájeny politické procesy. Jeden z nejznámějších je pak proces s doktorkou Miladou Horákovou, odsouzenou na základě fiktivního obvinění k trestu smrti. Podle vzoru ze SSSR byly však čistky prováděny i uvnitř KSČ. V roce 1952 následoval proces s Rudolfem Slánským a jeho spolupracovníky, obviněnými ze spiknutí proti státu. Slánský byl prohlášen vůdcem všech zatčených funkcionářů, obviněných ze spiknutí proti republice. Usedl na lavici obžalovaných vedle těch, které sám pomáhal uvěznit. Slánský se v důsledku mučení doznal ke všem obviněním, i k těm, které nespáchal a spáchat ani objektivně nemohl. Bylo vyneseno jedenáct rozsudků smrti a tři tresty doživotí. Odsouzení požádali prezidenta republiky Klementa Gottwalda o milost. Ten odmítl vyhovět. Krutost komunistické justice v 50. letech tehdy překvapila celý civilizovaný svět a vyrovnala se tomu, co se dělo v době protektorátu.¹⁷⁰

5.1.3 Školství v Československu po nástupu KSČ k moci

Komunistický režim tvrdě dopadl i na vysokoškolské vzdělávání v Československu. Mnoho studentů bylo vyloučeno ze studia jen proto, že odmítali novou vládu KSČ. Z vysokých škol však muselo odejít i množství nepohodlných pedagogů. Mezi ty významné patřil rektor Karlovy Univerzity profesor JUDr. Karel Engliš, významný filosof Jan Patočka či český literární vědec a pedagog profesor Václav Černý.¹⁷¹

Komunisté brzy začali podle sovětského vzoru reformovat i školství. Byl připraven a vydán nový školský zákon, který pracoval s ideologickou tezí komunismu. Hlavním pilířem

---

¹⁶⁹ PERNES, Jiří. *Československo 1946 – 1992*. Praha: Albatros, 1999, s. 12-13.

¹⁷⁰ SEMOTANOVÁ, Eva a kol. *Česko: Ottův historický atlas*. Praha: Ottovo nakladatelství, s.r.o., 2007, s. 340.

¹⁷¹ PERNES, Jiří. *Československo 1946 – 1992*. Praha: Albatros, 1999, s. 12-13.

komunistické ideologie bylo vybudování společnosti, v níž si měli být všichni rovni. V případě školství to vypadalo tak, že všichni měli studovat na společné škole. Ještě před vydáním zákona o jednotné škole (1953) byl v roce 1948 zaveden zákon o jednotné škole z roku 1948, který přinášel i některé pozitivní změny.

Systém přinesl zavedení povinné školní docházky v rozsahu 9 let. Ta byla rozdělena na dva stupně. Nižší stupeň od 6ti do 11ti let nesl označení Národní škola. Vyšší stupeň od 11ti do 15ti let se pak označoval jako střední škola. Na tuto střední školu pak navazovala odborná učiliště, která trvala dva nebo tři roky, dále pak gymnázia a střední odborné školy, které trvaly čtyři roky a byly zakončeny maturitní zkouškou. Ze středních odborných škol a gymnázií bylo možné dál pokračovat na vysokých školách. Zákon z roku 1948 také přinášel zavedení mateřských škol. Pro učitele se nově počítalo s povinností mít vysokoškolské vzdělání. Od roku 1946 se zakládaly pedagogické fakulty při vysokých školách a také vysoké školy pedagogické.¹⁷²

Pozitivní změny, které se podařilo provést v zákoně z roku 1948, však zastínilo vydání nového zákona č. 31/1953 Sb., o školské soustavě a vzdělávání učitelů. Zákon byl silně ovlivněn ideologií své doby a celkově nepřinesl kvalitní změny. Nový zákon se především snažil přiblížit československé školství ke školství sovětskému. Reflekoval také nové potřeby národního hospodářství. Vzhledem k ekonomické situaci, která se po kolektivizaci stávala stále více obtížnou, byly jak devítiletá povinná školní docházka, tak i doba středoškolského studia, příliš dlouhé a absolventi škol přicházeli do pracovního procesu později, než to tehdejší národohospodářská situace vyžadovala. Sovětský svaz se snažil, aby všechny jeho satelity převzaly stejný systém vzdělávání. Zákon č. 31/1953 Sb. zavedl mnoho reforem. Byla zrušena národní a střední škola. Nově byl zaveden nový typ elementární školy, který nesl označení 8letá střední škola. Povinná školní docházka byla opět zkrácena z devíti na osm let. Osmileté střední škole předcházela mateřská škola. No osmiletou střední školu pak navazoval jednoletý nebo dvouletý pracovní kurz, jež připravoval kvalifikované dělníky. Stát předpokládal, že všechny děti nebudou končit ve čtrnácti letech povinnou školní docházku, ale v rámci přípravy na zaměstnání absolvují kurz, jenž je připraví na zaměstnání. Školský

---

¹⁷² Zákon č. 95/1948 Sb., o základní úpravě jednotného školství (školský zákon). In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR, [cit. 26.4.2017].

zákon č. 31/1953 Sb. přinesl konec gymnázií, která byla považována za elitářský přežitek předválečného Československa.¹⁷³

Gymnázia byla nově nahrazena jedenáctiletou střední školou. Pedagogické fakulty zanikaly a byly nahrazovány pedagogickými instituty, které ale neměly statut vysokoškolského studia. Učitelé tak nemuseli mít pro výkon svého povolání vysokoškolské vzdělání. Neboť ve školním roce 1953/1954 končili na základní škole žáci dvou ročníků, bylo zapotřebí řešit přechod na nový systém přechodnými opatřeními. Žáci dřívějších 8. ročníků měli proto na svém vysvědčení uvedeno, že je „rovnocenné s vysvědčením budoucí osmileté školy“ a mohli buď pokračovat dál ve studiu v deváté třídě nové jedenáctiletky, nebo mohli být přijati do učilišť státních pracovních záloh. Mohli také zůstat na své původní škole a tam absolvovat jednoroční učební kurz (JUK).¹⁷⁴

5.1.4 Situace v Československu v letech 1953 až 1968 a její vliv na školství

Po smrti Stalina (6. března 1953) a Klementa Gottwalda (14. března 1953) se stal prezidentem dosavadní předseda vlády Antonín Zápotocký a prvním tajemníkem ÚV KSČ byl zvolen Antonín Novotný. Byla také jmenována nová vláda, která čelila největší hospodářské krizi od roku 1948. Po tvrdých politických čistkách se musely začít akutně řešit ekonomické problémy, které vyvolaly u obyvatelstva velmi negativní postoje. Kvůli nedostatku průmyslového a spotřebního zboží se začala řada lidí, ale i místních stranických funkcionářů domnívat, že režim nepřinese vytoužený blahobyt. Když vláda v roce 1953 vyhlásila měnovou reformu, mnoho lidí přišlo o své úspory a poprvé se začalo hromadně protestovat. Nejvíce dělníků vyšlo na protest v Plzni, kde došlo i ke stržení soch Gottwalda, Stalina a zničení sovětské vlajky. Podobně se protestovalo i v Prostějově. Tyto události jsou vnímány, jako přelomový okamžik, neboť se proti režimu poprvé postavila dělnická třída, sociální vrstva, která měla být hlavní oporou moci.¹⁷⁵

---

¹⁷³ Zákon č. 31/1953 Sb., o školské soustavě a vzdělávání učitelů (školský zákon). In: *zakonyprolidi*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1953-31>, [cit. 26.4.2017].

¹⁷⁴ Zákon č. 31/1953 Sb., o školské soustavě a vzdělávání učitelů (školský zákon). In: *zakonyprolidi*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1953-31>, [cit. 26.4.2017].

¹⁷⁵ MAREK, Pavel. *Protikomunistické demonstrace v Československu v roce 1953*. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/data/pdf/publikace/securitas-imperii/no24/009-034.pdf> [cit. 1.3.2017].

Nový prezident Zápotocký se pokusil situaci uklidnit smířlivějším tónem. Dne 1.8.1953 promluvil k zemědělcům a přiznal, že v minulosti došlo k vynucenému přijímání rolníků do JZD. Prohlásil, že KSČ a vláda nebudou nikomu bránit v odchodu. V důsledku jeho slov skutečně část rolníků vystoupila z družstev, ale drtivá většina zemědělců zůstala. Rolníci se oprávněně obávali, že dostanou půdu na horších místech a nebudou mít kvalitní úrodu. Těžko by také dostali zpátky své stroje, nářadí a dobytek. Většina lidí proto raději zvolila jistotu v podobě zemědělských družstev. Zápotocký tak dokázal svým postupem kolektivizaci zemědělství ještě více posílit.¹⁷⁶

Vláda však začala usilovně pracovat i na zastavení úpadku životní úrovně obyčejných lidí. Nově se začal klást důraz na výrobu spotřebního zboží. Řada ekonomicky náročných projektů byla zastavena. Bylo zrušeno ministerstvo národní bezpečnosti a policie byla opět převedena pod ministerstvo vnitra. Nesměle se začalo mluvit i o porušování ústavy v prvních letech komunistické vlády. Vše se změnilo, když na dvacátém sjezdu komunistické strany sovětského svazu v Moskvě ve dnech 14. až 25. února 1956 vystoupil první náměstek ÚV KSSS Nikita S. Chruščov se svým projevem, v němž odhalil „kult osobnosti“ a poukázal na zločiny, které spáchal J.V. Stalin.¹⁷⁷ Ve vedení Komunistické strany Československa vyvolal sjezd v Moskvě zděšení. Mnoho členů komunistické strany se na uplatňování Stalinových metod přímo podílela. Teď by měli kvůli své minulosti skončit, nebo být dokonce potrestáni. Mnoho základních organizací KSČ žádalo svolání mimořádného sjezdu, který by měl definitivně vést k rozejití se stalinismem.

Místo požadovaného sjezdu však KSČ uspořádala jen celostátní konferenci, jejíchž jednání se zúčastnili straničtí funkcionáři. Ti vyslovili dosavadnímu vedení KSČ podporu. Aby KSČ kritické hlasy uklidnilo, obětovalo dosavadního místopředsedu vlády a ministra národní obrany Alexeje Čepičku. Označilo jej za hlavního viníka, kvůli kterému se nezdařil dosavadní vývoj. Čepička byl zbaven všech státních i stranických funkcí. Byla to však jen kosmetická úprava, která neměnila dosavadní systém, ani nepřinášela velké změny. Na situaci nic nezměnil ani sjezd Svazu československých spisovatelů v dubnu 1956, jehož účastníci požadovali demokratické reformy. Zejména svobodu slova a otevření státních

---

¹⁷⁶ PERNES, Jiří. *Československo 1946 – 1992*. Praha: Albatros, 1999, s. 27.

¹⁷⁷ Odhalení Stalinova kultu osobnosti nevyústilo v zásadnější reformy. *Česká televize* [online]. Česká televize, © 2011 [cit. 5.3.2017]. Dostupné z: www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1285308-odhaleni-stalinova-kultu-osobnosti-nevyustilo-v-zasadnejsi-reformy

hranic. Také studenti vysokých škol dávali kritiku režimu najevo, zejména při organizování studentských akcí, jako byl majáles.¹⁷⁸

Tuhá cenzura však nepolevila a o demokratických reformách nemohlo být ve druhé polovině padesátých let ani slov. Když 13.11.1957 zemřel Antonín Zápotocký, který byl ochotný uznat chyby svých předchůdců, stal se nejdůležitější osobou v Československu Antonín Novotný, který byl zároveň i I. tajemníkem KSČ. Antonín Novotný se podílel na tvrdé politice začátku 50. let a měl podíl i na politických procesech. Novotný prosadil kampaň za další združstevňování zemědělství. Nyní však již měla vláda pro prosazení této myšlenky mnohem lepší podmínky. Některá JZD začala dosahovat dobrých hospodářských výsledků. Průmysl začal dodávat zemědělskou techniku v potřebném množství a stát uvolnil peníze na modernizaci zemědělství a výstavbu nových hospodářských objektů. Současně přibývalo zemědělců, kteří už neměli sílu vzdorovat úřednímu tlaku a nebo podleli dobové propagandě. Politickému vedení KSČ se tak podařilo prosadit své cíle. Stát v roce 1959 hospodařil na 85% půdy. Většinu půdy vlastnily JZD spolu se státními statky.¹⁷⁹

Teror spojený s politickými procesy a tvrdými tresty již nebyl třeba. Věznění nepohodlných osob vystřídalo jejich nepřipouštění do veřejného života. Dne 11.7.1960 schválilo Národní shromáždění novou ústavu, která Československo prohlásila socialistickým státem, přijalo nový název státu Československá socialistická republika (ČSSR). Zavedlo se několik nových zákonů, které reformovaly školství, administrativní rozdělení Československa, které bylo nově rozděleno na deset krajů a 108 okresů. Byl přijat také zákon o národních výborech, který měl vzbudit dojem demokratizace státu. V červnu 1960 proběhly v celé zemi volby do Národního shromáždění a národních výborů všech stupňů. Lidem však i tentokrát stát předložil pouze jednu společnou kandidátku Národní fronty a o skutečně demokratických volbách nemohla být řeč. Přesto však režim udělal jedno ústupné gesto a vyhlásil rozsáhlou amnestii, díky které se na svobodu dostalo mnoho politických vězňů. Byl schválen také zákon o III. pětiletém plánu na léta 1961 až 1965, spousta v něm uvedených požadavků nebylo možné splnit.¹⁸⁰

---

¹⁷⁸ PERNES, Jiří. *Československo 1946 – 1992*. Praha: Albatros, 1999, s. 28.

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 30.

¹⁸⁰ Vývoj v letech 1948-1989. *Mendelu* [online]. Mendelu, [cit. 6.3.2017]. Dostupné z: https://is.mendelu.cz/eknihovna/opory/zobraz_cast.pl?cast=21043

Československo dál zaostávalo za západními zeměmi. Velké problémy nastaly v zimě 1961/1962 a následující rok v zimě 1962/1963. Nedostatek uhlí a elektřiny způsobil ochromení železniční dopravy a průmyslu. Byly vyhlášeny několikátýdenní uhelné prázdniny. V tomto období se Československo začalo propadat na hospodářském žebříčku. První místo v hospodářském žebříčku mezi komunistickými státy zaujala nově Německá demokratická republika. Před Československo se po patnácti letech hospodářsky dostaly i státy zničené druhou světovou válkou - Západní Německo, Rakousko a Japonsko. Pětiletý plán na léta 1961 až 1965 nebylo možné plnit a postupně se rozpadl.¹⁸¹

Skupina ekonomů v čele s výborným organizátorem Otou Šikem prosadila ekonomické reformy, které daly velkou svobodu v rozhodování zemědělským družstvům. Komunisté povolili částečnou liberalizaci, která vedla k obnovení tržních vztahů a pomáhala obnovit spotřebitelský trh. Pozitivní ekonomický obrat, který umožnily dílčí změny schválené na konci roku 1964, přinesl i nečekané uvolnění politické atmosféry. Ve druhé polovině 60. let se začalo více mluvit o předválečném Československu, ale také o politických procesech z 50. let. K výraznému společenskému posunu došlo na Slovensku. Mladí slovenští komunisté stále častěji poukazovali na nespravedlivé postavení Slovenska vůči Čechům a Moravě. V čele Komunistické strany Slovenska stanul oblíbený politik Alexandr Dubček. Od XX. sjezdu KSSS v roce 1956 bylo postupně prošetřeno 481 případů soudního stíhání. Většina postižených osob byla osvobozena, amnestována, nebo jím byl zmírněn trest. Proces s Rudolfem Slánským byl označen za chybně vedený a on i jeho druhové byli osvobozeni v plném rozsahu. Uvolnění poměrů umožnilo i studium na středních a vysokých školách pro studenty se špatným kádrovým posudkem. Šlo spíše o ojedinělé případy, ale do té doby naprosto nemyslitelné.¹⁸²

Problematický školský zákon z roku 1953 byl již po sedmi letech reformován. Na konci roku 1960 byl přijat nový školský zákon č. 186/1960 Sb. o soustavě výchovy a vzdělávání. Zákon vyřešil řadu přešlapů z roku 1953. V podstatě byl obnoven původní systém z roku 1948, ale s novými názvy. Povinná školní docházka bylo opět devítiletá. Základní škola byla znovu rozdělena na první a druhý stupeň. Zmizela i jedenáctiletá střední škola, ale

---

¹⁸¹ PERNES, Jiří. *Československo 1946 – 1992*. Praha: Albatros, 1999, s. 32-33.

¹⁸² Praha, 1. Máj 1968. *Britskélisty* [online]. Blisty [cit. 6.3.2017]. Dostupné z: blisty.cz/files/temata/prvnmaj/prvomajova-tradice-1986.htm

stále nebyl povolen název gymnázium. Místo něj se využíval název Střední všeobecně vzdělávací škola (SVVŠ). Ta byla primárně určena pro nadané žáky, kteří měli po maturitní zkoušce studovat vysokou školu. Kromě mateřských škol nově vznikly i jesle.¹⁸³ Komunisté začali v uvolněnějším období druhé poloviny 60. let připravovat zákon, dle kterého měl být středním všeobecně vzdělávacím školám vrácen historický název „gymnázium“.

Připravoval se i zákon o federalizaci Československa, o jehož vydání silně stáli slovenští komunisté. Situace se ještě více změnila na konci roku 1967, kdy na zasedání ÚV KSČ byl silně kritice podroben dosavadní prezident Antonín Novotný, který byl na počátku roku 1968 zbaven svých stranických funkcí. Novým I. tajemníkem KSČ se stal proreformní Alexandr Dubček. Novotný cítil nebezpečí, jež mu hrozilo, a proti svým nepřítelům chystal puč. Nakonec k němu však nedošlo. Generál Šejna, jež měl Novotnému v tomto boji pomoci, nečekaně utekl do USA. Novotný nakonec 22. března 1968 odstoupil z funkce. Novým prezidentem se stal hrdina druhé světové války Ludvík Svoboda, který jmenoval 8.4.1968 novou vládu. To byla již zrušena předběžná cenzura a československý rozhlas i televize začaly řešit nejpálčivější otázky současnosti, často se také řešila nutnost změn. Nová vláda v čele s Oldřichem Černíkem pak začala realizovat velké změny, které měly změnit celý proces ve společnosti. Za jeden z vrcholů období, jež je označováno jako pražské jaro, se dá považovat 1. máj 1968. Do prvomájového průvodu vyšli nejvyšší představitelé KSČ spolu se skauty, pionýry, studenty i bývalými legionáři. Ti všichni se po mnoha letech sešli zcela dobrovolně. Květnové oslavy prvního máje se staly ohromnou manifestací obyčejných lidí, kteří dali jasně najevo svou touhu po demokracii a svobodě. Komunistická strana Alexandra Dubčeka získala velkou podporu obyvatel, opětovný vstup do strany byl povolen i spisovatelům, jež byli za své postoje v minulých letech vyloučeni. Československá strana socialistická i Československá strana lidová dosadila do svého vedení nové tváře, které již nebyly tak zřetelně propojeny s KSČ. Stále silnější byl i hlas za obnovení sociálně demokratické strany, která byla v roce 1948 násilně sloučena s KSČ. Vše co se dělo v Československu bylo s velkým znepokojením sledováno ze Sovětského svazu.¹⁸⁴

---

¹⁸³ Zákon č. 186/1960 Sb., o soustavě výchovy a vzdělávání (školský zákon). In: *zakonyprolidi*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1960-186>, [cit. 26.4.2017].

¹⁸⁴ Praha, 1. Máj 1968. *Britské listy* [online]. Blisty [cit. 6.3.2017]. Dostupné z: blisty.cz/files/temata/prvnimaj/prvomajova-tradice-1986.htm

SSSR, ale i vlády ostatních komunistických států se snažily proces uvolňování v Československu přibrzdit a vyvíjely značný diplomatický tlak na představitele KSČ v Československu. Konzervativní jádro KSČ vidělo v tehdejší atmosféře značné riziko a tak se snažilo situaci zvrátit. Došlo i k zaslání tajného dopisu, který vedoucí představitele Komunistické strany Sovětského svazu (KSSS) ,lupozorněval na vážnost situace a požadoval vojenský zásah. I Alexandr Dubček věděl, že musí udržet vedoucí úlohu KSČ, aby neztratil své východní spojence. Ostře se postavil proti výzvě spisovatele Ludvíka Vaculíka nazvané Dva tisíce slov a označil jí za projev otevřené kontrarevoluce.¹⁸⁵ Vaculík požadoval urychlit demokratizační proces a získal obrovskou podporu veřejnosti.¹⁸⁶ Ani jednoznačné odmítání dalších demokratických procesů však soudruhům v Moskvě nestačilo. Vměšování do záležitostí suverénního Československa i nadále pokračovalo. Z podnětu KSSS se sešli představitelé ČSSR a SSSR v pohraničním městečku Čierna nad Tisou, která ležela přímo na hranici mezi oběma státy. Jednání probíhala od 29.7. do 1.8. 1968. Této klíčové schůzky se zúčastnil i nejvyšší představitel KSSS Leonid Brežněv, který Československou delegaci upozornil, že celá situace může být vyřešena i silou. Pod tvrdým tlakem pak českoslovenští komunisté volili jen ústupky. Hned o dva dny později dne 3.8.1968 v Bratislavě přistoupili na společné prohlášení vedoucích představitelů komunistických stran Bulharska, Polska, Maďarska, Německé demokratické republiky a Sovětského svazu ve kterém se uvádělo, že „obrana socialistických vymožeností je společnou internacionální povinností všech socialistických zemí“. Půda pro případnou invazi spřátelených států byla nachystána.¹⁸⁷

Dubček stále věřil, že i díky časté komunikaci s Brežněvem se situaci podaří vyřešit diplomaticky. V Československu však pracovalo i jádro odpůrců všech změn, které se zformovalo kolem Vasila Bilaka. Konzervativní komunisté předali dne 17.8.1968 do sovětských rukou již druhý dopis, v němž žádali o vojenskou pomoc. Byla připravena kolaborační, dělnicko-rolnická vláda, která měla převzít moc v zemi.¹⁸⁸

---

¹⁸⁵ PERNES, Jiří. *Československo 1946 – 1992*. Praha: Albatros, 1999, s. 36.

¹⁸⁶ ŠACH, Jan. Lednové plénum. *Vojenský historický ústav Praha* [online]. VHU, [cit. 6.3.2017]. Dostupné z: www.vhu.cz/lednove-plenum/

¹⁸⁷ NOVÁK, Martin. Před 40 lety uspíšila invazi schůzka v Čierne nad Tisou. *Aktuálně* [online]. Aktuálně, © 2008 [cit. 7.3.2017]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/před-40-lety-uspisila-invazi-schuzka-v-cierne-nad-tisou/r~i:article:612164/>

¹⁸⁸ PERNES, Jiří. *Československo 1946 – 1992*. Praha: Albatros, 1999, s. 38.

V noci z 20. na 21. srpna 1968 došlo k obsazení Československa vojsky pěti armád. I přes to, že Československu okupace v posledních dnech hrozila, nebyla Československá armáda uvedena do stavu bojové pohotovosti. Vojsky byla akce dobře zorganizovaná, a tak již v ranních hodinách 21. srpna 1968 sovětská armáda držela ve svých rukou generální štáb armády, budovu KSČ i úřad vlády. Okupantům se však nepodařilo zabránit vysílání rozhlasu a televize. Většině tiskáren se navíc podařilo vydat noviny a letáky, které odsoudily okupaci.¹⁸⁹ Komunistům se podařilo v hektické atmosféře prosadit mimořádný XIV. sjezd KSČ konaný dne 22.8.1968 na němž zvolili nové vedení KSČ a dosavadní vedoucí představitele strany, jež se tou dobou nacházeli v Moskvě, ve svých funkcích potvrdili. Delegáti jednoznačně odmítli do vedoucích pozic všechny přísluhovače okupantů a odmítli vojenské obsazení Československa. V celé zemi vypukly spontánní protesty. Střety mezi nevyzbrojenými občany a okupační armádou si vyžádaly desítky těžce raněných a 72 mrtvých občanů. Prezident Svoboda nařídil Československé armádě, aby nezasahovala a vyzval občany ke klidu. Odmítl však jmenovat novou kolaborantskou vládu. Sovětský svaz pak musel vyjednávat s Dubčkovou vládou, což neměl původně v plánu. Ihned po okupaci zatkla sovětská tajná policie Alexandra Dubčeka a další vrcholové představitele KSČ a odvezla je do Moskvy. Prezident Svoboda nakonec přesvědčil sověty, aby jednali se stávající vládou v Moskvě. 23. srpna 1968 odletěl prezident se svou delegací do Moskvy, kde se k němu připojili i zatčení představitelé strany. Po nátlaku nakonec téměř všichni podepsali moskevské protokoly, ve kterých se vláda zavázala, že zavede přísnou cenzuru a odstraní nepohodlné osoby. Zároveň bylo přislíbeno, že se v Československu vytvoří vhodné podmínky pro dočasný pobyt sovětské armády.¹⁹⁰ Z celého demokratizačního procesu tak zůstalo jen několik připravených zákonů, které se podařilo schválit i po okupaci. Mezi nimi byl zákon o vytvoření federace, který dal větší pravomoci Slovensku. Nebo zákon o gymnáziích, který povolil navrátit středním všeobecně vzdělávacím školám původní prestižní název.¹⁹¹

---

¹⁸⁹ SEMOTANOVÁ, Eva a kol. *Česko: Ottův historický atlas*. Praha: Ottovo nakladatelství, s.r.o., 2007, s. 342.

¹⁹⁰ PERNES, Jiří. *Československo 1946 – 1992*. Praha: Albatros, 1999, s. 39.

¹⁹¹ Zákon č. 168/1968 Sb., o gymnáziích. In: *BECK-ONLINE* [právní informační systém]. BECK-ONLINE, [cit. 18.5.2017].

5.2 Období 1945-1968 na gymnáziu v Bučovicích

Prozatímním správcem Gymnázia se stal ihned po válce dlouholetý člen profesorského sboru a též někdejší abiturient ústavu Ladislav Polouček. Roku 1948 se stal ředitelem Gymnázia a udržel se v jeho čele následujících pět školních let až do roku 1953. Ředitelem setrval až do dočasného konce Gymnázia, jehož činnost byla úředně ukončena zákonem č. 31/1953 Sb., o školské soustavě a vzdělávání učitelů.¹⁹²

Značně pokleslý počet žáků z konce druhé světové války se výrazně zlepšil ihned po osvobození Československa. Vrátili se studenti, kteří byli koncem války posláni na práce do firmy Drucker a také na kopání zákopů. Firma Drucker byla přeměněna na továrnu, která vyráběla součástky pro letecký průmysl. Zpátky do studia tedy hned ve školním roce 1945/1946 nastoupili septimáni a oktáváni. Přišla také řada věkově starších žáků, která byla v průběhu druhé světové války totálně nasazena v Německu. Aby škola umožnila studentům všem, kteří jej museli kvůli válce studium opustit, bylo do prvního ročníku ve školním roce 1945/1946 přijato velké množství osob. Síly profesorského sboru se soustředily na dohnání značného množství učiva. V sekundě a tercii bylo vyučováno ve třech paralelních třídách, v kvartě ve dvou a prima nemohla být z důvodu vyčerpané kapacity jak profesorů, tak i prostor vůbec otevřena. V těchto nesnadných podmínkách se rozběhla výuka prvního poválečného školního roku.¹⁹³

Ani následující školní rok 1946/1947 nebyl ideálním obdobím pro rozvoj studentských kompetencí. Svou výuku již zahájila prima i sekunda, takže ústav se znovu stal plnohodnotným osmiletým gymnáziem (bohužel jen na dva roky). Omezený počet profesorů musel zvládat nadměrný počet studentů. Výpadek absolventů vysokých škol, který trval dlouhých šest let, se projevil i v nedostatku vysokoškoláků na trhu práce. Pedagogové na gymnáziu navíc museli věnovat zvýšenou pozornost při dobrání látky ve vyšších ročnících. Poválečné období tak vedlo k celkovému úpadku morálky u žáků. Ve školní zprávě za rok 1946/1947 se přímo uvádí: „*Studenti se za okupace naučili laxnosti v práci, naučili*

---

¹⁹² MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 42.

¹⁹³ Z historie gymnázia, část pátá: Škola v letech 1945-1953. *Bučovické noviny*. 2002, roč. 2, č. 6, s. 5.

*se sabotovat práci a tvořit si negativní poměr ke všemu, co jim škola nabízela“.*¹⁹⁴ V prvních poválečných letech na gymnáziu tak nezbyval čas ani síla k tomu, aby byla výuka kvalitní. Nedařilo se ani dostatečně zvládat přechod na gymnaziální způsob studia u těch, kteří ve větším počtu přicházeli z měšťanek, vychovávajících své žáky především pro uplatnění v praktickém životě. Oslabený pedagogický sbor gymnázia tak první dva poválečné školní roky spíše bojoval za zajištění alespoň základní úrovně vzdělávání na gymnáziu.¹⁹⁵

Ministr školství JUDr. Jaroslav Stránský vyzval pro školní rok 1947/1948 všechny penzionované učitele, aby se přihlásili k činné službě a pomohli tak vyřešit katastrofální nedostatek pedagogů. Na školy se pak začali vracet vyučující, kteří neznali výuku v době druhé světové války. Přenesli do výuky klima, které bylo charakteristické klidnému meziválečnému období. I pedagogický sbor gymnázia byl doplněn o staronové posily z prvorepublikového období výuky. Na Gymnázium se vrátili profesori Neuwirth a Suchan, kteří neznali žádné důvody pokleslé morálky za války či krátce po ní. Nezažili ani časté přerušování výuky leteckými poplachy ani všeobecně napjatou válečnou atmosféru. Nasadili pracovní styl, na nějž byli zvyklí z klidného meziválečného období. Přišli také další bývalí kolegové, jako byl přírodopisec Jan Štěpánek, ve svých předválečných intencích kontinuálně pokračovala i češtinářka Helena Honková. Brzy začali přicházet i noví, mladí kvalifikovaní učitelé. Nově přišel dějepisec Josef Skopal, přírodovědec Ladislav Lorenc, latinář Miroslav Maštera a později i vynikající matematik Petr Benda. Ve školním roce 1947/1948 přišel pro studenty gymnázia šok v podobě tvrdého procitnutí z poválečné letargie. Gymnaziální výuce v Bučovicích se vrátila její prestiž a kvalita. Duch, který na škole zavládl, opět přivedl studenty k intenzivní snaze vzdělávat se, samostatně pracovat i samostatně myslet.¹⁹⁶

V poválečném období se škola snažila trvale uctít památku nacistické perzekuce z řad profesorů i studentů. Ihned po válce jim byl postaven pomníček v parku před budovou – viz obrázek příloha. Z iniciativy abiturientů z roku 1938 Miroslava Doležala a Jaroslava Saiberta byl na počest jejich spolužáka Josefa Trakače (původně byl psán Trakatsch) pořádán

---

¹⁹⁴ GALGOCZYOVÁ, Štěpánka; VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-1992*. Bučovice: Klub rodičů, žáků a přátel gymnázia v Bučovicích, 1992, s. 8.

¹⁹⁵ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 43.

¹⁹⁶ Tamtéž, s. 42-43.

lehkoatletický závod pod názvem Trakačův memoriál.¹⁹⁷ V zakládací listině memoriálu bylo napsáno: „*Tento pohár získá každoročně ta třída, která prokáže největší vyspělost v lehké atletice. Tímto věčně putovním pohárem zůstává památka Josefa Trakače stále živá mezi námi.*“¹⁹⁸

Memoriál se měl pořádat každoročně, ale bohužel tomu tak vydrželo jen ve třech letech po sobě. V období 1946-1948, kdy ještě připomínky všeho předválečného nikoho nebolely. Závod se vždy konal v Bučovicích na sokolském hřišti v měsíci květnu za účasti přihlížející veřejnosti. V poválečných letech bylo navázáno i na ostatní předválečné kulturní a sportovní aktivity. Žáci gymnázia v Bučovicích se účastnili také Tělovýchovných slavností mládeže v červnu roku 1947. Pod vedením tělocvikářů Palatina a Smékala bylo nacvičeno několik souborů hromadných prostých cvičení, které byly nejprve provedeny před bučovickou veřejností na sokolském hřišti dne 8. června 1948 a koncem června v nich vystoupili bučovičtí gymnazisté v počtu 256 na Strahově v Praze. Mnozí z účastníků této velké slavnosti měli naposledy možnost spatřit prezidenta republiky doktora Edvarda Beneše, který hrám přihlížel z čestné tribuny. V hudebním oboru vynikali v té době na škole všestranně talentovaný muzikant Jiří Švarcberger, nadějný houslista Jiří Pitra a klavíristka Květa Škopalová. Doplnovali je i nadaní synové varhaníka z Nesovic Josef a Jana Tycovi a později i jejich mladší bratr Jaromír. Na škole vznikl v posledním roce demokratického Československa i orchestr dixielandového typu, který na svou dobu dosáhl pozoruhodné úrovně a s úspěchem se několikrát účastnil i celostátních soutěží. Ve výtvarném oboru se na gymnáziu prosadili nadaní studenti Miloš Hujáček a Milan Staněk. Hujáček pro školu vytvořil dvě sgrafity, vystavené na chodbě v prvním poschodí gymnázia.¹⁹⁹

Po válce byla obnovena studentská samospráva. Její úkoly a poslání však byly poněkud nosnější než v období předválečného Československa. Každá třída si nově volila hned několik důležitých osob. V každé třídě byl zvolen kulturní, správní, tělovýchovný a sociální referent, ti dohromady vytvořili studentský výbor. Ke všeobecným úkolům studentského výboru pak patřilo upevňování kázně, obnova, údržba a doplňování třídního

---

¹⁹⁷ Krutá smrt na prahu svobody. *Vyskovsky.denik* [online]. Vyškovský deník, © 2007 [cit. 7.3.2017]. Dostupné z: vyskovsky.denik.cz/publicistika/valka_zide270610.html

¹⁹⁸ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 43.

¹⁹⁹ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 44.

inventáře. Na celém gymnáziu se soutěžilo o nejlépe vyzdobenou třídu, o třídu, která udržovala během roku největší pořádek a samozřejmě také o třídu s nejlepším prospěchem. Samospráva však měla na starost i organizaci sportovních a kulturních akcí. Objevovaly se zájezdy do brněnských divadel i sportovní a kulturní akce pořádané přímo v Bučovicích. I studentská samospráva však rokem 1948 skončila.²⁰⁰

Dobrym pomocnikem školy se stalo rodičovské sdružení, které se soustředilo na materiální pomoc a podporu různých studentských a kulturních či sportovních aktivit. V budově školy probíhaly i stavební úpravy. Bylo zavedeno centrální topení, splachovací záchody, do šatny před tělocvičnou položeny parkety a v suterénu zřízeny střechy i šatny pro přezouvání a odkládání svrchních oděvů. Některé učebny byly vybaveny novými lavicemi, ředitelna novým nábytkem a konečně došlo na zavedení telefonu. Změnami prošly i kurikulární dokumenty gymnázia. Byl odstraněn německý jazyk jako předmět (škoda, při udržování znalostí za protektorátu mohli maturanti v tomto ohledu excelovat). Novým cizím jazykem se stala povinná ruština. Největším problémem při její výuce byl nedostatek aprobovaných vyučujících. Na Gymnázium byli proto přijati dva rodilí Rusové, kteří žili v Bučovicích. Byli to manželé Helena a Ivan Novikovovi. Gymnázium Bučovice s nimi uzavřelo smluvní pracovní poměr.²⁰¹

Po únoru 1948 se změnilo postupně úplně všechno. Reaktivovaní profesori, jež pomáhali zvednout úroveň gymnaziálního vzdělávání v prvních letech po válce, byli s okamžitou platností posláni zpět do penze. Nicméně i tak byl vklad, který přinesli staronoví učitelé přínosný a záročil se v dalších vysokoškolských studiích abiturientů i v jejich životní praxi. Ve školním roce 1947/1948 byli na školu přijati poslední primáni. Bezprostředně po tom, co se dostala KSČ k neomezené moci, se začaly objevovat hlasy o elitářství gymnaziálního vzdělávání. To zcela odporovalo komunistické ideologii o jednotné škole. Novým ministrem školství v Gottwaldově vládě se stal doktor Zdeněk Nejedlý, který byl velkým zastáncem myšlenky jednotné školy. Ihned po převzetí úřadu začal postupně připravovat kroky, které měly jakékoli elitářské vzdělávání potlačit. Na začátku školního roku 1948/1949 poslalo ministerstvo primány a sekundány na měšťanské školy, aby si tam

---

²⁰⁰ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 43.

²⁰¹ Tamtéž, s. 43-44.

dokončili povinnou základní školní docházku. Víceletá gymnázia tak byla obratem ruky zredukována na čtyřletá. Vymizelo i tradiční latinské označení tříd a zavedly se třídy prvního až čtvrtého ročníku. Studenti si tehdy s humorem říkali, že museli čtyřikrát propadnout, aby mohli opět studovat od primy do kvarty. Profesor Kos jasnozvivě prohlásil, že nastoupil jako profesor Státního reálného gymnázia, z tohoto názvu však již zmizel pojem státní a reálné a v dohledné době tedy nejspíš zmizí i pojem gymnázium. Netušil, že jeho slova, která říkal, jistě v nadsázce, komunisté již velmi brzy promění v realitu. Brzy byl nevhodný i titul středoškolský profesor. Namísto toho se začalo používat oslovení soudruhu učitelí. Za oslovení pane profesore byli žáci kárání, ale učitelé, kteří takové titulování strpěli bez odezvy, mohli být potrestáni.²⁰²

Přechod z osmiletého na čtyřleté studium vyvolal početní nadstav učitelů. Kromě toho, že hned v únoru museli zpátky do důchodu odejít prvorepublikoví profesori Suchan a Neuwirth, začali politické čistky i mezi jejich mladšími kolegy. Z politických důvodů pak Gymnázium opustili profesori Václav Suchánek, Marie Číhalová, Jaroslav Ryšavý a katecheta Josef Kamínek. Ale i ti, kteří směli zůstat, neměli na čtyřleté personálně zeštíhlené škole své místo. Tak se stalo, že část úvazku museli na měšťanskou školu do Bučovic převést i profesori František Kratochvíl, Jarmila Rušárová, Josef Skopal a Bohumír Valenta. Profesori Gymnázia nesli své okamžité přeložení na měšťanské školy velmi těžko. Pro mnohé to znamenalo naprostou profesní suspenzi a společenskou degradaci, zvláště když je jejich nový kolegové z měšťanské školy rádi vítali s notnou dávkou škodolibé radosti. Na Gymnázium v Bučovicích padl stín, ale to nejhorší mělo teprve přijít. Středoškolští profesori často novému režimu nevyhovovali. Pedagogové vysokých škol snadno získávali nové profesorské a docentské posty, které nečekaně získávali odchodem svých zkušených nepohodlných kolegů. Proto byli často novému režimu nesmírně vděční. Všichni vyučující, jež se chtěli udržet na svých postech, ať už to bylo na vysokých či středních školách se snažili maximálně podporovat nové, lidově demokratické zřízení. Zastrášení učitelé základních škol se přidávali téměř manifestačně a celé školství se stalo nástrojem komunistické propagandy. Ovšem mnoho středoškolských profesorů v produktivním věku bylo vychováno podle zásad Masarykova demokratického Československa a nově nastaveným praktikám se nechtěli

---

²⁰² Z historie gymnázia, část pátá: Škola v letech 1945-1953. *Bučovické noviny*. 2002, roč. 2, č. 6, s. 5-6.

přizpůsobit. Ti, jež vystoupili ostře proti režimu, byli většinou uvězněni. Ostatní zachovali pasivní rezistenci.²⁰³

V roce 1950 začalo Gymnázium postupně ztrácet svůj symbol. Mohutná a historická budova Gymnázia, která tuto instituci charakterizovala od druhého školního roku 1903/1904 se měla stát zemědělskou technickou školou. Budovu začali využívat zemědělci, kteří byli tehdejším režimem více preferováni již v roce 1950. Stěhování zemědělské školy probíhalo postupně, nejprve se využívala jen kancelář pro ředitele, později přibýlo několik učeben a nakonec i celé patro. Celá budova školy přešla do užívání zemědělské technické školy spolu se zrušením názvu Gymnázium v roce 1953, kde byla od školního roku 1953/1954 zahájena výuka na jedenáctileté střední škole. Gymnázium se urychleně stěhovalo do ještě nedokončených prostor nových škol nad lesem Kalvárie. Při bleskurychlém přestěhování inventáře a zejména i rozsáhlých školních sbírek ztratila škola mnoho cenných materiálů. Vše se stěhovalo hekticky a nacházelo uplatnění v nedokončené a stísněné stavbě socialistického realismu na nové adrese Školní 710.²⁰⁴

Dne 24. dubna 1953 vyšel nový školský zákon č. 31/1953, který ve svém §14 odstavci 2 jednoznačně stanovil: „*Jedenáctiletá střední škola dává žákům v prvních osmi přestupných ročnících základní všeobecné vzdělání a v posledních třech postupných ročnících vyšší všeobecné vzdělání a připravuje především pro studium na vysoké škole. Tyto poslední tři ročníky jsou výběrové.*“²⁰⁵ Nově zmizel pojem gymnázium. Vzdělání bylo zkráceno na tři roky a z kurikulárních dokumentů zmizela podezřelá latina. Organizačním spojením vyšších ročníků se základní školou se z gymnázia stala jen nástavba základní školy. Středoškolští učitelé se nově stali zaměstnanci jednotné školy. Na nových jedenáctiletkách se mnoho profesorů z gymnázií dostalo pod ředitele, kteří sice měli pouze aprobaci pro základní stupeň, ale nechyběla jim správná stranická příslušnost. Takoví ředitelé pak demokratickým středoškolským učitelům často jejich bývalé středoškolské profesorství náležitě osladili. Byl to akt msty, který zasáhl profesory napříč celým Československem.²⁰⁶

---

²⁰³ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 44.

²⁰⁴ Tamtéž, s. 1945.

²⁰⁵ Zákon č. 31/1953 Sb., o školské soustavě a vzdělávání učitelů (školský zákon). In: *zakonyprolidi*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1953-31>, [cit. 26.4.2017].

²⁰⁶ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 45.

I přes všechny útrapy, které nová doba přinášela, dokázali studenti udržet optimismus. Jako houby po dešti vznikaly agitky, které, především v době vyučování, vystupovaly při různých oslavách a schůzích nebo svým programem zpestřovaly polední přestávky pracujících v místních dřevozpracujících závodech UP Bučovice. Chodilo se také na nejrůznější brigády, zejména do zemědělství. Zde měli studenti jedenáctiletky svůj kombajn TU 31 (třídní učitel a 31 žáků). Žáci využívali tehdejší dobu a své nadšení pro budování socialismu často chápali jako dobrou možnost vyhnout se vyučování. Studenti však museli povinně začít spolupracovat i při politických akcích. Nově se objevily akce v rukou KSČ, jako byla Mládež vede Brno a Květen – měsíc mládeže. Studenti nastoupili na týden na místa svých učitelů a pod jejich dohledem pak týden vyučovali. Této akci předcházela týdenní příprava. Čtrnáct dnů se pak prakticky nevyučovalo.²⁰⁷

Studenti se však angažovali i při tanečních hodinách, pořádali plesy a připravovali pro veřejnost tradiční mikulášské besídky, plné studentské recese. Pod vedením češtinářky Vlasty Šanderové vznikl na škole kvalitní recitační soubor, který nastudoval dílo Jiřího Wolker. Studenti také připravili pěknou inscenaci Gogolovy hry Ženitba. Tyto pozitivní momenty pomáhaly překrýt smutnou realitu 50. let v Československu. Při nařízených prověrkách vysokoškoláků koncem čtyřicátých let byla ze studia vyloučena řada výborných studentů, někdejších bučovických maturantů a mnoho z nich poté osud při emigracích zavál do různých koutů světa. Dva oktáváni byli zatčeni roku 1951 přímo v budově gymnázia. Doslova desítky studentů je následovali v roce 1953, kdy byla rozkryta „ilegální“ skupina studentů z Křenovic u Slavkova. Většina z nich navštěvovala Gymnázium v Bučovicích.²⁰⁸

Jedním ze silných příběhů gymnázia z období 50. let je pak osud absolventa Zdeňka Štastného, se kterým je spjat i osud studentky bučovického gymnázia Věry Lerchové. Zdeněk Štastný byl jako syn rolníka v Bučovicích ve svých 23 letech vyloučen z vysokoškolského studia chemie. Poté se rozhodl spolu s Otakarem Králíčkem, vyloučeným ze zemědělské školy (také byl synem rolníka) a 25letým příslušníkem SNB Ludvíkem Duroněm uprchnout

---

²⁰⁷ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 44.

²⁰⁸ GALGOCZYOVÁ, Štěpánka a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-1992*. Bučovice: Klub rodičů, žáků a přátel gymnázia v Bučovicích, 1992, s. 26.

do Rakouska.²⁰⁹ Kdo dal tyto tři mladé lidi dohromady, se dodnes neví. Z nejvyšší pravděpodobností však naletěli provokatérovi z řad StB, takže o jejich plánech policie od počátku věděla. Když se pokusili dne 16. srpna 1950 přejít hranice nedaleko obce Sedlec u Mikulova, byli kolem 23. hodiny zastřeleni pohraniční stráží (Otakar Králíček a Ludvík Drhoň zemřeli na místě, Zdeněk Šťastný až ve vojenské nemocnici). Jejich pohřeb v obci Kloboučky (dnes součást města Bučovice) se stal jakousi manifestací lidí, kteří si uvědomovali svou situaci. Pohřbu se účastnilo velké množství občanů, což se tehdejšímu režimu nelíbilo. Za rakví Otakara Králíčka kráčela i jeho mladá kamarádka Věra Lerchová. Právě ona udělala vše proto, aby byl pohřeb důstojný. StB měla na pohřbu Otakara Králíčka své agenty, kteří vyšetřovali pokus o ilegální překročení hranic. Věra Lerchová byla dcerou bučovického advokáta JUDr. Miloslava Lercha. Věra byla velmi úspěšná a talentovaná studentka, která byla i nadprůměrně hezká. Bohužel neušla pozornosti tajné policie. Do pohřbu Otakara Králíčka prohlašoval její třídní učitel a zároveň ředitel školy Ladislav Polouček, že Věra je chloubou celého gymnázia. Zarmoucená a zlomená cesta za rakví svého kamaráda z obce však navždy změnila Věřin život. Několik dní po pohřbu jí ředitel Polouček oznámil bezpodmínečné vyloučení z posledního ročníku gymnázia. Důvodem byla vědomá účast na manifestaci proti režimu, která se uskutečnila 19. srpna 1950 na pohřbu Otakara Králíčka. Svým chováním na pohřbu i před ním se jednoznačně účastnila akce, která byla reakčními kruhy organizována proti státu, tím porušila ustanovení školního řádu gymnázia - viz příloha. Navíc musela s okamžitou platností nastoupit na místo pomocné dělnice v dřevařském závodě UP v Bučovicích. Neuposlechnutí příkazu k práci, který vydal okresní národní výbor, nikoli soud, se trestalo pokutou 100.000 Kčs případně i ročním vězením. Proti těmto rozhodnutím v té době prakticky neexistoval způsob obrany. Věra Lerchová nastoupila nezaučená do třísměnného provozu, kde musela pracovat na nebezpečných strojích. Ani tím však její tragédie nekončila. Stala se terčem pozornosti tajné policie, několikrát jí bylo provokativně nabízeno převedení přes západní hranice. Dostávala také falešné vzkazy od přátel. Několikrát zažila ponižující domácí prohlídky, které končily děsivým nepořádkem. Přesto dokázala i díky sympatiím učitelského sboru a svému obrovskému studijnímu talentu dálkově odmaturovat na gymnáziu v Brně. Po maturitě se při

---

²⁰⁹ GALGOCZYOVÁ, Štěpánka a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-1992*. Bučovice: Klub rodičů, žáků a přátel gymnázia v Bučovicích, 1992, s. 26.

práci nachystala na přijímací zkoušky. Úspěšně složila přijímačky na medicínu i na taneční konzervatoř. Ani jedna ze škol jí však z politických důvodů nepřijala.²¹⁰

Samozřejmostí byla i persekuce jejího otce. Tomu byla zavřena advokátní kancelář a odepřen advokátní vklad pro případ nouze, který si šetřil 22 let. Jako silný cukrovkář neměl nárok na inzulín (údajně díky tomu, že si neplatil pojištění). Přežíval tak jen díky pomoci lékárníků z Milosrdných bratří v Brně, kteří mu jej opatřovali jak to jen šlo. Byl vystěhován do jednopokojového bytu bez příslušenství a bez vody. Několikrát byl při výsleších StB surově zbit, po jednom z výslechů v roce 1954 ve svých 64 letech zemřel.²¹¹

Věra Lerchová se pokusila odejít k babičce do Ostravy, ale byla úřady znovu přinucena vrátit se do Bučovic a pracovat v závodech UP Bučovice. Tehdejší šéf závodů v UP však Věru hodnotil jako nadprůměrnou pracovníci a vážil si jejich výsledků. Nejspíš i proto dostala možnost odejít na jakoukoli vysokou školu. Stačilo splnit podmínku uzavření spolupráce s StB. Věra si však udržela svou důstojnost a zůstala pracovat v závodech UP. Až v uvolněnějších 60. letech se jí podařilo přestěhovat do Ostravy, kde našla uplatnění v Domě kultury. Jako středoškolačka zde vedla taneční oddělení a pomohla vychovat mnoho úspěšných tanečnic a choreografů.²¹²

Nastalo jedno z nejhorších období gymnázia v Bučovicích. Podruhé v dějinách ztratilo, přesně po třiceti devíti letech svou krásnou budovu a bylo přestěhováno jinam. Historická budova, ve které původně sídlilo Gymnázium, byla od školního roku 1953/1954 definitivně převzata zemědělskou školou. Studenti a pedagogové museli zvládnout stěhování sami. Stěhování rozsáhlých školních sbírek z chemie či biologie znamenalo mnohdy nošení těžkých předmětů do kopce, dál od centra města na novou adresu Školní 710, vše se muselo stihnout o letních prázdninách 1953. Nově vzniklá jedenáctiletá střední škola měla třicet čtyři tříd s 1105 žáky a čtyřiceti učiteli. Jen čtyři třídy zůstaly výběrové, tedy na předchozí úrovni gymnázia. K tomuto výběrovému, třetímu stupni bylo přiřazeno osm vyučujících. Po řádném termínu v němž maturovali žáci čtvrtého ročníku, bylo ještě nutné aby odmaturovali třetíáci, jež byly podle nového zákona žáky posledního ročníku. V létě roku 1953 byl tedy uspořádán kurz, který třetíáky připravil k maturitě (tato změna se dotkla celkem jednačtyřiceti studentů

---

²¹⁰ MICHALČÍK, Miloslav. *Bučovice město plné lidí*. Bučovice: M. Michalčík, 2014, s. 442.

²¹¹ Tamtéž, s. 442-443.

²¹² Tamtéž, s. 443.

třetího ročníku gymnázia v Bučovicích). Podzimní „řádné“ maturitní termíny byly posledním symbolickým loučením gymnázia.²¹³

Ani nově postavená školní budova na adrese Školní 710 nestačila k pokrytí potřeb velké jedenáctileté střední školy. Vyučovalo se na směny a kvůli velkému počtu žáků bylo nutno třídy prvního stupně přestěhovat zpátky do původní budovy gymnázia. Ostatní výuka pokračovala na kopci nad městem. V roce 1957 byla dokončena další budova na adrese Školní 711. Získání nových prostor pomohlo vyřešit nejakutnější problémy s nedostatkem místa. Od září 1957 bylo zrušeno vyučování na směny. I přesto však škola nadále trpěla nedostatkem místa, stále chyběly čtyři učebny a tak se výuka prováděla i v místnostech, které k tomu primárně nebyly určeny. Na adrese nejnovější budovy, Školní 711 byly nově umístěny čtyři nejvyšší ročníky. Poslední ročník základní školy a tři výběrové ročníky jedenáctiletky. Vedením nově vzniklé školy byl pověřen Karel Posolda.²¹⁴

Tragédie nejtvrďší totality v období komunismu se v 50. letech odrazila i na školství v Bučovicích. Veškerá výuka na jedenáctileté škole probíhala v době, kdy se očekávalo vypuknutí války se Západem a pokračovaly i tvrdé politické procesy. Nejvíce ceněnou vlastností byla poslušnost. Výroční zprávy gymnázia se přestaly vydávat, stejně jako nebyl vydán žádný almanach k činnosti jedenáctileté střední školy. Víme však, že šlo o období dvojí morálky, kde mnoho lidí nesmělo studovat. Studenti procházeli závěrečnými posudky, které determinovaly pomaturitní studium. Žáci ze zemědělských rodin se často nemohli svobodně rozhodnout, kam půjdou studovat. Někteří studenti nesměli studovat vůbec. Udržely se i pozitivní věci, jako byly taneční hodiny či maturitní hodiny v neodmyslitelných modrých uniformách ČSM. Jediný zdroj, ze kterého se dá tato doba „gymnázia“ hodnotit jsou více než šedesát let staré vzpomínky tehdejších studentů. Ty jsou však značně rozdílné. Většina vzpomíná kladně na své první lásky, úspěchy i studentské žerty a negativní věci jí již tolik neutkvěly.²¹⁵

V roce 1954 byl stávající topič školy odvolán k výkonu funkce předsedy městského národního výboru. Naopak v roce 1955 musel jeden z učitelů odejít pracovat do těžkého

---

²¹³ GALGOCZYOVÁ, Štěpánka a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-1992*. Bučovice: Klub rodičů, žáků a přátel gymnázia v Bučovicích, 1992, s. 8.

²¹⁴ VLACH, Boris. Z historie gymnázia, část šestá: Od jedenáctiletky ke gymnáziu. *Bučovické noviny*. 2002, roč. 2, č. 7, s. 4-5.

²¹⁵ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 43.

průmyslu a jiný na „dobrovolnou“ uhelnou brigádu. Práce v JZD se pak stala každoročním studentským koloritem. Jarní jednocení cukrovky, letní seno a chmel a podzimní sklizeň brambor a cukrové řepy byly samozřejmostí. I učitelé museli ukázat zručnost při práci s kosou na nedělních brigádách. V roce 1960 začal platit zákon č. 186/1960 Sb., o soustavě výchovy a vzdělávání (školský zákon), tím skončilo osmileté období jedenáctileté školy. V září 1961 odešel ředitel Karel Posolda a na jeho místo nastoupil Oldřich Holásek.²¹⁶

Vznikla nová střední všeobecně vzdělávací škola (SVVŠ). Z minulosti se ponechaly tradiční akce. S periodickou pravidelností se konaly oslavy a manifestace. Fungovaly spolky jako ČSM, SSM a SČSP. Od roku 1961 se konal pochod studentů do nedalekého pohoří Chříby, který se udržel až do současnosti. Zavedly se také pravidelné návštěvy brněnských divadel doplněné o výchovné koncerty. Studenti tak viděli vystoupení orchestru Gustava Brouma v roce 1964 nebo koncert skupiny Blue effect. V uvolněných šedesátých letech se začaly objevovat i jiné zvyky. Od roku 1964 se konalo tradiční stužkování, pasování maturitních ročníků i poslední zvonění.²¹⁷

V září 1966 se všeobecně vzdělávací škola v Bučovicích plně osamostatnila od základní devítileté školy. Měla samostatný sbor pedagogů i svou vlastní budovu na adrese školní 710. Na ústav přešla i třída ze zrušené SVVŠ ve Slavkově u Brna. Uvolňování atmosféry v 60. letech vyvrcholilo jarem 1968. V této době se k hlavním výchovným cílům přiřadila snaha o národní hrdost a vlastenectví. Po dlouhých letech se mluvilo o předválečném Československu i tom, jak bude třeba v říjnu oslavit padesáté výročí vzniku samostatného státu. Ve vyučování dějepisu se opět objevily některá historická fakta a skutečnosti, zejména z předválečného Československa, o kterých se opět smělo mluvit. Objevil se i požadavek na individuální přístup k žákům a rozvoj jejich řečových dovedností ve výuce cizích jazyků. Po dlouhé době se smělo mluvit o individuální zodpovědnosti člověka sám za sebe.²¹⁸

Srpnová invaze v roce 1968 a dubnové plénum KSČ v roce 1969 však nasměrovaly středoškolskou výuku v Bučovicích novým směrem. Zákon z roku 1969 však změnil SVVŠ v Bučovicích zpátky na Gymnázium Bučovice. Třídy SVVŠ pokračovaly do maturity v roce

---

²¹⁶ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 64.

²¹⁷ VLACH, Boris. Z historie gymnázia, část šestá: Od jedenáctiletky ke gymnáziu. *Bučovické noviny*. 2002, roč. 2, č. 7, s. 5.

²¹⁸ Tamtéž.

1970.²¹⁹ V roce 1971 se maturitní zkoušky nekonaly, neboť studium bylo prodlouženo zpět na čtyři roky.²²⁰

Tyto pozitivní změny, které se uskutečnily zejména jako dozvuk uvolněné atmosféry konce šedesátých let, předznamenaly dvacet let trvající normalizace, která se na staronovém gymnáziu v Bučovicích projevovala svou atmosférou a výrazně ovlivňovala každodenní klima ve třídách.

---

²¹⁹ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 65.

²²⁰ HOLÁSEK, Oldřich a kol. *Almanach: 75 let gymnázia v Bučovicích 1902-1977*. Bučovice: SRPŠ, s. 1977, s. 10.

6 Společenské změny po roce 1968, jejich vliv na školství v Československu

6.1 Společenský vývoj v Československu od počátku normalizace do roku 1989 a jeho vliv na školství

Už v Moskvě musela Dubčekova vláda uznat mimořádný XIV. sjezd KSČ za neplatný. Původní Československá vláda sice mohla zůstat dočasně u moci, ale musela ihned začít s reformami, které měly zastavit demokratické změny ve společnosti. Pro neohrožené psaní došlo k dočasnému zakázání časopisů *Listy*, *Reportér* a *Politika*. Československé veřejnosti se brzy zhostilo zklamání. Na podzim došlo k uzákonění federálního uspořádání státu, což mělo za cíl především zmírnit slovenské obavy o budoucnost slovenského národa.²²¹

Od 1.1.1969 se Československá socialistická republika rozdělila na Českou socialistickou a Slovenskou socialistickou republiku. V čele celého státu stála federální vláda a Federální shromáždění ČSSR. Přestože federální uspořádání státu dokázalo uspokojit část Slováků, celá společnost viděla, jak Dubčekova vláda opouští pod sovětským tlakem všechny ideály, se kterými nastupovala k moci. Nic na tom nezměnily ani bouřlivé demonstrace proti sovětské okupaci, které se konaly ve velkých městech při výročí říjnové revoluce, či stávka vysokoškolských studentů vyhlášená na 19.11.1969, která se však setkala i s obrovskou podporou dělníků v závodech. Mezi nejtragičtější projevy odboru proti změně politického směru Československa patřilo upálení Jana Palacha a Jana Zajíce.²²²

Jejich smrt však nezměnila nic na novém směřování Československé politiky. Když v březnu 1969 hokejová reprezentace předvedla neuvěřitelné výkony a dvakrát porazila Sovětský svaz,²²³ došlo ke spontánním nepokojům, které v Praze skončily zničenou kanceláří sovětské letecké společnosti Aeroflot na Václavském náměstí. Hned 31.3.1969 přijel do Prahy sovětský ministr obrany maršál Grečko a pohrozil, že pokud se bude atmosféra ve společnosti vyhrocovat proti Sovětskému svazu, bude vyhlášeno stanné právo. V dubnu 1969 byl z funkce odvolán I. tajemník ÚV KSČ Alexandr Dubček, který byl vystřídán Gustavem Husákem, ten získal podporu sovětského vedení. Husák volil politiku úzké spolupráce

---

²²¹ PERNES, Jiří. *Československo 1946 – 1992*. Praha: Albatros, 1999, s. 40-41.

²²² Tamtéž.

²²³ PACINA, Václav. Hokejová pomsta za okupaci. *Idnes* [online]. IDNES, © 2004 [cit. 15.4.2017]. Dostupné z: hokej.idnes.cz/hokejova-pomsta-za-okupaci-d0y-hokej_ms2004.aspx?c=A040325_111628_reprezentace_rav

se Sovětským svazem. Při výročí okupace 21.8.1969 se opět konaly masivní demonstrace, při kterých zemřeli čtyři lidé. To posloužilo jako záminka k vydání zákona o mimořádných opatřeních. Tento zákon umožňoval okamžité propuštění ze zaměstnání bez souhlasu odborů, vyloučení ze studia, zavedení zákazu pobytu na dobu jednoho až pěti let, zvyšoval hranici trestu a umožňoval soudní řízení samosoudcem.²²⁴

Došlo k opětovnému uzavření hranic s Rakouskem a Západním Německem, Ještě před těmito kroky zemi opustilo od srpna 1968 do konce roku 1969 138.000 lidí. Alexandr Dubček byl po svém odchodu z funkce I. tajemníka KSČ odeslán jako velvyslanec do Turecka. Od léta 1970 pak byla zahájena tvrdá normalizace, která spočívala mimo jiné v tom, že z KSČ bylo vyloučeno 67.000 lidí včetně Alexandra Dubčeka, který tím definitivně ztratil jakýkoli politický vliv. Dalších 147.000 lidí z KSČ odešlo samo. Pobyt sovětské armády se stal legálním. Místo slibovaného odchodu si Sovětský svaz vybudoval rozsáhlé vojenské základny a začal využívat vojenské prostory. Sovětská armáda místo slíbeného stažení navázala úzkou spolupráci s Československou lidovou armádou, takže přítomnost velkého množství okupačních vojsk se stala pro většinu lidí samozřejmostí. Vláda v čele s Gustavem Husákem však věděla, že pouze tvrdými a direktivními opatřeními situaci neuklidní. Vedení KSČ proto v říjnu 1969 požádalo v Moskvě o hospodářskou pomoc, kterou dostalo. Na vánoce 1969 byl vydán zákaz zvyšování cen běžných potravin v obchodech a také došlo ke zmrazení ceny nafty a benzínu.²²⁵

V roce 1970 byl vydán dokument Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. sjezdu KSČ, tento dokument byl oficiálním výkladem událostí z let 1966 až 1970. Komunistický režim však již nikdy nedokázal získat na svou stranu upřímné masy lidí, jako tomu bylo v 50. letech. Teď se drtivá většina občanů uchýlila k tomu, že dodržovala zákony a pracovní povinnosti. S režimem ani zavedenými opatřeními však vnitřně lidé přestali souhlasit.²²⁶

Stát dokázal i díky úzké spolupráci s ostatními socialistickými zeměmi udržet relativně vysokou životní úroveň obyvatel. Došlo k masivní výstavbě panelových sídlišť

---

²²⁴ PERNES, Jiří. *Československo 1946 – 1992*. Praha: Albatros, 1999, s. 40.

²²⁵ Tamtéž, s. 42-43.

²²⁶ SOVADINA, Jiří. Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. Sjezdu KSČ (11.prosince 1970). *Moderní-dejiny* [online]. Moderní dějiny, © 2004 [cit. 15.4.2017]. Dostupné z: www.moderni-dejiny.cz/clanek/poucení-z-krizoveho-vyvoje-ve-strane-a-spolcnosti-po-xiii-sjezdu-ksc-11.prosince-1970/

napříč celým Československem. Díky výhodným půjčkám se části obyvatel podařilo vybudovat vlastní rodinné domy, často i velmi výstavné. Od 1.1.1973 byly zvýšeny rodinné přídatky a v dubnu téhož roku stát začal se systémem novomanželských půjček. Díky těmto ekonomickým opatřením dokázala KSČ přispět ke zvýšení počtu obyvatel ze 14 345 000 v roce 1970 na 15 277 000 v roce 1980. Růst životní úrovně občanů se však projevoval ve stále silnější poptávce po zboží, které na trhu chybělo. Lidé si stále více uvědomovali, že v kapitalistických státech je mnohem vyšší životní úroveň. Naopak ve většině socialistických států včetně Sovětského svazu byla životní úroveň ještě horší než v Československu. Režim udržoval Státní tajnou bezpečnost (StB), jako nástroj moci a její informátoři byli nasazeni prakticky ve všech společenských vrstvách, na všech postech v průmyslu, službách, ozbrojených složkách i ve školství. Mnoho lidí mělo strach mluvit o čemkoli, co souviselo s kritikou společnosti. Stát navíc velmi necitlivě zasáhl proti náboženství. Věřící občané byli vyřazeni z vyšších pozic ve společnosti. Mládež byla přísně vedena k ateismu. Rodiny, které dávaly veřejně najevo svou víru, se dostávaly do nepříjemného postavení. Stát tak proti sobě poštvál masu věřících lidí, kterých zejména na Slovensku či východní Moravě tvořili významné procento populace. KSČ navíc podlamovaly nohy i situace, kdy docházelo v důsledku špatného plánování ke katastrofálnímu nedostatku základního spotřebního zboží. Společenský vývoj v Československu nakonec došel do absurdní situace, ve které si nejen řadoví členové KSČ, ale i nejvyšší management strany začal uvědomovat, že ideologie komunismu nefunguje a socialismus se nedaří připravit na další stupeň. Ve státě se rozběhla silná korupce spolu s nevalným pracovním úsilím a ani v průběhu 70. a 80. let se nedařilo rozbít opozici, která měla skrytou podporu řady občanů.²²⁷

Velkým mezníkem v politickém vývoji byl nástup Michaila Gorbačova do čela komunistické strany Sovětského svazu v roce 1985. Jeho program přestavby socialismu ovlivnil i situaci v ČSSR.²²⁸ Pozice KSČ jako vládnoucí strany se ještě více zkomplikovala, když v roce 1987 odstoupil z nejvyšší funkce v KSČ Gustav Husák a na jeho místo nastoupil 17.12.1987 organizačně neschopný a neoblíbený Milouš Jakeš, který svými veřejnými vystoupeními často vyvolával rozpaky i mezi svými spolupracovníky z nejvyššího vedení strany. Celý konec osmdesátých let byl poznamenán stále vzrůstající kritikou režimu, jež

---

²²⁷ AUGUSTA, Pavel a HONZÁK, František, *Naše vlast*. Praha: Nakladatelství Slovart, 1998, s. 116.

²²⁸ SEMOTANOVÁ, Eva a kol, *Česko: Ottův historický atlas*. Praha: Ottovo nakladatelství, s.r.o., 2007, s. 342.

se projevovala nejrůznějšími demonstracemi. Václav Havel se stal jako jeden z hlavních představitelů opozice všeobecně známou osobností. Vše vyvrcholilo v listopadu 1989, kde série masových demonstrací, jež následovala po událostech ze 17.11.1989 přinutila vládu jednat s opozicí. Komunisté byli ochotni jednat s občanským fórem, které sjednocovalo opoziční politiky. Nakonec členové KSČ sami odhlasovali ústavní změny, které již nepočítali s KSČ jako stranou s vedoucí úlohou. Dne 10.12.1989 jmenoval prezident Gustav Husák novou Čalfovou vládu a sám odstoupil, jeho nástupcem se stal Václav Havel. Nečekaně hladce tak skončilo 40 let totality v Československu.²²⁹

I přes několik reformních kroků, jako bylo obnovení názvu gymnázium, nebo zavedení volných sobot, se kterým souviselo i prodloužení vyučování bylo Československé školství poznamenáno změnami, jež rok 1969 přinesl. Normalizace na počátku sedmdesátých let ovlivnila školní klima všech druhů a stupňů škol. Učitelé byli nositeli vzdělanosti a jako takoví museli hájit směr, kterým se vláda v roce 1970 vydala. Stát potřeboval zajistit „konsolidaci“ a obnovení starého socialismu i prostřednictvím vzdělávání. Středoškolští profesori tak museli procházet ideově-politickými školeními. Mezi kritéria hodnocení práce pedagogů se nově zařadila i politická angažovanost v místě bydliště. Řada pedagogů, kteří chtěli „mít klid“, tak začala aktivně podporovat politiku KSČ a odebírat stranický tisk. Po celé zemi se sice obnovil systém čtyřletých gymnázií, která nahradila střední všeobecně vzdělávací školy, ale nešlo o žádnou zásadní reformu. Jediným praktickým rozdílem byla změna názvu škol. To se projevovalo změnou úředních dokladů a razítek, nikoli kurikulární reformou.

Gymnázium bylo v průběhu 70. a 80. let bráno jako prestižní střední škola, která přijímala jen nadané žáky s dobrým prospěchem, které připravovala pro pozdější vysokoškolské studium. Prospěch však nebyl jediným kritériem rozhodujícím pro pozdější studium. Samozřejmostí byl i dobrý výstupní profil a kádrový posudek studenta. O ten se staral třídní učitel čtvrtého ročníku. Součástí vyřazení studentů ze středoškolského studia bylo i sepsání posudku na studenta. Vypracovávání komplexních hodnocení na každého studenta v rozsahu dvou až tří stran se stalo postrachem třídních učitelů. Mnoho studentů tak bylo napospas vystaveno profesorům, kteří měli nad jejich budoucností velký vliv.²³⁰

---

²²⁹ PERNES, Jiří. *Československo 1946 – 1992*. Praha: Albatros, 1999, s. 52-53.

²³⁰ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 65.

V období normalizace byl počet přijímaných vysokoškolských studentů velmi omezen a tak se velké množství maturantů z gymnázií nedostalo na vysoké školy. Jít na gymnázium tak znamenalo pro každého žáka základní školy určité riziko. I proto bylo kurikulum gymnázií vytvořeno i pro pozdější uplatnění maturantů v praxi. Do školních osnov se přidávaly předměty jako základy administrativy, základy výroby a odborné přípravy či kurzy grafiky nebo psychologie práce. Gymnáziím navíc vyrostla konkurence v podobě prestižních středních průmyslových škol, které připravovali středoškolsky vzdělané odborníky pro oblasti průmyslu, dopravy či energetiky a stavebnictví.²³¹

Stát v období 70. a 80. let podporoval učňovské školství, které bylo hlavním odbytištěm absolventů základních škol. O tříleté učební obory zakončené výučním listem byl velký zájem. Až do roku 1990 odcházeli až dvě třetiny žáků posledního ročníku základní školy do nematuritních oborů. O některé učební obory byl enormní zájem a i k přijetí na automechanika nebo elektrikáře byl na některých školách potřeba dobrý známkový průměr ze ZŠ.

Stát podporoval i večerní a dálkové studium při zaměstnání, kterého se účastnilo velké množství dospělých lidí. Středoškolští pedagogové tak museli zvládat nové andragogické postupy, které v předchozích letech nemuseli uplatňovat v tak masivní míře. Mnoho lidí dostalo v 70. letech díky své politické příslušnosti místa určená pro středoškoláky a nutně si potřebovalo dodělat maturitu. Navíc i sofistikovanější průmysl kladl stále větší odborné požadavky na řídicí pracovníky.²³²

Poslední velkou reformou, ke které v období socialismu došlo, bylo vydání zákona o soustavě základních a středních škol z roku 1984. Zákon zrušil základní devítiletou školu (ZDŠ) a nahradil jí základní školou (ZŠ). Základní škola nově trvala jen osm let, devátá třída byla zrušena. Povinná školní docházka však byla ze zákona 10 let. Stát tím chtěl zajistit, že všichni občané budou mít vyšší, než základní vzdělání. Systém zavedený reformou z roku 1984 vydržel až do roku 1990.²³³

---

²³¹ GALGOCZYOVÁ, Štěpánka a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-1992*. Bučovice: Klub rodičů, žáků a přátel gymnázia v Bučovicích, 1992, s. 9.

²³² Vyhláška č. 124/1984, o středních školách. Dostupné z: www.epi.sk/zz/1984-124#cast5, [cit. 18.5.2017].

²³³ Zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních a středních škol (školský zákon). In: *zakonyprolidi*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1984-29>, [cit. 27.4.2017].

6.2 Společenské změny po roce 1968, jejich vliv na Gymnázium v Bučovicích

V polovině září 1968 byla střední všeobecně vzdělávací škola v Bučovicích přejmenována na Gymnázium. Kvůli zrušeným pracovním sobotám se nepatrně prodloužilo vyučování od pondělí do pátku a přibyly i nové předměty, jako byla výběrová hudební výchova, výtvarná výchova či estetická výchova. Škola se tak spolu s obnoveným názvem Gymnázium i více přiklonila k humanitním tradicím. Ředitelem Gymnázia směl i přes politické změny sedmdesátých let zůstat Oldřich Holásek. Od školního roku 1969/1970 dostal nového zástupce profesora Miloše Brázdila ze Slavkova u Brna. Gymnázium Bučovice mělo ve školním roce 1969/1970 celkem sedm tříd denního studia a jednu třídu večerního studia pro zaměstnané studenty s celkovým počtem 233 žáků. V této době již na škole naplno probíhalo odstraňování „ideových zmatků“ jež bylo nařízeno novým vedením KSČ v čele s Gustavem Husákem. Školní rok 1971/1972 byl zvláštní tím, že neproběhly maturitní zkoušky. Výuka na Gymnáziu se totiž prodloužila na čtyři roky. V období školního roku 1971/1972 začalo mnoho studentů Gymnázia vstupovat do KSČ, která velké množství členů po roce 1968 ztratila. Gymnázium připravovalo množství ambiciózních absolventů, kteří se snažili tímto krokem přiblížit svým kariérním cílům. Studenti však museli svou angažovanost projevat i jiným způsobem, například na tradičních olympiádách z ruského jazyka, či ve sportovních soutěžích. Mnoho studentů se uplatnilo jako pionýrští vedoucí, nebo cvičitelé. Žáci také chodili vypomáhat, jako pomocní knihovníci. Samozřejmostí byla i manuální práce, zejména tradiční pomoc Jednotným zemědělským družstvům (JZD) při sklizni chmele. Chmelové brigády pro žáky bučovického gymnázia se konaly v Oplotech, Panošním Újezdě a na konci osmdesátých let v Heřmanově.²³⁴

Gymnázium také v rámci spolupráce s národními výbory posílalo své žáky pomáhat při akci „Z“.²³⁵ Na gymnáziu se slavila i významná výročí, jako byla výročí vzniku SSSR, dále výročí založení KSČ a výročí Velké říjnové socialistické revoluce (VŘSR). Gymnázium i s národním výborem města Bučovice se však přihlásilo i k odkazu založení školy. V normalizační atmosféře roku 1972 i o pět let později v roce 1977 se vzpomínalo na založení

---

²³⁴ HOLÁSEK, Oldřich a kol. *Almanach: 75 let gymnázia v Bučovicích 1902-1977*. Bučovice: SRPŠ, s. 1977, s. 10-11.

²³⁵ GALGOCZYOVÁ, Štěpánka a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-1992*. Bučovice: Klub rodičů, žáků a přátel gymnázia v Bučovicích, 1992, s. 9.

Vyšší reálné školy v roce 1902. Pod vedením ředitele školy Oldřicha Holáska byl v roce 1977 vydán i almanach k 75. výročí založení Gymnázia.²³⁶

Almanach stručně shrnoval dějiny školy a věnoval se i popisu tehdejší současnosti. Škola dokázala udržet výchovně-vzdělávací systém, takže studenti měli výuku obohacenou o exkurze v rámci okresu Vyškov i občasnými výjezdy na vzdálenější místa. Přínosem pro žáky byly i pravidelné návštěvy brněnských divadelních představení. Velmi oblíbeným se stal studentský předvánoční pořad: „Třída baví školu“. Ten probíhal nejdříve v kině Brigáda, později bylo nečekaně úspěšné jeho přesunutí do budovy gymnázia, kde byla veřejnost bavena přímo v budově tělocvičny.²³⁷

V roce 1978 nastoupila na školu profesorka Mgr. Marta Kuchtová, která zahájila výuku angličtiny. O výuku anglického jazyka byl mezi žáky obrovský zájem a tak posilovala své pozice na úkor německého i francouzského jazyka. Francouzský jazyk se dostával do stále většího útlumu a tak došlo i přes snahu ředitele Oldřicha Holáska o jeho záchranu k ukončení výuky v roce 1987. Studenti Gymnázia, kterým se nepodařilo dostat na vysokou školu, či z nějakého důvodu na škole studovat nemohli (řada studentek odcházela přímo po maturitě na mateřskou dovolenou) měli často problém s pozdějším pracovním uplatněním. I z toho důvodu se gymnázia začala více orientovat na odbornou přípravu studentů. V 80. letech proto Gymnázium zavedlo předměty odborné přípravy. Na bučovickém gymnáziu byly vyučovány předměty základy ekonomiky, strojírenství, stavebnictví či předměty určené pro zemědělství. První dva roky čtyřletého studia pak žáci odbornou přípravu probírali v předmětu Základy odborné přípravy. V roce 1984 byla poprvé uskutečněna čtrnáctidenní praxe žáků v podnicích.²³⁸

Profesorský sbor gymnázia nebyl aprobovaný k tomu, aby zvládl výuku nových odborných předmětů. Navíc si mnoho profesorů - pamětníků pamatovalo podobné snahy ze 60. let a snaha státu přetvářet gymnázia na odborné školy se mezi většinou profesorů nesetkávala s pozitivními reakcemi. Od školního roku 1984/1985 začalo na gymnáziu působit několik externích učitelů, určených k výuce odborných předmětů. Ti na škole poněkud

---

²³⁶ HOLÁSEK, Oldřich a kol. *Almanach: 75 let gymnázia v Bučovicích 1902-1977*. Bučovice: SRPŠ, s. 1977, s. 10-11.

²³⁷ GALGOCZYOVÁ, Štěpánka a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-1992*. Bučovice: Klub rodičů, žáků a přátel gymnázia v Bučovicích, 1992, s. 8-9.

²³⁸ Tamtéž, s. 9.

změnili klima a žákům, kteří měli upřímný zájem o odborné předměty, to jistě prospělo. Studenti gymnázia ve druhé polovině 80. let dokazovali, že v rámci odborné vědecké činnosti mohou konkurovat i odborným školám, což dokazovali na přehlídkách a soutěžích, jichž se Gymnázium Bučovice účastnilo. Mnoho studentů tak dokázalo, že i přes učební talent umí pracovat rukama a má k praktickým činnostem skutečný vztah. Ředitel Oldřich Holásek odešel do důchodu v září 1989. Dva měsíce po jeho odchodu vyvrcholily listopadové události, na něž měli studenti velký vliv. Studenti Gymnázia se účastnili akcí na náměstí v Bučovicích, které provázely události listopadu 1989.²³⁹

---

²³⁹ GALGOCZYOVÁ, Štěpánka a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-1992*. Bučovice: Klub rodičů, žáků a přátel gymnázia v Bučovicích, 1992, s. 10.

7 Společenské změny po roce 1989, jejich vliv na školství v Československu

7.1 Společenský vývoj v Československu po roce 1989 a jeho vliv na školství

Dne 10.12.1989 se úřadu ujala nová federální vláda. V jejím čele stál Marián Čalfa. Dne 28.12.1989 se stal předsedou federálního shromáždění Alexandr Dubček. Dne 29.12.1989 se stal novým prezidentem Československé socialistické republiky Václav Havel. Tím skončilo období nazývané jako „sametová revoluce“. Předsedou české vlády se stal Petr Pithart, předsedou slovenské vlády se stal Vladimír Mečiar.²⁴⁰

Prvořadou prioritou Československé federální vlády byl odsun sovětských vojsk. Premiér Čalfa odjel hned 20.12.1990 do Moskvy, kde tuto otázku otevřel. Dne 26.2.1990 byla podepsána mezi ČSSR a SSSR smlouva o odchodu sovětských vojsk z Československa. Poslední sovětský voják opustil území Československa v Čierné nad Tisou dne 27.6.1991. V neděli 30.6.1991 se po celém státě rozezněly sirény a zvony kostelů, které oslavovaly konec okupace.²⁴¹

Parlament schválil lustrační zákon, který znemožňoval zastávat vedoucí funkce ve státní správě a státních podnicích všem spolupracovníkům s StB. Byl schválen také zákon o restituci, který navrátil lidem majetek, jenž jim byl předchozím režimem zabaven. Ministr financí Václav Klaus a jako poradce Tomáš Ježek předložili plán kuponové privatizace národního majetku, jehož naplňováním začala republika přecházet k tržnímu hospodářství.²⁴²

Při návrhu zákona, jež předkládal prezident Václava Havel na změnu názvu státu, vypukla nečekaná „pomlčková válka“ mezi českými a slovenskými poslanci. Z původního záměru, aby se obnovil název Československá republika a vypustilo se jen slovo „socialistická“ se po dlouhých diskuzích přešlo ke krkolomnému a pravopisně nesprávnému názvu Česká a Slovenská Federativní Republika. Ta vstoupila v platnost 23.4.1990. To byl teprve začátek dlouhých jednání českých a slovenských politiků, kteří se pokoušeli nalézt řešení o vzájemném soužití obou národů. Když v červnu 1992 na Slovensku výrazně zvítězila

---

²⁴⁰ PERNES, Jiří. *Československo 1946 – 1992*. Praha: Albatros, 1999, s. 59.

²⁴¹ HAKAUF, Martin. 20. výročí odchodu sovětských vojsk a ukončení vojenské okupace Československa. *icv.vlada* [online]. Informační centrum vlády, [cit. 6.3.2017]. Dostupné z: <https://icv.vlada.cz/cz/tema/20-vyroci-odchodu-sovetskych-vojsk-a-ukonceni-vojenske-okupace-ceskoslovenska--85082/tmplid-560/>

²⁴² PERNES, Jiří. *Československo 1946 – 1992*. Praha: Albatros, 1999, s. 60.

strana Hnutí za demokratické Slovensko (HZDS) a předsedou slovenské vlády zůstal Vladimír Mečiar, bylo jasné, že jednání o zachování společného státu budou komplikovaná.²⁴³

V České republice vládla Občanská demokratická strana (ODS), která se prostřednictvím Václava Klause vyjádřila proti polovičatým řešením a podpořila myšlenku úplného rozdělení státu. Jaký byl názor veřejnosti, se již nikdo nedozví, neboť k referendu nikdy nedošlo. Mnoho lidí v České republice s rozbitím Československa nesouhlasilo. Na Slovensku byla situace jiná, sílily tendence k nacionalismu a mnoho lidí podlehl dobové euforii. Bylo však i několik významných Slováků, kteří byli ostře proti rozdělení států. Ten s největším jménem, který mohl reálně něco změnit – Alexandr Dubček však tragicky zahynul při dopravní nehodě 7.11.1992. Tehdy však již byl stát neformálně rozdělen a řešila se jen řada detailů. Jednání byla obtížná a slovenská strana je často vedla tak, aby nemohlo dojít k jinému východisku než rozdělení státu.²⁴⁴

Situaci v červenci 1992 výstižně komentoval slovenský politik Fedor Gál, který byl také proti rozdělení jednotného státu: „*Obávám se, že stát už se začal rozpadat, rozkazy ministra vnitra na Slovensko nedocházejí, armáda se pomalu, ale jistě rozděluje na českou a slovenskou, dělí se ekonomiky.*“ Konečná dohoda vedla k tomu, že k 31.12.1992 přestala Česká a Slovenská Federativní republika existovat.²⁴⁵

Nově vzniklá Česká republika musela čelit řadě hospodářských problémů. Mnoho velkých průmyslových podniků nemělo po zhroucení východních trhů odbytu a byla v nich zastavena výroba. Množství lidí se stalo nezaměstnanými, neboť stát již neznal pracovní povinnost a nový systém přinesl i pojem „nezaměstnanost“ který v České republice lidé neznali. Podnikatelé, kteří se objevili v porevoluční době měli často vazby na minulý režim a i ti kteří je neměli se v některých případech zapojili do nezákonných aktivit. Řada lidí brzy poznala praktiky, které v nově vzniklých soukromých firmách panovaly a pozitivních změn, které s revolucí ve svém zaměstnání očekávali, se nedočkali.

Existovalo však i velké množství pozitivních věcí, které nová doba přinesla. Byly otevřeny hranice a lidé po letech svobodně objevovali svět. Mnoha poctivým živnostníkům

---

²⁴³ PERNES, Jiří. *Československo 1946 – 1992*. Praha: Albatros, 1999, s. 60.

²⁴⁴ ŠTERN, Ivan a VRBOVÁ, Daniela. Dvacet let od tragické smrti Alexandra Dubčeka. *Rozhlas* [online]. Český rozhlas, [cit. 6.5.2017]. Dostupné z: www.rozhlas.cz/cro6/dokument/_zprava/20-let-od-tragicke-smrti-alexandra-dubceka--1134063

²⁴⁵ PERNES, Jiří. *Československo 1946 – 1992*. Praha: Albatros, 1999, s. 62.

a podnikatelům se podařilo rozjet úspěšné projekty a stát začal pomalu, ale jistě dohánět Západ. Porevoluční korupce a ekonomické problémy však řadu lidí zklamaly. Nově vzniklá KSČM si udržela i po čtyřiceti letech totality relativně dobré postavení a zůstávala dál parlamentní stranou. Hlavní levicovou silou se však v České republice stala strana Miloše Zemana Česká strana sociálně demokratická. V pravicové opozici proti němu stála populární Občanská demokratická strana Václava Klause. Silný střed zastupovala koalice vedená Josefem Luxem.²⁴⁶

Za jeden z vrcholů porevoluční doby se dá považovat rok 1997, kdy při ničivých povodních na Jižní Moravě selhala řada složek státu i integrovaného dopravního systému. Po povodních se začalo i na vládní úrovni mluvit o tom, že ne všechny systémové věci byly v předrevolučním Československu udělány špatně. I přes počáteční problémy se České republice ekonomicky dařilo a brzy začala vláda otevřeně mluvit o vstupu do západoevropských politických struktur. 12. března 1999 byla Česká republika přijata do NATO a 1. května 2004 vstoupila do Evropské unie. Téhož roku přistoupila k Schengenským dohodám, na jejichž základě se 21. prosince 2007 stala součástí Schengenského prostoru.²⁴⁷

Rok 1990 přinesl velké změny i ve školství. Povinná školní docházka byla zkrácena z deseti zpátky na devět let a současně s tím byla prodloužena docházka na základních školách z osmi na devět let. Po roce 1990 však nebyl devátý ročník povinný a žáci si jej mohli splnit na střední škole. Učitelům krátkodobě ubylo administrativy, která byla spojená především s posudky na žáky. Gymnázia se přihlásila ke svému odkazu a prosadila opětovný vznik víceletých oborů. V roce 1990 začala víceletá gymnázia působit jako sedmiletá (neboť standardní délka základní školy byla osm let). Privatizace školství umožnila vznik mnoha soukromým středním školám, jejichž zřizovatelem již nebyl stát ani kraj. Došlo také ke zřizování církevních škol. Podobným vývojem prošlo i terciární vzdělávání. Po roce 1990 bylo založeno několik nových veřejných vysokých škol, neboť zájem o terciární vzdělávání se začal zvyšovat. Soukromé vysoké školy se však v prvních letech po revoluci příliš neobjevovaly. Na vysokých školách měl být zaveden model třístupňového vzdělávání, ale

---

²⁴⁶ AUGUSTA, Pavel a HONZÁK, František. *Naše vlast*. Praha: Nakladatelství Slovart, 1998, s. 125.

²⁴⁷ Přírodní rizika. Geology [online]. Svět geologie, [cit. 7.5.2017]. Dostupné z: www.geology.cz/svet-geologie/ucitele/miniprojekty/Prirodni_rizika_Stare_Mesto_Uherske_Hradiste.pdf

bakalářské studium nebylo po revoluci příliš rozšířené. Místo něj vznikaly od roku 1995 zcela nové vyšší odborné školy, které měly bakalářské studium nahrazovat.²⁴⁸ Od roku 1995 byla zavedena povinná devítiletá školní docházka na základní škole. Základní škola byla nově rozdělena na první stupeň, který byl pětiletý (do roku 1995 čtyřletý) a čtyřletý 2. stupeň (do roku 1995 pětiletý s nepovinným devátým ročníkem). Nově byla pro nadané žáky zavedena možnost splnit povinnou docházku i na víceletých středních školách.²⁴⁹

V roce 2004 byl přijat školní zákon 561/2004 Sb. O předškolním, základním, středním a vyšším odborném vzdělávání a jiném vzdělávání, který upravuje veškerou výchovu a vzdělávání ve školách a školských zařízeních s výjimkou vzdělávání poskytovaného vysokými školami a zařízeními pro výkon ústavní a ochranné výchovy. V roce 2004 byla přijata i kurikulární reforma, která znamenala decentralizaci osnov a přenesla větší zodpovědnost na samotné školy. Dále byl schválen zákon 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících. Zřizovatelem většiny středních škol se staly kraje, které začaly hledat cesty k ušetření peněz. Mnoho středních škol v určitých městech tak bylo sloučeno v jeden celek. Proti těmto záměrům samy školy často protestovaly. Trend slučování středních škol pokračoval i po roce 2000. Ve druhé polovině devadesátých let docházelo k postupnému útlumu učebních oborů, který se ještě více prohloubil po přelomu století.²⁵⁰

7.2 Společenské změny po roce 1989 a jejich vliv na Gymnázium v Bučovicích

Události podzimu 1989 přinesly na gymnázium v Bučovicích velké očekávání a několik týdnů euforie, překvapení i chaosu. Vše se zkonsolidovalo až během jara 1990. Vedení gymnázia převzal Mgr. Jiří Vlček, který ihned otevřel myšlenku zavedení oboru víceletého gymnázia a také přestěhování školy zpátky do její původní budovy. Přes prostorové problémy požádalo vedení gymnázia o zavedení prvních dvou prim již od školního roku 1990/1991. K otevření prvních tříd víceletého gymnázia mohlo dojít jen díky dohodě se základními školami v Bučovicích. Na obou základních školách byla otevřena jedna prima. Naprostou

---

²⁴⁸ Zákon č. 171/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních a středních škol (školský zákon). In: *BECK-ONLINE* [právní informační systém]. BECK-ONLINE, [cit. 19.5.2017].

²⁴⁹ Tamtéž.

²⁵⁰ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *BECK-ONLINE* [právní informační systém]. BECK-ONLINE, [cit. 19.5.2017].

většinu výuky zajišťovali učitelé ZŠ. Na škole se zrušila klasifikace občanské výchovy za první pololetí, z používání byla ihned stažena řada učebnic a současně s tím došlo ke změnám v obsahu výuky, především v českém jazyce, dějepise, zeměpise a také občanské výchově.²⁵¹

Oslovení „soudruhu učitelů“ bylo vystřídáno tradičním „pane profesore“. Učitelé přivítali zrušení povinnosti zpracovávat komplexní hodnocení žáků při ukončení studia, což přineslo i úlevu z hlediska administrativy. Gymnázium se okamžitě odklonilo od trendu připravovat odborně zdatné absolventy a zredukovalo výuku předmětů odborné výuky zaváděných v první polovině 80. let. Přestože výuka odborných předmětů na gymnáziu byla hodnocena velmi dobře, bylo zřejmé, že dotace hodin věnovaná odborné přípravě studentů ovlivňuje možnost naplnění základního poslání gymnázia, spočívajícím v širokém všeobecném vzdělávání. V roce 1991 se tak z odborných předmětů maturovalo naposledy ve velkém počtu. V roce 1992 byla již pouze malá skupina studentů, která chtěla maturovat z ekonomiky. Získané hodinové dotace byly využity k rozšíření nabídky volitelných předmětů.²⁵²

Ze školy zmizela ihned po revoluci i brigádnická povinnost. Legislativní změny přinesly možnost vykonávat brigádnickou činnost jen mimo vyučování a dobrovolně. Na podzim 1990 žáci gymnázia vykonali svou historicky poslední chmelovou brigádu v JZD Kolečovice na Rakovnicku. Gymnázium mělo snahu v brigádách pokračovat, ale všechny pokusy končily především na dobrovolnosti. Studentům byly nabízeny lepší podmínky než před rokem 1989, přesto nebyl již o plnění brigád zájem. Z učebních osnov zmizela také branná výchova. Ta byla naprosto zrušena jako vyučovací předmět. Populární branné kurzy byly nahrazeny pětidenními sportovními kurzy. Běh ve vojenském oblečení, či střelba ze zbraní a pochod v plynových maskách byly nahrazeny různými sportovními aktivitami.²⁵³

V roce 1990 byla také s nadšením zavedena třetí hodina tělesné výchovy pro všechny žáky. Od této myšlenky však škola rychle odstoupila, neboť se nenašel dostatek prostoru ani vyučujících. Gymnázium dokázalo udržet tři hodiny tělocviku jen pro mladší žáky do úrovně

---

²⁵¹ GALGOCZYOVÁ, Štěpánka a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-1992*. Bučovice: Klub rodičů, žáků a přátel gymnázia v Bučovicích, 1992, s. 10.

²⁵² MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 67.

²⁵³ Tamtéž.

tercie. I tak si Gymnázium muselo na výuku tělocviku pronajímat prostory od obou ZŠ ve městě. Povinně studovaný ruský jazyk byl postaven na stejnou úroveň s angličtinou a němčinou, od roku 1991 byla na škole obnovena výuka francouzštiny. Škola vyšla vstříc žákům, kteří již nechtěli ruštinu jako maturitní předmět a tak byla v roce 1991 již jen jedna sedmnáctičlenná skupina, která se připravovala k maturitě z ruského jazyka. Porevoluční komplikace se zajištěním kvalifikovaných učitelů jazyků byly řešeny najímáním cizojazyčných lektorů. Jako první působil na škole od roku 1992 John Moore z Velké Británie. Od počátku bylo zřejmé, že přes módnost tohoto postupu jde pouze o východisko z nouze.²⁵⁴

V květnu 1990 oznámili představitelé Městského úřadu ve Slavkově u Brna (vzdáleném jen 10 km od města Bučovice), že jim bylo povoleno zřízení nového gymnázia. Na jednáních s představiteli úřadů v Brně a Vyškově bylo dohodnuto, že po dobu tří let budou nově vzniklé slavkovské třídy organizačně zařazeny pod ředitelství gymnázia v Bučovicích. Po postupném naplnění prvních čtyř ročníků mělo od září 1993 vzniknout samostatné Gymnázium Slavkov u Brna. Proběhly informativní schůzky na většině ZŠ v okrese Vyškov a za všeobecné podpory základních škol se dostavilo k přijímacím zkouškám 176 zájemců. Z nich bylo přijato 129 primánů. Hned o rok později ve školním roce 1991/1992 se situace podstatně změnila. Učitelé základních škol si stěžovali, že jim odešly téměř všechny talentované děti. Školský úřad ve Vyškově se proto dohodl s gymnáziem, že bude snížen počet přijímaných dětí na polovinu – ve Vyškově bylo povoleno otevřít dvě primy, v Bučovicích a ve Slavkově po jedné. V roce 1992 bylo dohodnuto, že bude otevřena pouze jedna třída sedmiletého studia a to pouze v Bučovicích. Žáci, kteří již byli přijati na Gymnázium, do Slavkova měli možnost pokračovat do tercie na základní škole Komenského ve Slavkově u Brna a poté mohli v případě zájmu přejít do kvarty na Gymnázium v Bučovicích. Praxe ukázala, že je naprosto nereálné získat v tak malém regionu 120 nadaných studentů s předpokladem studia na gymnáziu. Konkurence v podobě druhého gymnázia ve Slavkově u Brna, tak bučovickému gymnáziu nikdy nevyrostla. Na vyškovském okrese tak zůstaly pouze dvě gymnázia v Bučovicích a ve Vyškově.²⁵⁵

---

²⁵⁴ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 67-68.

²⁵⁵ Tamtéž, s. 69.

Návrat Gymnázia do původní historické budovy byl jednou z nejvýznamnějších událostí novodobých dějin školy. S touto myšlenkou přišla jako úplně první profesorka Mgr. Zdeňka Filipová. Počátkem 50. let ještě v historické budově na Součkově ulici maturovala, a patřila tedy ke generaci, která k ní měla úzký vztah. V porevoluční době se začaly podobné hlasy ozývat i mezi veřejností. V březnu 1990 proběhlo jednání mezi Střední ekonomickou školou v Bučovicích a Gymnáziem. Původně navržená možnost uskutečnit pouze výměnu obou vzdělávacích institucí se pochopitelně zástupcům ekonomické školy nelíbila. Znamenala by odsun školy dál od centra a sdílení budovy se základní školou, což byl nelichotivý osud Gymnázia po dobu 40 let. První reakce ze strany zemědělské školy tak byla jednoznačně odmítavá. Následovala řada dalších jednání, jejíž zásluhou se pozice Gymnázia při vyjednávání posilovala. Nakonec zvítězila myšlenka na přestěhování ekonomické školy do místa jejího internátu, který se nacházel přímo v centru Bučovic, nedaleko náměstí. Tato možnost přinášela i úsporu energií a umožnila snížit finanční náklady na stěhování. Řešení zároveň umožnilo uvolnit celý areál škol pro potřeby základní školy na adrese Školní 710.²⁵⁶

Budovy na adrese Školní 710, byly více než čtyřicet let před těmito jednáními projektovány pro potřeby základní školy. Rok 1953 a zákon o jednotné škole vše změnil. Jednání byla ukončena rozhodnutím Rady městského úřadu v Bučovicích, která přislíbila vytvoření vhodných podmínek pro přestěhování nově vzniklé Obchodní akademie do upravené budovy v centru města. Zemědělská škola, která se v této době transformovala na obchodní akademii, využila své pozice poškozeného k tomu, že si nadiktovala podmínky, které město Bučovice slíbilo splnit. Jednalo se o velké stavební úpravy budovy na Komenského náměstí, ve kterém byl do té doby umístěn internát. V červnu 1992 byla renovovaná budova připravena k nastěhování a nastaly plánované přesuny. Termín byl stanoven na 30.6.1992.²⁵⁷

Od 22. do 25. června 1992 bylo za použití 500 vypůjčených zeleninových přepravků a dvou automobilů Avia přestěhováno veškeré vybavení Gymnázia. Vše bylo přemístěno za pomoci studentů a učitelů školy. Během stěhování nenastaly žádné komplikace. Vzhledem k připravené rekonstrukci byl veškerý inventář ponechán ve vybraných místnostech. Po ukončení první etapy prací bylo za pomoci studentů potřebné vybavení rozneseno

---

²⁵⁶ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 69.

²⁵⁷ GALGOCZYOVÁ, Štěpánka; VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-1992*. Bučovice: Klub rodičů, žáků a přátel gymnázia v Bučovicích, 1992, s. 10.

do jednotlivých tříd. Ve druhé polovině srpna 1992 přicházelo do školy až 50 žáků, kteří pomáhali s přípravou nového školního roku. Stěhování proběhlo v příznivé době. Střední školy získaly právní subjektivitu, naprostá většina z nich se stala příspěvkovými organizacemi. Ředitelé škol tak získali značné pravomoci a měli volné ruce v ekonomických záležitostech. Ve spojení s přízní státního rozpočtu došlo k vylepšení podmínek na Gymnáziu.²⁵⁸

Gymnázium bylo od školního roku 1992/1993 zpátky v původní budově, ale stále muselo řešit problémy tehdejší doby. Chyběli zejména aprobovaní učitelé jazyka. Na Gymnáziu působila lektorka německého jazyka, absolventka Mnichovské univerzity Monika Däschlein, která měla za sebou před působením v Bučovicích jen roční praxi na škole v Barceloně. Mezi žáky Gymnázia byla velmi oblíbená. Střídali se také britští lektori. Aprobovaní angličtináři však v porevoluční době chyběli prakticky na všech školách.²⁵⁹

Žáci si rychle zvykli na možnost výjezdů do té doby uzavřené ciziny. Bučovické Gymnázium navázalo spolupráci s rakouským Gymnáziem ve městě Weiz a také s britskou školou Grammar School v Dartfordu na východním předměstí Londýna. Ve školním roce 1994/1995 se uskutečnil i první výměnný pobyt. Akce měla velmi vysokou společenskou úroveň – společenský večer za účasti představitelů města a české ambasády v Londýně. Studenti měli možnost strávit půl dne ve výuce na anglické škole. Jejich reakce byly velmi rozdílné od nadšení až po absolutní skepsi. Návštěvy na Grammar School v Dartfordu se staly tradičními. Na všech zahraničních akcích studenti gymnázia prokazovali značnou vyzrálost a gymnázium pozitivním způsobem reprezentovali.²⁶⁰

7.3 Bučovické Gymnázium ve 21. století

Vývoj po roce 2000 přinesl opravu fasády historické budovy a také rekonstrukci kanalizace a sanační práce, které přispěly ke snížení vlhkosti. Díky tomu, že Gymnáziu se podařilo získat dostatek finančních prostředků byl vybudován i nový sportovní areál

---

²⁵⁸ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 69-70.

²⁵⁹ Tamtéž, s. 67.

²⁶⁰ Tamtéž, s. 68.

s umělým povrchem a také šatna se sprchami v prostoru tělocvičny. Vznikem nové půdní vestavby byla do provozu uvedena i třída pro výuku výtvarné výchovy. Rekonstrukce, která probíhala v letech 2000 a 2001 pomohla pozitivním způsobem změnit vzhled školní budovy.²⁶¹

V roce 2002 slavilo gymnázium své zatím nejkulatější výročí – 100. let od svého založení. Velké oslavy ve spolupráci s městem přinesly i vydání almanachu, který povedeným způsobem shrnoval informace o škole a věnoval se i historii ústavu. Gymnázium se v roce 2002 věnovalo i bučovické noviny, které pravidelně vydávaly rubriku s názvem „Gymnázium Bučovice – sté výročí založení“ . Říjnové vydání bučovických novin pak informovalo o velkých oslavách, které proběhly v sobotu 21. září 2002. Tehdy se vedení školy, pedagogický sbor, město i mnoho studentů gymnázia přihlásilo k odkazu svých předků.²⁶²

Rok 2004 přinesl nový zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)²⁶³ a zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících,²⁶⁴ které přinesly mimo jiné i kurikulární reformu a některé dílčí změny. Gymnázium stejně jako ostatní střední školy pak několik let očekávalo zavedení státní maturity. Tu studenti poprvé skládali v roce 2011. Stále se snižující stav žáků ve všech středních školách Jihomoravského kraje vedl k úsporným opatřením, která způsobila sloučení některých středních škol. K postupnému slučování škol docházelo již po roce 2000, ale návrh o sloučení obou středních škol v Bučovicích se veřejně objevil až v roce 2011.

K 1.7. 2012 byly Gymnázium Bučovice a Obchodní akademie v Bučovicích sloučeny do jednoho právního subjektu. Podobný osud tehdy potkal v celém Jihomoravském kraji dalších 32 středních škol a vytvořil 16 nástupnických středních škol s hlavním cílem ušetření finančních prostředků. Název střední školy v Bučovicích byl od roku 2012 Gymnázium a Obchodní akademie Bučovice, příspěvková organizace. Adresa ředitelství školy zůstala v původní historické budově na ulici Součkova. Ředitelem nově vytvořené střední školy

---

²⁶¹ MAJER, Jiří a VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, s. 70-71.

²⁶² Sto let gymnázia. *Bučovické noviny*. 2002, roč. 2, č. 10, s. 1.

²⁶³ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *BECK-ONLINE* [právní informační systém]. BECK-ONLINE, [cit. 19.5.2017].

²⁶⁴ Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících. In: *zakonyprolidi*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>, [cit. 27.4.2017].

zůstal dosavadní ředitel gymnázia Mgr. Jiří Vlček.²⁶⁵

---

²⁶⁵ Historie OA Bučovice. *Obchodní akademie Bučovice* [online]. Oabucovice.cz, © 2016 [cit. 14.2.2017].
Dostupné z: <http://www.oabucovice.cz/oskole/historie.php>

8 Zhodnocení

Část diplomové práce, která se věnuje samostatně pouze Gymnáziu Bučovice, je nejvíce rozsáhlá. Je to dáno především faktem, že historie Gymnázia Bučovice je téměř o padesát let delší, než historie Obchodní akademie. Zejména z období Státního reálného gymnázia, které zažívalo mezi dvěma světovými válkami „zlatou éru“, existuje velmi rozsáhlý zdroj v podobě školní kroniky. Výsledek výzkumu historie Gymnázia je tudíž logicky rozsáhlejší, než u Obchodní akademie. Zpracování historie Gymnázia Bučovice v období od jeho založení v roce 1902 až po rok 2012, kdy došlo k zániku Gymnázia jako samostatné střední školy a došlo k jeho spojení s Obchodní akademií, by bylo možné díky značnému množství pramenů a zajímavé historii zpracovat i do samostatné diplomové práce. Práce v chronologickém pořadí zvláště zkoumá společenské změny a jejich obecný vliv na vzdělávání, zvláště konkrétní změny na Gymnáziu Bučovice vyvolané společenskými událostmi.

Historické bádání se zaměřuje na založení Vyšší reálné školy a období, které tomu předcházelo. Přibližuje tuto událost jako významný historický mezník, který přispěl k rozvoji středoškolského vzdělávání v Bučovicích. Vyšší reálná škola byla založena díky iniciativě několika vlivných občanů, kterým se podařilo přesvědčit zastupitelstvo, ale i část široké veřejnosti k tomu, aby podpořila ambiciózní projekt. Na počátku dvacátého století byla vybudována architektonicky cenná stavba, která tvoří i v dnešní době významnou dominantu města Bučovice. Vyšší reálná škola v Bučovicích si dokázala během prvních deseti let své existence najít své studenty i učitele. Stala se významným poskytovatelem vzdělání ve městě i širokém okolí, a když se z ní v roce 1912 stalo Reálné gymnázium, měla již dobré jméno. Díky kvalitní práci prvního ředitele Bohuslava Kopeckého se střední škole v Bučovicích dařilo. Vyšší reálná škola vznikla v době vrcholící průmyslové revoluce a velkého společenského rozvoje, což byly okolnosti, které kladným způsobem ovlivnily začátek středoškolského vzdělávání v Bučovicích. Závislost školy na společenských změnách se v tomto období projevovala kladně.

Vypuknutí první světové války a celkový regres společnosti pak na Gymnázium v Bučovicích zapůsobil negativně. Válka měla na činnost školy zásadní vliv a mimo jiné se projevila i tím, že škola působila mimo mateřskou budovu. Náročné období první světové

války bylo velmi pečlivě popsáno ve školní kronice, kterou se práce snaží srovnat s obecnými dějinami, jež měly na vývoj Gymnázia zásadní vliv. První světová válka přinesla odvody studentů i profesorů do armády a tím přispěla ke snížení úrovně výuky i počtu studentů.

Vznik samostatného Československa pak jednoznačně změnil výuku na Gymnáziu a znamenal také konec pro osobnost prvního ředitele Bohuslava Kopeckého, který se snažil zůstat věrný Rakousko-Uhersku až do poslední chvíle. To způsobilo, že byl za své politické postoje kritizován a krátce po osamostatnění státu poslán proti své vůli do penze. Následovalo období rozvoje předválečného Československa, které se kladným způsobem odráželo i na činnosti Státního reálného gymnázia v Bučovicích. Pozitivní období, které přinesla první Československá republika, však vystřídalo nejtemnějších šest let Gymnázia.

Druhá světová válka a uzavření českých vysokých škol zhoršilo postavení gymnaziálního vzdělávání. Jejich klíčové poslání, tedy příprava nadaných studentů pro pozdější uplatnění na vysoké škole, bylo znehodnoceno. Gymnáziem v Bučovicích po dobu druhé světové války víceméně přežívalo a uměle zhoršované podmínky pro studium způsobily, že počet studentů neustále klesal. Konec druhé světové války nakonec zachránil spolu s osudem českého národa i osud Gymnázia.

Vzestup levice a spolu s ním i mnoho reforem mělo na činnost středních škol velký vliv. V období socialismu se několikrát změnil oficiální název institucí. Gymnáziem Bučovice bylo silně zasaženo zákonem č. 31/1953 Sb. který z něj v podstatě udělal jen výběrovou tříletou nástavbu základního vzdělání. V tomto těžkém období bylo Gymnáziem přestěhováno mimo svou původní historickou budovu a na dlouhých 40 let ztratilo svůj symbol historickou budovu na ulici Součkova. Postupně neslo názvy: Jedenáctiletá střední škola, Střední všeobecně vzdělávací škola a pak Gymnáziem Bučovice. V období reálného socialismu se škola dokázala stabilizovat a udržovala si významné postavení v regionu. Řada dnešních absolventů zná budovu Gymnázia na adrese Školní 710, tedy areál vybudovaný v padesátých letech pro účely základní školy. Gymnáziem v těchto prostorách nuceně působilo po dobu dlouhých čtyřiceti let od roku 1952 až do roku 1992.

Ihned po revoluci v roce 1989 se nové vedení školy snažilo vyjednat s městem Bučovice a se Střední ekonomickou školou v Bučovicích (později Obchodní akademií), aby se mohlo Gymnáziem Bučovice přestěhovat zpět do své původní historické budovy na ulici Součkova. Navíc bylo od roku 1990 obnoveno i nižší osmileté Gymnáziem, tudíž se zvýšil

počet studentů navštěvujících instituci. Po složitých jednáních mezi dvěma bučovickými středními školami a městem došlo k závěru, že historická budova bude od roku 1992 předána Gymnáziu Bučovice. Porevoluční období bylo zároveň provázeno i velkými společenskými změnami, které měly zásadní vliv na celkové klima školy. Slabé ročníky a postupně klesající počet zájemců o studium vedly po roce 2000 k plánům Jihomoravského kraje na slučování středních škol. I přesto, že Gymnázium Bučovice dokázalo ještě dlouhých jedenáct let působit samostatně, bylo v roce 2012 sloučeno s Obchodní akademií.

Historickým bádáním bylo zjištěno, že Gymnázium Bučovice zůstalo po celou dobu svého působení významnou institucí, která byla úzce propojena s městem i celým regionem jižního Vyškovska. Činnost Gymnázia Bučovice byla závislá na společenských změnách, ale nikdy nebyla v závislosti na negativních společenských změnách zcela přerušena. Je zřejmé, že klima na menších středních školách umístěných mimo velká města je zcela jiné, než je tomu na gymnáziích například v Praze, Brně či Olomouci. Avšak právě gymnázium umístěné v malém městě může být nadějí pro region, který leží geograficky více vzdálen od krajského města. Gymnázium Bučovice vždy bylo a nadále zůstává příležitostí pro nadané studenty, kteří nechtějí z časových či ekonomických důvodů dojíždět na střední školu do Brna. Empiricky bylo prokázáno, že Gymnázium Bučovice dokázalo dlouhodobě pracovat s kapitálem, který region v podobě talentovaných dětí nabízel.

C. OBCHODNÍ AKADEMIE BUČOVICE

1. Zemědělské školství v letech 1948 - 1955 a založení Zemědělské účetnické školy v Bučovicích

1.1 Vývoj zemědělského školství

V dubnu 1948 byl vyhlášen zákon č. 95/1948 Sb., o základní úpravě jednotného školství (školský zákon), který zavedl třístupňovou soustavu povinného vzdělávání mládeže do 18 let.²⁶⁶ Školský zákon zavedl základní odbornou školu i do zemědělského školství, která dosud existovala pouze pro průmysl, obchod a služby v tehdejší učňovském školství. Školský zákon byl pouze rámcem pro školskou reformu, jejíž cíle měly být uskutečněny prováděcími nařízeními.²⁶⁷ Ke dni 1. září 1950 byly vládním nařízením zemědělské školy vyjma vysokých škol převedeny pod správu Ministerstva zemědělství.²⁶⁸

V roce 1952 byla usnesením vlády uskutečněna reorganizace zemědělského školství, jehož cílem bylo „vytvořit ze zemědělského školství ucelený systém výchovy zemědělských odborníků pro socialistické zemědělské podniky.“²⁶⁹ Zemědělské technické školy měly vzdělávat technické pracovníky (např. technik-pěstitel, technik-chovatel, technik-zemědělský ekonom a další) a připravit je pro velkovýrobu. Do čtyřletých zemědělských technických škol byli přijímáni především absolventi škol II. stupně. Téměř třetinu výuky tvořila praxe, která zahrnovala odbornou výpomoc jednotlivým zemědělským družstvům. Pro výchovu mistrů sloužily zemědělské mistrovské školy, které byly určeny pro osoby ve věku 17 – 40 let s úspěšně dokončenou školou II. stupně a nejméně dvouletou praxí v zemědělské výrobě. I tyto školy byly rozděleny dle svého zaměření (např. mechanizační, chmelařské a další). Především z důvodu nedostatku účetních byly vedle mistrovských škol zřizovány jako další

---

²⁶⁶ Škola I. stupně = škola národní na pět postupných ročníků, škola II. stupně = tehdejší tzv. škola střední na čtyři postupné ročníky, škola III. stupně = základní odborné školy a školy výběrové (gymnázia, reálná gymnázia a výběrové odborné školy). ČERNOHORSKÝ, Dějiny zemědělského školství v Československu, s.113.

²⁶⁷ ČERNOHORSKÝ, Zdeněk. *Dějiny zemědělského školství v Československu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980, s 113 – 115.

²⁶⁸ POMEZNÝ, Josef a ZELINKA, Zdeněk. *Zemědělské školství*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1954, s. 10 – 11.

²⁶⁹ BENDA, Jiří a kol. *Zemědělské a lesnické školství v ČSSR*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1963, s. 6.

typ zemědělských škol dvouleté zemědělské účetnické školy. V roce 1952 bylo celkem v Československu 37 zemědělských technických škol a 24 zemědělských účetnických škol, 23 dvouletých zemědělských mistrovských škol a 112 jednoletých zemědělských mistrovských škol.²⁷⁰

Další změny ve školství přinesl zákon č. 31/1953 Sb., o školské soustavě a vzdělávání učitelů (školský zákon), který zrušil zákon o jednotné škole z roku 1948. Podstatnou změnou bylo snížení základní školní docházky na osm let a zavedení jedenáctileté střední všeobecně vzdělávací školy. O rok později byly zřízeny dvouleté zimní školy zemědělské mládeže. Vyučování probíhalo pouze v době vegetačního klidu od 1. listopadu do 30. dubna, a to jeden den v týdnu 6 hodin.²⁷¹

Vedle odborné přípravy mládeže byl kladen důraz také na zvyšování kvalifikace pracujících, kterým bylo jako jiná forma studia umožněno dálkové studium při zaměstnání.²⁷² Dálkové studium na zemědělských technických školách bylo zavedeno od školního roku 1953/1954 na školách v Poděbradech, Olomouci a v Levici. Vedle pětiletého dálkového studia bylo pro vybrané pracovníky otevřeno na některých zemědělských technických školách zkrácené, a to tříleté dálkové studium. Vedle toho existovalo ještě externí, rovněž tříleté, studium, u něhož byla obnovena nástavbová forma vzdělávání²⁷³

1.2 Založení Zemědělské účetnické školy v Bučovicích

Prvopočátky Obchodní akademie v Bučovicích spadají do roku 1952, kdy zde Ministerstvo zemědělství založilo zemědělskou školu s ekonomickým zaměřením. Jednalo se o dvouletou Zemědělskou účetnickou školu (dále jen ZÚŠ), jejímž cílem bylo urychleně

---

²⁷⁰ ČERNOHORSKÝ, Zdeněk. *Dějiny zemědělského školství v Československu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980, s 162-164.

²⁷¹ Tamtéž s. 176–177.

²⁷² POMEZNÝ, Josef a ZELINKA, Zdeněk. *Zemědělské školství*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1954, s. 15.

²⁷³ ČERNOHORSKÝ, Zdeněk. *Dějiny zemědělského školství v Československu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980, s 178-179.

vyškolicí účetní pro nově vznikající zemědělská družstva. ZÚŠ (lidově také „zuška“) sídlila v době otevření v jednom z hospodářských objektů místního zámku.²⁷⁴

Na výstavbu nové budovy zemědělské střední školy byly vyčleněny Ministerstvem zemědělství přiměřené peněžní prostředky, přičemž dle okresních a městských orgánů měla být jednotná²⁷⁵ škola umístěna v nově budovaném areálu nad Kalvárií. Po dokončení první části areálu se uvolnila základní škola (budovy č.p. 211 a 213) na Komenského náměstí. Další výstavba se zdržela důsledkem chybějících financí a úspěšně byla dokončena až roku 1958. Pro dokončení výstavby areálu byly po dohodě obou ministerstev, města a ředitelů obou škol využity peníze určené původně na výstavbu zemědělské školy. Jako náhrada připadla zemědělské škole historická budova gymnázia a ZÚŠ se sem v roce 1953 přestěhovala.²⁷⁶

„Prvním ředitelem ZÚŠ se stal zemědělský odborník i prozíravý organizátor a pedagog Dr. Ing. Jaroslav Šamšula. Vedl ji do roku 1959, kdy jej vystřídal na tři roky Ing. Jaroslav Daněk, do té doby ředitel Zemědělské učňovské školy ve Valašských Kloboukách.“²⁷⁷

---

²⁷⁴ Historie OA Bučovice. *Obchodní akademie Bučovice* [online]. Oabucovice.cz, © 2016 [cit. 14.2.2017]. Dostupné z: <http://www.oabucovice.cz/oskole/historie.php>

²⁷⁵ Dle školské reformy vznikla jednotná jedenáctiletá střední škola sloučením osmileté základní školy a gymnázia.

²⁷⁶ SETINSKÝ, Jiří a MICHALČÍK, Miloslav. *Bučovice město plné lidí*. Bučovice: M. Michalčík, 2014, s. 230.

²⁷⁷ Tamtéž, s. 230.

2. Vývoj zemědělského školství v letech 1956 – 1989 a změny na Zemědělské účetnické škole v Bučovicích

2.1 Rozmach zemědělských technických škol

Roku 1956 bylo zrušeno Ministerstvo státních statků, Ministerstvo lesů a dřevařského průmyslu a Ministerstvo zemědělství bylo reorganizováno - vzniklo Ministerstvo zemědělství a lesního hospodářství, čímž vznikly předpoklady pro sjednocení řízení zemědělského a lesnického školství. Změny probíhaly jak v učebních oborech, kde došlo v některých případech k jejich sloučení, tak ve výběrových školách. O zemědělské mistrovské školy, které měly vychovávat vedoucí pracovníky nižšího stupně, nebyl zpočátku velký zájem a přes požadavek praxe byli přijímáni i žáci přímo ze základní školy. Ti však po ukončení studia nemohly zastávat funkce, ke kterým škola vzdělávala, a proto došlo ke striktnímu vyžadování požadavku splněné nejméně dvouleté praxe u oboru mechanizačního, u ostatních tříleté.²⁷⁸

Na zemědělských účetnických školách byl od školního roku 1954/1955 zaveden vedle dvouletého studia čtyřleté studium v oboru účetní evidence zemědělských závodů na zemědělských technických školách. Počet dvouletých zemědělských účetních škol se postupně snižoval rozšiřováním zemědělských technických škol.²⁷⁹ Studium na zemědělských technických školách bylo zakončeno maturitou a umožňovalo tak další studium na vysoké škole. Kromě čtyřletého studia pro absolventy osmiletých (tehdejších středních) škol bylo nabízeno i nástavbové dvouleté studium pro absolventy jedenáctiletých středních škol (nástavbové studium pro ty, kteří se nedostali na vysokou školu). Dálkové studium bylo o jeden rok delší, tedy pětileté s požadavkem dvouleté praxe v zemědělské výrobě. Pro vynikající pracovníky s nejméně pětiletou praxí bylo zřízeno externí studium, u něhož nebylo třeba účastnit se konzultací. Pracující s maturitou s alespoň tříletou praxí v oboru, vysláni pracovištěm a úspěšně vykonaným přijímacím pohovorem byli na ZTŠ do dálkového i externího studia přijímáni do třetích ročníků pětiletého studia, čímž pro ně byla doba studia tříletá. Kromě výše uvedených způsobů bylo zavedeno i zkrácené studium

---

²⁷⁸ ČERNOHORSKÝ, Zdeněk. *Dějiny zemědělského školství v Československu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980, s. 200-202.

²⁷⁹ Tamtéž, s. 208-209.

pro zaměstnance ústředních úřadů a národních výborů, kteří si potřebovali rychle doplnit vzdělání. Ukončení ZTŠ pak mohlo proběhnout tzv. odbornou maturitou, která neopravňovala ke studiu na vysoké škole, nebo úplnou maturitou.²⁸⁰

Zákon č. 86/1960 Sb., o soustavě výchovy a vzdělávání, začlenil soustavu zemědělského a lesnického školství do jednotné školské soustavy mezi školy II. cyklu. Ve stejné době došlo k přenesení působnosti řízení z Ministerstva zemědělství, lesního a vodního hospodářství do kompetence Ministerstva školství a kultury. Soustava zemědělského a lesnického školství zahrnovala střední zemědělské technické školy, střední lesnické technické školy, zemědělské a lesnické mistrovské školy, zemědělská a lesnická odborná učiliště. Ve středních zemědělských technických školách navazovalo na zakončenou základní školní docházku nadále čtyřleté denní studium pro mládež a pětileté pro pracující. Vedle těchto forem bylo možné navštěvovat zkrácené (většinou dvouleté) nástavbové studium pro absolventy jedenáctiletých a absolventy učebního poměru. Pro funkcionáře v JZD byly ponechány i školy jednoleté. Zakládání dalších středních zemědělských technických škol probíhalo v souvislosti se zvyšujícím se zájmem o studium na těchto školách. Pro pracující byla organizována různá školení a kurzy.²⁸¹

Školský zákon č. 29/1984 Sb. zakládá úplné střední vzdělání i pro zemědělské školy. Střední odbornou školu charakterizuje v § 16 tak, že „*připravuje především pro výkon odborných činností, zejména technickohospodářských, ekonomických, pedagogických, zdravotnických, sociálně právních, správních, uměleckých a kulturních; připravuje i pro studium na vysoké škole.*“²⁸²

2.2 Vznik a vývoj Zemědělské technické školy v Bučovicích

V roce 1956 byla ZÚŠ přeměněna na Zemědělskou technickou školu (ZTŠ) s oborem Účetní evidence.²⁸³ Změna se netýkala pouze názvu, ale i obsahových náležitostí studia.

---

²⁸⁰ ČERNOHORSKÝ, Zdeněk. *Dějiny zemědělského školství v Československu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980, s. 211-215.

²⁸¹ ČERNOHORSKÝ, Zdeněk. *Dějiny zemědělského školství v Československu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980, s. 248 – 249.

²⁸² Zákon č. 29/1984 Sb., zákon o soustavě základních a středních škol. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. Atlas consulting [cit. 15.3.2017].

²⁸³ *Padesát let ekonomického školství v Bučovicích*. Bučovice: Obchodní akademie Bučovice, 2002, s. 8.

Stejně jako v celé republice byla původně dvouletá škola přeměněna na čtyřleté studium určené pro absolventy osmiletých středních škol nebo dvouleté studium pro maturanty z jedenáctiletých, a to z krajů Brno, Olomouc, Gottwaldov a Ostrava. Absolventi se uplatnili převážně jako administrativní pracovníci v zemědělských podnicích, např. vedoucí a starší účetní, plánovači, normovači, dispečeri, referenti pro nákup a odbyt, referenti práce a mzdy, statistici apod. Při ZTŠ v Bučovicích byl zřízen také žákovský internát²⁸⁴ i dvouletá „zimní“ škola zemědělské mládeže určená pro děti, které zůstanou pracovat v zemědělství.²⁸⁵ V místním tisku se pravidelně objevovaly reklamy, nabádající k podání přihlášek na ZTŠ, jako např. následující: *„Bude se vyučovat v prvním i druhém ročníku, 2 dny v týdnu od 1. listopadu 1957 do 30. dubna 1958. Docházka do školy finančně nezatěžuje. Jízdné při vzdálenosti delší než 4 km je hrazeno, žákům je poskytován ve školní jídelně zdarma oběd. Výuka na škole je zaměřena na odborné předměty: výrobu rostlinnou, živočišnou a na organizaci socialistického zemědělství. Vyučování je doplněno přednáškami pracovníků z praxe, návštěvami vzorných JZD, státních statků a STS.“*²⁸⁶

Rovněž i na ZTŠ v Bučovicích byla umožňována dálková i externí forma studia. U dálkového studia se studenti účastnili přednášek a konzultací, kdežto u externího studia docházeli pouze ke zkouškám. Do obou mimořádných forem studia byli přijímáni studenti na pět let nebo ve zkrácené formě na tři roky, a to ti, kteří *„mají nejméně tříletou praxi v oboru, kteří chtějí studovat, jsou v řádném pracovním poměru a závod a ZV-ROH je ke studiu doporučí. Jako předběžné vzdělání se požaduje osmiletá střední škola. Dále splnil-li základní vojenskou službu, nebo jí byli zproštěni a vykonají-li přijímací zkoušky.“*²⁸⁷ Kromě studia jednotlivých oborů v mimořádných formách studia byly pořádány různé vzdělávací kurzy, jako např. čtrnáctidenní kurz nové účetní evidence pro účetní JZD bučovického okresu, kteří si zde osvojili znalosti potřebné pro práci s nově zavedenou účetní evidencí. Učitelé se na kurzu zároveň zavázali, že JZD budou vypomáhat svými radami i přímou účastí při účetních pracích.²⁸⁸

---

²⁸⁴ Poplatek za internát činil 325 Kčs měsíčně, ale podle příjmů rodičů bylo možné získat stipendium až do výše 310 Kčs měsíčně. (*Družba*. 1957, roč. 8, č. 11, s. 2.)

²⁸⁵ Jediná na Moravě. *Družba*. 1957, roč. 8, č. 11, s. 2.

²⁸⁶ Rodiče, přihlaste mládež na zimní zeměděl. školu. *Družba*. 1957, roč. 8, č. 37, s. 2.

²⁸⁷ Dálkové studium na ZTŠ. PARMA, J. Učitelé ZTŠ v Bučovicích pomohou JZD na okrese. *Družba*. 1957, roč. 8, č. 9, s. 2.

²⁸⁸ PARMA, J. Učitelé ZTŠ v Bučovicích pomohou JZD na okrese. *Družba*. 1959, roč. 10, č. 50-51, s. 4.

„Učitelé ZTŠ pomáhali také teoreticky, kdy ředitel školy dr. Šamšula, učitelé inž. Jordánová, inž. Novák a O. Čermák sledovali hospodaření družstva, kam docházeli několikrát týdně a radili, co zlepšit.“²⁸⁹ JZD nevypomáhali pouze pedagogové, ale i žáci. Žáci ZTŠ Bučovice se spolu se žáky z osmiletky a národní školy z N. Hvězdlic účastnili jednocení cukrovky,²⁹⁰ nebo pomohli JZD Mouchnice vyhloubit a vybetonovat základy odchovny pro mladý skot, oplotit drůbežárnu, dívky okopat hrách a cukrovku.²⁹¹ Frekventanti ZTŠ Bučovice odpracovali 432 hodin a nejvíce přispěli žáci jedenáctileté školy v Bučovicích svými 2155 hodinami.²⁹²

Místní ZTŠ spolupracovala také s jinými školami. V roce 1959 navštívila Bučovice skupina profesorů a posluchačů hudební výchovy bratislavské vysoké školy, na podzim téhož roku dorazila na ZTŠ v Bučovicích škola PTŠ ze Sološnice na Slovensku a oplatila tak místní ZTŠ její květnovou návštěvu.²⁹³

Stejně jako žáci jiných škol se i místní žáci ZTŠ od školního roku 1957/1958 účastnili Soutěže technické tvořivosti mládeže, která pomáhala rozšiřovat zásoby školních pomůcek potřebných k výuce – různých modelů, grafů na nástěnných tabulích apod. Práce jednotlivců či kolektivu byly na jaře vystavovány a nejlepší vybrané výrobky pak odeslány do krajského kola soutěže.²⁹⁴

V roce 1961 byl opět změněn název školy, a to na Střední zemědělskou technickou školu (SZTŠ) s oborem ekonomika zemědělství.²⁹⁵ Od roku 1961 až do roku 1985 působil ve funkci ředitele Ing. Josef Malinka, který se velmi zasloužil o její rozvoj. Od poloviny 70. let bylo možné studovat nový obor, a to Všeobecnou ekonomiku. V 70. letech bylo také vybudováno školní hřiště, později došlo k vybudování botanické zahrady a přístavby (dnešní domov mládeže). Od roku 1981 byla škola převedena do skupiny středních ekonomických škol s novým názvem Střední ekonomická škola (SEŠ), s možností studovat obor Všeobecná ekonomika a Ekonomika zemědělství a výživy. Pedagogové se žákům věnovali nejen při studiu, ale podporovali je v mimoškolní zájmové činnosti také ve svém

---

²⁸⁹ Vítaná pomoc ZTŠ družstevníkům v Mouchnicích. *Družba*. 1959, roč. 10, č. 28, s. 1.

²⁹⁰ Školní mládež pomohla. *Družba*. 1959, roč. 10, č. 27, s. 1.

²⁹¹ Vítaná pomoc ZTŠ družstevníkům v Mouchnicích. *Družba*. 1959, roč. 10, č. 28, s. 1.

²⁹² Podíl školní mládeže. *Družba*. 1959, roč. 10, č. 28, s. 1.

²⁹³ Milá návštěva na ZTŠ v Bučovicích. *Družba*. 1959, roč. 10, č. 50-51, s. 4.

²⁹⁴ Mládež ZTŠ Bučovice do dalšího ročníku STM. *Družba*. 1960, roč. 11, č. 9, s. 2.

²⁹⁵ *Padesát let ekonomického školství v Bučovicích*. Bučovice: Obchodní akademie Bučovice, 2002, s. 8.

osobním volnu. Od roku 1985 se stal ředitelem školy Mgr. Josef Palát. Zdejší škola měla až do 90. let celokrajský charakter, neboť zde studovali žáci až ze 12 okresů tehdejšího Jihomoravského kraje. Právě během 80. let měla škola nejvíce studentů, a to až 360 žáků denního studia a 100 studentů studia při zaměstnání.²⁹⁶

---

²⁹⁶ Historie OA Bučovice. *Obchodní akademie Bučovice* [online]. Oabucovice.cz, © 2016 [cit. 14.2.2017]. Dostupné z: <http://www.oabucovice.cz/oskole/historie.php>

3 Změny na ekonomických školách a Střední zemědělské technické škole po roce 1989

3.1 Proměna ekonomických škol po roce 1989

V roce 1990 došlo novelizací k systémovým změnám, vlivem čehož byly zrušeny „jednotné“ školy. Školy získaly právní subjektivitu a nově bylo umožněno i zakládání nestátních, tj. Soukromých a církevních škol.²⁹⁷

3.2 Vznik Obchodní akademie v Bučovicích

Po listopadu 1989 uplatnilo vedení gymnázia nároky na budovu školy v Součkově ulici z roku 1902, která mu byla městem navracena. V roce 1991 byla zahájena adaptace budovy domova mládeže (č.p. 211 a 213) na Komenského náměstí pro podmínky školní výuky. Z rozhodnutí Ministerstva školství změnilo od školního roku 1990/1991 ekonomické školy své označení včetně náplně na obchodní akademie. Škola byla tedy přejmenována na Obchodní akademii a Střední zemědělskou školu v Bučovicích. Dosavadní učitel Mgr. Jiří Horák se stal v roce 1992 ředitelem školy a rozhodl se školu přemístit do nových prostor. V roce 1995 došlo opět k přejmenování školy, a to na Obchodní akademii Bučovice. Touto změnou označení došlo ke ztrátě regionálního charakteru školy, neboť obchodní akademie byly zřízeny v každém větším městě. Ve stejném roce zanikl z důvodu nízkého zájmu obor Ekonomika zemědělství, čímž došlo k poklesu počtu ubytovaných žáků a tím bylo možné pokračovat v rekonstrukci budov. Od roku 1993 byl severní sektor přebudován na učebny vybavené počítači, byly opraveny střechy a zrekonstruována kuchyně s jídelnou. O dva roky později byla opravena tělocvična a fasády a v roce 1997 přibýly další učebny v půdní

---

²⁹⁷ Zpráva o vývoji českého školství od listopadu 1989 Č.j.: 25461/2009 – 20 Dostupné z: http://www.msmt.cz/file/10376_1_1/download/.

vestavbě. O další dva roky později došlo k zasypání části jezírka u budovy a začalo se budovat školní hřiště s umělým povrchem.²⁹⁸

Od školního roku 1993/1994 došlo k rozdělení předmětů na povinné a volitelné, dále na všeobecně vzdělávací a odborné předměty. Hlavními předměty byly český jazyk a literatura, ekonomika, účetnictví, z volitelných angličtina, němčina nebo matematika. Od poloviny devadesátých let byly pořizovány počítače (včetně přístupu na internet), které se brzy staly samozřejmou součástí praktické maturitní zkoušky. Součástí výuky zůstala školní praxe pro 2. až 4. ročník s nejméně týdenní účastí na praxi z účetnictví ve firmách.²⁹⁹

Po roce 1989 spolupracovala škola s Obchodní akademií v Innsbrucku a Střední technickou školou v britském Dartfordu a uskutečňovala pro studenty výměnné pobyty. Koncem devadesátých let však přestaly mít tamní školy o tuto spolupráci zájem.³⁰⁰

Počet přihlášek podaných na Obchodní akademii Bučovice stále klesal, což způsobilo, že na základě rozhodnutí zastupitelstva Jihomoravského kraje byla ke dni 1.7.2012 škola organizačně sloučena s Gymnáziem Bučovice a dnes tak nese název Gymnázium a Obchodní akademie Bučovice.³⁰¹ Posledním ředitelem OA před jejím sloučením s gymnáziem byl Mgr. Jiří Horák. Na sloučené škole převzal tuto funkci jeho dlouholetý zástupce Ing. Jaroslav Mlejnek.³⁰²

---

²⁹⁸ SETINSKÝ, Jiří a MICHALČÍK, Miloslav. *Bučovice město plné lidí*. Bučovice: M. Michalčík, 2014, s. 230.

²⁹⁹ SETINSKÝ, Jiří a MICHALČÍK, Miloslav. *Bučovice město plné lidí*. Bučovice: M. Michalčík, 2014, s. 231.

³⁰⁰ Tamtéž, s. 231.

³⁰¹ Tamtéž, s. 233.

³⁰² Tamtéž, s. 236.

4 Zhodnocení

Zatímco gymnázia procházela v období 50. let 20. století útlumem, nové hospodářské a společenské podmínky pomohly ke zrodu zemědělských škol, jež se zakládaly po celém Československu. Vznik jednotných zemědělských družstev (JZD) si vyžádal i novou personální potřebu. Ministerstvo zemědělství pak plošně zakládalo školy, které byly schopné v co nejkratším čase vyškolit účetní pro nová JZD. Za zmíněných společenských okolností vznikla v roce 1952 dvouletá Zemědělská účetnická škola v Bučovicích. (ZÚŠ). Mezi místními občany brzy získala lidové označení „zuška“. Dvouleté studium ukončovala komisionální zkouška, nikoli maturita.

Škola v roce 1952 sídlila v improvizovaných a nevyhovujících prostorách hospodářských objektů místního zámku. Využívala také několik místností v historické budově Gymnázia Bučovice. Původní plány počítaly se vznikem nové zemědělské školy na adrese Školní 710. Zákon o jednotné škole však původní záměr změnil a nově vytvořená Jedenáctiletá střední škola Bučovice byla umístěna do nových objektů na okraji města s adresou Školní 710. Historická budova Gymnázia, včetně přilehlých pozemků, byla převedena do majetku Ministerstva zemědělství a mohla být využita ke vzdělávání zemědělských odborníků.

Gymnázium Bučovice považuje do dnešní doby toto stěhování za jeden z nejčernějších okamžiků jeho historie. Ke stěhování došlo v době nejtvrší totality a centralizace. K uvolnění areálu historické budovy na adrese Součkova došlo po dohodě Ministerstva zemědělství (zastupovalo ZÚŠ) a Ministerstva školství (zastupovalo JSS) a ředitelů obou institucí. Vše se souhlasem města Bučovice. Ministerstvo zemědělství finančně pomáhalo nově vzniklé Jedenáctileté střední škole s dostavbou areálu škol na okraji města. ZÚŠ později pomáhala JSS vyřešit problém s nedostatkem kapacity a část výuky na jedenáctiletce se tak stále uskutečňovala v historické budově na adrese Součkova. Po částečném dokončení nového areálu škol v roce 1953 bylo vybavení původního Gymnázia Bučovice přestěhováno na nové místo mimo centrum města na adrese Školní 710 Bučovice.

ZÚŠ získala ke svým účelům velkou historickou budovu v centru města. To jí umožnilo další rozvoj. Novým ředitelem se stal Dr. Ing. Jaroslav Šamšula zemědělský odborník ze Šlapanic u Brna. Střední škola dostala v roce 1956 nový název Zemědělská

technická škola (ZTŠ) a zavedla obor Účetní evidence. Na školu nastoupili první studenti denního studia zakončeného maturitou. V roce 1959 vystřídal ve vedení ústavu doktora Šamšulu Ing. Jaroslav Daněk, ten vedl školu jen do roku 1961, kdy se z ní stala Střední zemědělská technická škola (SZTŠ). Nově byla posílena výuka ekonomických předmětů a v čele ústavu stanul Ing. Josef Malina, který školu vedl až do roku 1985. V 70. letech škola vybudovala školní hřiště a založila botanickou zahradu. Od poloviny sedmdesátých let byl na škole vyučován obor Všeobecná ekonomika.

V roce 1981 získala instituce nový název Střední ekonomická škola (SEŠ) a nabízela obory Všeobecná ekonomika a Ekonomika zemědělství a výživy. Od roku 1985 vedl školu Mgr. Josef Palát. V 80. letech dosáhla výuka na škole svého vrcholu. Ekonomické obory v Bučovicích studovalo až 360 žáků denního studia a 100 studentů studia při zaměstnání. Součástí školy byl i domov mládeže na náměstí Komenského, který poskytoval ubytování 250 studentům. Škola měla celokrajský charakter a byla internátní, neboť na ní běžně studovali studenti z 12 okresů tehdejšího Jihomoravského kraje.

Společenské změny v roce 1990 nasměrovaly SEŠ k velké reformě. Ředitelem i nadále zůstal Mgr. Josef Palát, který musel vést dialog s Gymnáziem Bučovice, jež uplatnilo nárok na svou původní historickou budovu. Od školního roku 1990/1991 se střední ekonomické školy automaticky změnilly na obchodní akademie. Škola tak nově nesla název Obchodní akademie a Střední zemědělská škola v Bučovicích. Porevoluční atmosféra přinesla velký zájem o obchodní akademie obecně a naopak znamenala útlum pro zemědělské školství. Obchodní akademie po revoluci vyrůstaly v řadě větších měst a střední škola v Bučovicích tak ztratila svůj nadregionální význam. Stále však těžila z perspektivy, kterou přinášelo obecné porevoluční nadšení mladých lidí pro obory spojené s „business“ a podnikáním.

Jednání s Gymnáziem Bučovice a městem vedla ke kompromisu. Obchodní akademie a Střední zemědělská škola v Bučovicích sice musela uvolnit prostor historické budovy na ulici Součkova pro potřebu Gymnázia a to od školního roku 1992/1993, nemusela se však již stěhovat mimo centrum na adresu Školní 710. Město Bučovice pomohlo s opravou budovy internátu přímo na Komenského náměstí v centru města a umožnilo v ní vytvořit podmínky pro činnost Obchodní akademie a Střední zemědělské školy. V roce 1992 se stal ředitelem bučovický rodák Mgr. Jiří Horák. Pod jeho vedením byla škola přemístěna do nových prostor, kde v září 1992 zahájila výuku. Pro nezájem studentů zanikl v roce 1995 obor Ekonomika

zemědělství. Škola tak od roku 1995 nesla název Obchodní akademie Bučovice.

V průběhu devadesátých let došlo k několika stavebním úpravám, jako byla oprava fasády, rekonstrukce kuchyně a jídelny či vybudování nové tělocvičny. V roce 1999 došlo k zasypání části jezírka vedle budovy a rozšíření areálu školy o nové hřiště.

Obchodní akademie v Bučovicích dokázala dlouhých dvacet porevolučních let působit jako samostatná a soběstačná střední škola. Rok 2004 přinesl kurikulární reformu a v roce 2011 studenti poprvé vyzkoušeli státní maturitu. Počty studentů po roce 2000 však stejně jako na ostatních středních školách neustále klesaly. Udržet v malém městě Bučovice dvě samostatné střední školy se zdálo být stále obtížnější. Jihomoravský kraj v roce 2011 zveřejnil svůj záměr na sloučení Obchodní akademie a Gymnázia Bučovice v jednu instituci. Rozhodnutím zastupitelstva Jihomoravského kraje vznikla od 1. července 2012 nová škola s názvem Gymnázium a Obchodní akademie se sídlem na Součkově ulici 500. Ředitelem nového ústavu se stal dosavadní ředitel Gymnázia Bučovice Mgr. Jiří Vlček.

Obchodní akademie má od roku 2012 otevírat pouze jednu třídu prvního ročníku. Před sloučením s Gymnáziem Bučovice mohla otevírat dvě třídy. Od roku 2012 se tento trend projevil na snížení celkového počtu studentů a umožnil obchodní akademii realizovat výuku v historické budově na adrese Součkova 500. Původní budova na Komenského náměstí se využívá k výuce některých předmětů.

ZÁVĚR

Tématem předkládané diplomové práce je historický vývoj „Gymnázia a obchodní akademie v Bučovicích“ v kontextu obecných dějin celé společnosti. Hlavním cílem diplomové práce je podat ucelený obraz o historii středoškolského vzdělávání ve městě Bučovice.

Cílem této diplomové práce je analyzovat vznik a vývoj Gymnázia Bučovice a Obchodní akademie Bučovice v historickém kontextu společenských změn a reforem ve školství.

Pro naplnění stanoveného cíle bylo třeba provést analýzu jednotlivých období, která byla pro vznik a fungování Gymnázia a Obchodní akademie rozhodující. Pro každé období lze vyvodit dílčí závěr. Obecné politické a společenské změny přímo působily na proměny zkoumaných institucí. Postupným zpracováním jednotlivých historických etap došlo k naplnění dílčích cílů práce.

První zkoumané období se týkalo přelomu 19. a 20. století, tedy vrcholných let Rakousko - Uherské monarchie. I když je tato historická etapa zakončena rozpoutáním první světové války, tak v kontextu s našimi zkoumanými institucemi na ni lze pohlížet pozitivně. V tomto období byla v Bučovicích díky pokrokovému myšlení některých vlivných občanů založena vyšší reálná škola a město pro ni v letech 1902 – 1903 vystavělo novou budovu. I pod vlivem osobnosti jejího prvního ředitele Bohuslava Kopeckého byla v roce 1912 vyšší reálná škola přeměněna na reálné gymnázium. Stručně se dá konstatovat, že tato historická etapa přinesla pozitivní základ pro rozvoj středoškolského vzdělávání v Bučovicích.

Na období počátku gymnázia pak chronologicky navazuje další historická etapa - první světové války. Významný historický mezník ohraničený roky 1914 až 1918. Práce zde odhaluje společenský rozklad způsobený válečným konfliktem, který se nevyhnul ani Bučovicím a negativně ovlivnil školní klima na Gymnáziu. Válečný konflikt se projevil snížením počtu studentů i pedagogů a poprvé v historii způsobil, že Gymnázium přišlo o výuku ve své budově, neboť ta sloužila k účelům vojenské nemocnice.

Navazuje historická etapa, při níž vznikla a byla rozvíjena první Československá republika. Snaha o pozitivní změny ve státě a rozvoj demokracie se kladně projevil i na činnosti tehdejšího školství a pozitivně ovlivnily činnost bučovického Gymnázia. To bylo

v roce 1921 převedeno pod správu státu a nově neslo název „Státní reálné gymnázium“. Do studia začaly ve větší míře nastupovat dívky, postupně se zlepšovalo vybavení učeben a rozrůstaly se i sbírky materiálního vybavení. Meziválečné období bylo možné velmi dobře analyzovat pomocí školní kroniky, která byla v období 1918 – 1938 vzorně vedena vedoucími ústavu. Kronika připomíná všechny školní roky, které Gymnázium v meziválečném Československu prožilo. Státní reálné Gymnázium v Bučovicích se v tomto období stalo uznávanou institucí celého regionu.

V ostrém kontrastu s etapou Státního reálného gymnázia je období, které na něj chronologicky navazuje. Okupace Československa a vypuknutí druhé světové války se dá považovat za jedno z nejméně příznivých období pro rozvoj školství. Již při výzkumu společenského pozadí, kde byly zjištěny represe proti českému národu a postupná germanizace školství, bylo jasné, že toto období muselo zákonitě přinést útlum ve vzdělávání. Negativní dopady druhé světové války se podepsaly i pod šestiletý vývoj Gymnázia, které postupně ztratilo velký počet studentů. Pozitivním zjištěním je fakt, že i po uzavření českých vysokých škol na konci roku 1939 a postupnému rušení řady středních škol se Gymnázium dokázalo udržet po celou dobu protektorátu a výuka nebyla do konce války ukončena.

Diplomová práce se zaměřuje i na studenty Gymnázia, kteří položili v době druhé světové války svůj život v boji s nacismem. Konkrétně vyzdvihuje Josefa Trkače, vynikajícího atleta, který zemřel při pochodu smrti krátce před ukončením války a Emiliána Mrázka, jenž padl jako letec v britském letectvu. Za Heydrichiády byl popraven i ředitel gymnázia Alois Souček.

Období v letech 1945 až 1968 přineslo několik společenských zvrátů, které měly na činnost škol v Bučovicích zásadní vliv. Práce analyzuje v obecné rovině nástup silných levicových hnutí v čele s KSČ, která ihned po převzetí moci v roce 1948 začala realizovat myšlenku jednotného školství, kterou přetavila v realitu vydáním zákona č.31/1953. Tento zákon zasáhl v celé zemi hrubým způsobem do středoškolského vzdělávání a nejinak to bylo i v Bučovicích. Gymnázium bylo změněno na jedenáctiletou střední školu a jeho výuka byla zredukována do tříletého studia. Takto škola fungovala od roku 1953 až do roku 1961. Vzhledem se k tomu že se v tomto období objevuje v Bučovicích i zemědělská účetnická škola zřízená ministerstvem zemědělství, stěhuje se někdejší Gymnázium - nyní vlastně poslední tři ročníky jedenáctiletky - ze své historické budovy a stává se v podstatě součástí

základní školy. Do budovy Gymnázia je instalována dvouletá zemědělská účetnická škola. Ta od školního roku 1953 – 54 přechází v čtyřletou zemědělskou technickou školu (ZTŠ). Z hlediska výzkumu společenského pozadí však začalo po roce 1960 postupné uvolňování, což mělo částečně pozitivní vliv i na školství. Opět vznikají základní devítileté školy, po osmi letech dochází k rušení jedenáctiletky a z těchto se oddělují střední všeobecně vzdělávací školy (SVVŠ). Po roce 1960 je i ZTŠ zařazena pod ministerstvo školství. Ve druhé polovině šedesátých let je připravován zákon, který má SVVŠ vrátit název gymnázium. Postupné uvolňování politického napětí a demokratizace společnosti jsou ukončeny okupací vojsk Varšavské smlouvy v srpnu 1968 a vznikem nové prosovětské vlády.

Na uvolněná šedesátá léta navázala historická etapa nesoucí název normalizace. Komunistický režim se snažil obrátit myšlení lidí na svou stranu, ale zdaleka s ním již nesympatizovalo takové množství občanů jako v poválečném období. V této době se drtivá většina občanů uchýlila k tomu, že dodržovala zákony a pracovní povinnosti. S režimem však lidé vnitřně přestali souhlasit. Ve školství byl zjištěn pozitivní krok na konci roku 1968, kdy díky vydání zákona č. 168/1968 Sb., o gymnasiích byl SVVŠ vrácen název Gymnázium. To zůstávalo i v průběhu 70. a 80. prestižní střední školou, která přijímala jen nadané žáky s dobrým prospěchem. Prospěch však nebyl jediným kritériem rozhodujícím pro pozdější studium. Samozřejmostí byl i dobrý výstupní profil a kádrový posudek studenta.

I zemědělská technická škola procházela svým vývojem a od poloviny 70. let bylo možné v Bučovicích studovat nový obor, a to Všeobecnou ekonomiku. Od roku 1981 byla škola převedena do skupiny středních ekonomických škol s novým názvem Střední ekonomická škola (SEŠ), s možností studovat obor Všeobecná ekonomika a Ekonomika zemědělství a výživy. Z hlediska celospolečenského se stal mezníkem v politickém vývoji nástup Michaila Gorbačova do čela komunistické strany Sovětského svazu v roce 1985. Jeho program přestavby socialismu ovlivnil i situaci v ČSSR. Pozice KSČ jako vládnoucí strany se stále více komplikovala. Celý konec osmdesátých let byl poznamenán stále vzrůstající kritikou režimu.

Poslední zkoumané období je ohraničeno revolučním rokem 1989 a rokem 2012, kdy došlo z rozhodnutí krajského úřadu Jihomoravského kraje ke sloučení středních škol v Bučovicích. Celospolečenské změny v roce 1990 měly zásadní vliv na Gymnázium i Obchodní akademii v Bučovicích. Bezprostředně po sametové revoluci došlo k prvním

jednáním mezi Gymnáziem střední ekonomickou školou v Bučovicích. Původně navržená možnost uskutečnit pouze výměnu obou vzdělávacích institucí se pochopitelně zástupcům ekonomické školy nelíbila. Nakonec zvítězila myšlenka na přestěhování ekonomické školy do místa jejího internátu, který se nacházel přímo v centru Bučovic, nedaleko náměstí. Z rozhodnutí Ministerstva školství změnilo od školního roku 1990/1991 ekonomické školy své označení na obchodní akademie. Škola byla tedy přejmenována na Obchodní akademii a Střední zemědělskou školu v Bučovicích. V roce 1995 došlo opět k přejmenování školy, a to na Obchodní akademii Bučovice. Po roce 2000 počet přihlášek podaných na Obchodní akademii Bučovice stále klesal. Na základě rozhodnutí zastupitelstva Jihomoravského kraje byla ke dni 1.7.2012 škola organizačně sloučena s Gymnáziem Bučovice a dnes tak nesou obě sloučené školy název Gymnázium a Obchodní akademie Bučovice.

Stanovený cíl se podařilo naplnit, neboť diplomová práce je schopná analyzovat vývoj Gymnázia a Obchodní akademie v kontextu dějin. Práce je vytvořena tak, aby podala přehled o základním historickém vývoji a umožnila znalost historie školy. Práce získává studiem odborné literatury od seriózních autorů obecné poznatky z dějin a ty aplikuje na samostatnou historii dvou středních škol ve městě Bučovice. Při mapování historie škol bylo nutné pracovat zejména s archivními materiály. Syntéza školních kronik a almanachů spolu s obecnými historickými prameny umožnila hodnocení jednotlivých období.

Cílem práce bylo mimo jiné prezentovat střední školu v Bučovicích jako významnou instituci, která má mezi středními školami na Vyškovsku dobré postavení. Výzkum prokázal, že střední škola v malém městě může využívat potenciál celého regionu, což jí umožní práci s nadanými studenty. Toto zjištění je v kontrastu se současným trendem centralizace školství do velkých měst. Škola dokázala v minulosti vychovat řadu vynikajících absolventů, kteří se v pozdějším životě prosadili ve významných společenských funkcích. Mezi nejvýznamnější konkrétní jména můžeme vyzdvihnout herce národního divadla Miroslava Doležela či premiéra České republiky Bohuslava Sobotku. Jsou to však jen dvě velká jména z mnoha.

Diplomová práce je vydaná ke 115. výročí založení vyšší reálné školy v Bučovicích. Pátému výročí sloučení Gymnázia a Obchodní akademie. 65. výročí působení Obchodní akademie a prvnímu výročí působení obou středních škol ve společné budově na adrese Součkova 500 v Bučovicích. Během 115 let historie došlo k takovému množství událostí,

že výrazně překračují rozsah diplomové práce. Vývoj po roce 2012, ale i příběhy jednotlivých osobností z minulosti dávají v budoucích letech prostor k dalšímu bádání. Nezbývá než přát střední škole v Bučovicích mnoho dalších kulatých výročí.

Zkratky

ČSM – Československý svaz mládeže

ČSSD – Česká strana sociálně demokratická

HZDS – Hnutí za demokratické Slovensko

JŠŠ – Jedenáctiletá střední škola

JZD – Jednotné zemědělské družstvo

KSČM – Komunistická strana Čech a Moravy

KSSS – Komunistická strana Sovětského svazu

OA – Obchodní akademie

ODS – Občanská demokratická strana

PTŠ – Pěstitelská technická škola

SČSP – Svaz československo-sovětské přátelství

SEŠ – Střední ekonomická škola

SNB – Sbor národní bezpečnosti

SSM – Svaz socialistické mládeže

SSSR – Svaz sovětských socialistických republik

STB – Státní tajná bezpečnost

SVVŠ – Střední všeobecně vzdělávací škola

SZTŠ – Střední zemědělská technická škola

VŘSR – Velká říjnová socialistická revoluce

ÚVKSC – Ústřední výbor Komunistické strany Československa

ZŠ – Základní škola

ZÚŠ – Zemědělská účetnická škola

ZTŠ – Zemědělská technická škola

Seznam použitých pramenů

Literatura

1. AUGUSTA, Pavel. HONZÁK, František. *Československo 1918-1938*, s. ISBN 80-00-00774-6
2. AUGUSTA, Pavel; HONZÁK, František. *Československo 1938 – 1945*. Praha: Albatros 1999, 63 s. ISBN 80-00-00776-2
3. AUGUSTA, Pavel; HONZÁK, František, *Naše vlast*. Praha: Nakladatelství Slovart, 1998, 176 s. ISBN 80-7209-080-1
4. AXAMITOVÁ, Jana a kol. *Cesty za krásou a poznáním: turistický lexikon ČR*. Praha: Olympia, 2011, 1007 s. ISBN 978-80-7376-237-7
5. BARTOŠ, Josef a kol. *Historický místopis: Okres Vyškov 1848 – 1960*. Svazek X. Vyškov: Knihovna Karla Dvořáčka, 2014, 287 s.
6. BENDA, Jiří a kol. *Zemědělské a lesnické školství v ČSSR*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1963, 154 s.
7. BLACHA, Vilém a Věra VÁVROVÁ. *Rozbor vývoje středního všeobecně vzdělávacího školství v letech 1918-1972*. Praha: Ústav školských informací, 1973, 29 s.
8. BURIAN, Michal a kol. *Atentát Operace Anthropoid 1941-1942*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – Agentura vojenských informací a služeb, 2002, 95 s. ISBN 80-7278-157-X
9. ČERNOHORSKÝ, Zdeněk. *Dějiny zemědělského školství v Československu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980, 306 s.
10. ĎOUBALÍK, Petr. *Turistický atlas Česko 1 : 50000*. Vizovice: SHOCart, 2004, 664 s. ISBN 80-7224-202-4.
11. DAVIES, Norman. *Evropa. Dějiny jednoho kontinentu*. Praha: Prostor, 2000, 1365 s. ISBN 80-7260-014-1

12. *Dějiny světa*. Praha: Ottovo nakladatelství s.r.o. – Cesty, 2003, 327 s. ISBN 80-7181-744-9
13. GALGOCZYOVÁ, Štěpánka; VLČEK, Jiří. *Gymnázium Bučovice: 1902-1992*. Bučovice: Klub rodičů, žáků a přátel gymnázia v Bučovicích, 1992, 71 s.
14. GEBHART, Jan; HRBEK, Jaroslav. *Kronika druhé světové války*. Praha: Fortuna Print, 2000, 520 s. ISBN 80-86144-61-5
15. HARENBERG, Bodo, *Kronika lidstva*. Praha: Fortuna Print, 1995, 1279 s. ISBN 80-85873-42-7
16. HOLÁSEK, Oldřich a kol. *Almanach: 75 let gymnázia v Bučovicích 1902-1977*. Bučovice: SRPŠ, s. 1977, 63 s.
17. MAJER, Jiří a Jiří VLČEK. *Gymnázium Bučovice: 1902-2002 : almanach ke stému výročí školy*. Bučovice: Gymnázium Bučovice, 2002, 203 s.
18. MICHALČÍK, Miloslav a kol. *Bučovice: mé rodné město*. Bučovice: M. Michalčík, 2012, 364 s. ISBN 978-80-260-2435-4
19. MICHALČÍK, Miloslav a Jiří SETINSKÝ. *Bučovice: město plné lidí*. Bučovice: M. Michalčík, 2014, 468 s. ISBN 978-80-260-5387-3
20. *Padesát let ekonomického školství v Bučovicích*. Bučovice: Obchodní akademie Bučovice, 2002, 84 s.
21. PERNES, Jiří. *Československo 1946 – 1992*. Praha: Albatros, 1999, 63 s. ISBN 80-00-00531-X
22. POMEZNÝ, Josef a ZELINKA, Zdeněk. *Zemědělské školství*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1954, 102 s.
23. SEMOTANOVÁ, Eva a kol, *Česko: Ottův historický atlas*. Praha: Ottovo nakladatelství, s.r.o., 2007, 408 s. ISBN 978-80-7360-577-5
24. Státní okresní archiv Vyškov, Pobočka Slavkov u Brna. *Kronika Gymnázia Bučovice*.
25. VESELÁ, Zdenka. *Česká střední škola od národního obrození do druhé světové války*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1972.

26. VESELÁ, Zdenka. *Vývoj české školy a učitelského vzdělání*. Brno: Masarykova univerzita, 1992, 147 s.
27. WESTWELL, Ian. *První světová válka den po dni*. Praha: Naše Vojsko, 2013, 192 s. ISBN 978-80-206-1351-6
28. ZEMANOVÁ, Renata. *Památky vyškovského okresu*. Vyškov: Muzeum Vyškovska. 1973, 45 s.

Zákony a vyhlášky

29. Zákon č. 95/1948 Sb., o základní úpravě jednotného školství (školský zákon). In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR, [cit. 26.4.2017].
30. Zákon č. 31/1953 Sb., o školské soustavě a vzdělávání učitelů (školský zákon). In: *zakonyprolidi*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1953-31>, [cit. 26.4.2017].
31. Zákon č. 186/1960 Sb., o soustavě výchovy a vzdělávání (školský zákon). In: *zakonyprolidi*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1960-186>, [cit. 26.4.2017].
32. Zákon č. 168/1968 Sb., o gymnasiích. In: *BECK-ONLINE* [právní informační systém]. BECK-ONLINE, [cit. 15.5.2017].
33. Zákon č. 29/1984 Sb., zákon o soustavě základních a středních škol. In: *CODEXIS ACADEMIA* [právní informační systém]. Atlas consulting [cit. 15.3.2017].
34. Zákon č. 171/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních a středních škol (školský zákon). In: *BECK-ONLINE* [právní informační systém]. BECK-ONLINE, [cit. 19.5.2017].
35. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *BECK-ONLINE* [právní informační systém]. BECK-ONLINE, [cit. 19.5.2017].
36. Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících. In: *zakonyprolidi*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>, [cit. 27.4.2017].
37. Vyhláška č. 124/1984, o středních školách. Dostupné z: www.epi.sk/zz/1984-124#cast5, [cit. 18.5.2017].

Internetové zdroje

38. HAKAUF, Martin. 20. výročí odchodu sovětských vojsk a ukončení vojenské okupace Československa. *icv.vlada* [online]. Informační centrum vlády, [cit. 6.3.2017]. Dostupné z: <https://icv.vlada.cz/cz/tema/20-vyroci-odchodu-sovetskych-vojsk-a-ukonceni-vojenske-okupace-ceskoslovenska--85082/tmplid-560/>
39. MAREK, Pavel. *Protikomunistické demonstrace v Československu v roce 1953*. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/data/pdf/publikace/securitas-imperii/no24/009-034.pdf> [cit. 1.3.2017].
40. NOVÁK, Martin. Před 40 lety uspíšila invazi schůzka v Čierne nad Tisou. *Aktuálně* [online]. Aktuálně, © 2008 [cit. 7.3.2017]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/před-40-lety-uspisila-invazi-schuzka-v-cierne-nad-tisou/r~i:article:612164/>
41. PACINA, Václav. Hokejová pomsta za okupaci. *Idnes* [online]. IDNES, © 2004 [cit. 15.4.2017]. Dostupné z: hokej.idnes.cz/hokejova-pomsta-za-okupaci-d0y-hokej_ms2004.aspx?c=A040325_111628_reprezentace_rav
42. PACNER, Karel. Za den vypil láhev whisky, kouřil, nenáviděl sport a zachránil Británii [online]. *Idnes.cz*, © 2015 [cit. 5.4.2017]. Dostupné z: http://technet.idnes.cz/churchill-hitler-0ep-/vojenstvi.aspx?c=A150123_170640_vojenstvi_kuz
43. SOVADINA, Jiří. Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. Sjezdu KSČ (11.prosince 1970). *Moderní dějiny* [online]. Moderní dějiny, © 2004 [cit. 15.4.2017]. Dostupné z: www.moderni-dejiny.cz/clanek/pouceni-z-krizoveho-vyvoje-ve-strane-a-spolecnosti-po-xiii-sjezdu-ksc-11.prosince-1970/
44. ŠACH, Jan. Lednové plénum. *Vojenský historický ústav Praha* [online]. VHU, [cit. 6.3.2017]. Dostupné z: www.vhu.cz/lednove-plenum/
45. ŠTERN, Ivan; VRBOVÁ, Daniela. Dvacet let od tragické smrti Alexandra Dubčeka. *Rozhlas* [online]. Český rozhlas, [cit. 6.5.2017]. Dostupné z: www.rozhlas.cz/cro6/dokument/_zprava/20-let-od-tragicke-smrti-alexandra-dubceka--1134063
46. WALTACE, Andrew. Pittsburská (ne)dohoda. *Britské listy* [online]. Blisty.cz © 2010 [cit. 28.2.2017]. Dostupné z: <http://blisty.cz/art/52179.html>

47. Historie OA Bučovice. *Obchodní akademie Bučovice* [online]. Oabucovice.cz, © 2016 [cit. 14.2.2017]. Dostupné z: <http://www.oabucovice.cz/oskole/historie.php>
48. Krutá smrt na prahu svobody. *Vyskovsky.denik* [online]. Vyškovský deník, © 2007 [cit. 7.3.2017]. Dostupné z: vyskovsky.denik.cz/publicistika/valka_zide270610.html
49. Odhalení Stalinova kultu osobnosti nevyústilo v zásadnější reformy. *Česká televize* [online]. Česká televize, © 2011 [cit. 5.3.2017]. Dostupné z: www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1285308-odhaleni-stalinova-kultu-osobnosti-nevyustilo-v-zasadnejsi-reformy
50. Praha, 1. Máj 1968. *Britskélisty* [online]. Blisty [cit. 6.3.2017]. Dostupné z: blisty.cz/files/temata/prvnimaj/prvomajova-tradice-1986.htm
51. Výročí osvobození města Bučovice. *Ministerstvo obrany a Armáda České republiky* [online]. Army.cz, © 2009 [cit. 20.3.2017]. Dostupné z: <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=13965>
52. Přírodní rizika. *Geology* [online]. Svět geologie, [cit. 7.5.2017]. Dostupné z: www.geology.cz/svet-geologie/ucitele/miniprojekty/Prirodni_rizika_Stare_Mesto_Uherske_Hradiste.pdf
53. Vývoj v letech 1948-1989. *Mendelu* [online]. Mendelu, [cit. 6.3.2017]. Dostupné z: https://is.mendelu.cz/eknihovna/opory/zobraz_cast.pl?cast=21043
54. Založení školy. *Gymnázium a Střední odborná škola zdravotnická a ekonomická Vyškov, příspěvková organizace* [online]. Publikováno 22.3.2011 [cit. 15.2.2017]. Dostupné z: <http://www.gykovy.cz/cs/obsah/zalozeni-skoly-2011>
55. Zpráva o vývoji českého školství od listopadu 1989 Č.j.: 25461/2009 – 20 Dostupné z: http://www.msmt.cz/file/10376_1_1/download/.

Články

56. HOUŠŤ, J. Učitelé pomohou JZD. *Družba*. 1959, roč. 10, č. 8-9-10, s. 6.

57. PARMA, J. Učitelé ZTŠ v Bučovicích pomohou JZD na okrese. *Družba*. 1959, roč. 10, č. 50-51, s. 4.
58. VLACH, Boris. Z historie gymnázia, část šestá: Od jedenáctiletky ke gymnáziu. *Bučovické noviny*. 2002, roč. 2, č. 7, s. 4-5.
59. Dálkové studium na ZTŠ. PARMA, J. Učitelé ZTŠ v Bučovicích pomohou JZD na okrese. *Družba*. 1957, roč. 8, č. 9, s. 2.
60. Doplníte si vzdělání. *Družba*. 1959, roč. 10, č. 11 - 12, s. 2.
61. Jediná na Moravě. *Družba*. 1957, roč. 8, č. 11, s. 2.
62. Milá návštěva na ZTŠ v Bučovicích. *Družba*. 1959, roč. 10, č. 50-51, s. 4.
63. Mládež ZTŠ Bučovice do dalšího ročníku STM. *Družba*. 1960, roč. 11, č. 9, s. 2.
64. Podíl školní mládeže. *Družba*. 1959, roč. 10, č. 28, s. 1.
65. Rodiče, přihlaste mládež na zimní zemědělskou školu. *Družba*. 1957, roč. 8, č. 37, s. 2.
66. Z historie gymnázia, část pátá: Škola v letech 1945-1953. *Bučovické noviny*. 2002, roč. 2, č. 6, s. 5-6.
67. Školní mládež pomohla. *Družba*. 1959, roč. 10, č. 27, s. 1.
68. Vítaná pomoc ZTŠ družstevníkům v Mouchnicích. *Družba*. 1959, roč. 10, č. 28, s. 1.
69. Z historie gymnázia, část pátá: Škola v letech 1945-1953. *Bučovické noviny*. 2002, roč. 2, č. 6, s. 5.

Příloha č. 1

Smlouva o zřízení vyšší reálné školy v Bučovicích:

„I. Městská obec Bučovice zavazuje se veškeré potřeby vyšší reálné školy, která v Bučovicích zříditi se má obzvláště potřebné místnosti v předepsaném počtu, rozměru a stavu, jich nábytek, osvětlení, otop a čištění, dále školské a kancelářské potřeby a učební pomůcky vše vždy dle počasně potřeby dodati a ze svého opatřiti, o byty naturální pro ředitele a školníka mimo budovu školní, na svůj náklad se postarati, konečně službě školníka a zaopatření jeho, jakož i jeho rodiny uhražovati.

*II. Školní místnosti, které obec v dostatečné velikosti dodati a vždy v dobrém stavu udržovati zavázána jest musí se skládati pro úplnou vyšší reálku:/ dle dodržování císařské Královské moravské zemské školní rady:/ nejméně z následujících místností:/ i s nábytkem:/
1. dvě třídní světnice každá pro 60 žáků po 60-70 m²
2. dvě třídní světnice každá pro 50 až 55 žáků po 50-60 m²
3. dvě třídní světnice pro 40 až 45 žáků
4. tři třídní světnice každá pro 30 žáků po 30 m² přičemž potřebná plocha pro každého žáka i s místem pro Katedru, chodby, zařízení na topení atd. za základ má být prostora pro dvě oddělení první třídy po 1 krát 10 m², ve druhé a třetí třídě po 1 krát 20m², ve čtvrté a páté třídě po 1 krát 30m² v šesté a sedmé třídě po 1 krát 40 m²
5. dvě Kreslírny:/ 1 pro kreslení z volné ruky a 1 pro kreslení geometrické:/ po 80-90m² ve spojení s kabinety po 30m²
6. síň pro vyučování fyzice o 55m² k východu anebo k jihovýchodu s velkou světnicí o 50m² na sbírky fyzických pomůcek učebních a s pracovnou o 30m² pro učitele
7. učební síň 55m² se spojením se světnicí na učební pomůcky a s laboratoří pro učitele o 30 m² a laboratoří žakovskou o 55 až 60 m²
8. přírodopisný kabinet se třemi okny o 50m² a s pracovnou pro učitele
9. světnice pro knihovnu učitelkou a zároveň čítárna /: s 2 až 3 okny :/ a pro knihovnou žakovskou i s učebnicí pro chudé žáky s jedním oknem
10. zeměpisný kabinet o 20 m²
11. ředitelská kancelář se dvěma okny*

12. konferenční světnice se dvěma až třemi okny ve spojení s hovornou s jedním oknem
13. tělocvična 140 až 150 m^l s oblékárnou
14. školský byt se vchodem odděleným od všeobecného vchodu do školy
15. pokoj na bydlení pro výpomocného sluhu, popřípadě lože pro vrátného
16. letní tělocvična
17. rejdiště pro hry mládeže
18. potřebný počet pissoirů pro žáky a učitele, v každém poschodí šatny pro žáky, pro případ, že se bude na chodbách topiti, jest zříditi věšáky a stojánky na chodbách
19. byt pro ředitele se zvláštním vchodem.

Jako nezbytný nábytek do každé třídy byl označen krucifix, obraz Jeho Veličenstva císaře, pódium, katedra, stůl se židli pro učitele, tabule přivěšená na zdi, teploměr, misky na křídu a houbu, lavice vhodné formy o dostatečné velikosti i počtu, popřípadě lampy pro přiměřené osvětlení, výkladní skříně atd. Pak pro každou třídu není-li po ruce zvláštních šaten, skříně na chodbách. Dále jest zříditi kreslírny, posluchárnu pro fyziku a lučbu s kabinety s laboratoří, knihovni světnici s otevřenými prostými skříněmi na knihy a s ostatním příslušenstvím, zeměpisný a přírodovědný kabinet, ředitelskou kancelář s místností na archiv, konferenční světnici a a tělocvičnu s předsíní.

III. Zemská vyšší reálná škola zřídí se takto, že počátkem školního roku 1902/1903 bude otevřena první třída až ústav bude na vyšší reálku doplněn. Městská obec vzhledem k tomu zavazuje se ve II. odstavci zmíněné místnosti a jich zařízení s počtem žactva v přiměřenému počtu jsoucí, vždy včas dodati takto, aby jednotlivé třídy vždy v ustanovenou dobu beze závady ustanoveny býti mohly.

IV. Co do učitelů na vyšší reálné škole v Bučovicích a co do jejich upotřebení platí ustanovení zákona o reálných školách ze dne 30.4.1869. Co se týče platu ředitele a učitelů, jakož co se týče i způsobu a výše jejich přídavku dle let služby, platí sněmovním usnesením ze dne 24. února 1897 ustanovené normy stran upravení platu učitelstva na zemských školách středních.

Ohledem na toto ustanovení skládati se má zemský sbor na zemské vyšší reálné škole v Bučovicích z jednoho ředitele a z dvanácti skutečných učitelů:/ včítaje v ně i učitele náboženství. Mimoto ustanoví se dle potřeby suplující, výpomocní a vedlejší učitelé, jichžto požitky buďto již sněmovním oním usnesením ustanoveny jsou aneb od případu k případu

zemský výbor vyměří šetře při tom normy pro státní střední školy platné.

V. Veškeré tyto platby ředitele a učitelů, jakož i jejich výslužné a opakovací požitky jich příbuzných přejímají se za zemský fond.

VI. Městská obec zavazuje se na uhrazení učitelských těchto platů od počátku školního roku 1902/1903 potažmo od 1. října 1902 odváděti do fondu zemského odváděti do fondu zemského roční paušální příspěvek postupně až do nejvyššího obnosu 7600 Kč. Paušální tyto příspěvky zaplatí zemská obec ve čtvrtletních lhůtách anticipátních u moravské pokladnice zemské v Brně.

VII. Ředitele a skutečné učitele jmenuje zemský výbor na základě ternového návrhu zemské obce přičemž zůstávají v neporušené platnosti ustanovení § 24 a 25 zákona o reálných školách ze dne 30.4. 1869. Suplující, výpomocné a vedlejší učitele ustanoví zemský výbor.

VIII. Co do vyučovacího jazyka stanoví se dle paragrafu 9. zákona o reálných školách touto smlouvou, že na zemské reálné škole v Bučovicích v celém jejím objemu, tudíž i v paralelních třídách, jež by snad časem zříditi se měly, český jazyk jakožto vyučovací zříditi se má.

IX. Školné, vstupné a poplatky knihovni docházeti mají do obecní pokladny, již výšku ustanovuje zemský výbor ve souhlasu s obcí.

X. Od obce dodané místnosti, nábytek, učební prostředky a ostatní dle I. odstavce smlouvy zůstanou ve vlastnictví městské obce, ale nesmí zemské střední škole, které k užívání věnovány jsou, po dobu trvání této školy odcizeny býti.

Obec sobě zůstává s věcnými s věcnými těmito dodávkami:/ vyjma byty a jejich příslušenství stan jich jiného spoluužívání ve srozumění s ředitelem vynakládati, pokud to bez porušení vyučování a řádné administrace tohoto ústavu možnost jest. Každé takové vynaložení potřebuje též povolení ze strany zemského výboru.

XI. Zemská vyšší reálná škola v Bučovicích prohlašuje se tímto za zemský ústav a bude se s ní co s takovýmto úřadem vždy nakládati. Dle tohoto podléhají též všichni členové učitelského sboru jakožto moravští zemští úředníci služebním předpisům pro zemské úředníky platným. Stan jich výslužného a opatrování nároků jich příbuzných platí, pokud sněm jiného neustanoví, normy pro státní úřady téže kategorie počasně platné.

Dále ustanovuje se, že s řediteli a učiteli, kteří přestoupí ze státní školy střední na zemskou vyšší reálnou školu v Bučovicích v příčině počítání jich služebního času nakládati se bude takto, jako by vždy na pojmenované zemské škole střední byli sloužili.

Co do učitelů, kteří přestoupí ze středních škol obcí aneb jiných zemí právem veřejností obdařených, bude takové naložení míti jen tenkrátě místa, když na tom kterém ústavu, z něhož přestoupí, reciprocita se zachová a od vydražovatelů toho ústavu předkem výslovně se prohlásí.

*XII. Smlouva tato a na ní se zakládající vyšší reálná škola v Bučovicích může se obapolnou úmluvou zemského zastupitelstva a městské obce Bučovic zrušiti. Kdyby o způsobu jiná úmluva se nestala, uskutečniti se má zrušení teprve po uplynutí tolika let, kolik tříd na tomto ústavu pozůstává, a to sice od počátku školního roku, který zrušující úmluvě následovati bude, a to tím způsobem, že tímto způsobem se zruší první třída a tak dále v každém následujícím školním roce další třída.*³⁰³

V Bučovicích dne 30.9.1901

Josef Racek, starosta

Josef Fuhrich, obecní rada

Jakub Budík, člen výboru

Josef Halka, člen výboru

V Brně dne 31. října 1901

*Zemský hejtman: Felix hrabě Vetter*³⁰⁴

---

³⁰³Státní okresní archiv Vyškov, Pobočka Slavkov u Brna. *Kronika Gymnázia Bučovice*, s. 2-10.

³⁰⁴Státní okresní archiv Vyškov, Pobočka Slavkov u Brna. *Kronika Gymnázia Bučovice*, s. 10.

Příloha č. 2

Přehled ředitelů škol:

Ředitelé Gymnázia Bučovice (během všech historických názvů školy):

Bohuslav Kopecký, ředitel 1902 – 1919

Ján Húsek, prozatímní správce 1919 – 1921

Karel Suchan, ředitel 1921 – 1939

Antonín Souček, správce 1939 – 1942

Alois Klouda, správce 1942 – 1944

Václav Pavelka, správce 1944 – 1945

Ladislav Polouček, ředitel 1945 – 1953

Karel Posolda, ředitel 1953 – 1961

Oldřich Holásek, ředitel 1961 – 1989

Jiří Vlček, ředitel od roku 1990

Ředitelé Obchodní akademie Bučovice (během všech historických názvů školy):

Jaroslav Šamšula, ředitel 1952 – 1959

Jaroslav Daněk, ředitel 1959 – 1961

Josef Malina, ředitel 1961 – 1985

Josef Palát, ředitel 1985 – 1992

Jiří Horák, ředitel 1992 – 2012

Příloha č. 3

Vybrané příspěvky z Kroniky a články:

Proslov ředitele Karla Suchana dne 6. října 1938 v 1. vyučovací hodině rozhlasem

„Dnešní den počínáme pod dojmem významné události v našem státě. Prezident republiky doktor Edvard Beneš se vzdal svého úřadu. Pan prezident učinil toto své rozhodnutí jistě z velmi vážných důvodů. Tak dal první občan naší republiky svou obětí příklad každému z nás, mysliti na celek, na národ a stát a všechno ostatní podříditi celku. Prosím, abyste povstáním dali výraz vážnosti této chvíle. Děkuji Vám!

Žactvo vyslechlo toho dne školský rozhlas vysílaný v deset hodin deset minut z Prahy, jehož tématem bylo ocenění zásluh prezidenta Edvarda Beneše.“³⁰⁵

Proslov ředitele Karla Suchana v den volby 3. prezidenta Československé republiky doktora Emila Háchy. Dne 30.11.1938

„Milí posluchači!

Slyšeli jste právě rozhlasem vysílaný průběh důležitého aktu Národního shromáždění: volby prezidenta republiky. Po vykonané volbě byla schůze Národního shromáždění přerušena a předseda vlády odjel pak autem do bytu nově zvoleného prezidenta republiky a požádal ho, aby se odebral do Národního shromáždění složit ústavní slib: „Slibuji na svou čest a svědomí, že budu dbáti blaha republiky i lidu a šířiti ústavních a jiných zákonů.“

Prezident republiky Emil Hácha se narodil roku 1872 v Trhových Svinech, gymnázium studoval v Českých Budějovicích, práva v Praze. Je vynikajícím a uznávaným znalcem v otázkách mezinárodního a ústavního práva a to nejenom u nás, ale i za hranicemi. K tomu byla mu pomůckou jeho dokonalá znalost jazyků, hlavně němčiny, angličtiny a italštiny. Znalost těchto jazyků usnadnila prezidentu doktoru Háchovi nejen studium vědecké literatury,

---

³⁰⁵ Státní okresní archiv Vyškov, Pobočka Slavkov u Brna. *Kronika Gymnázia Bučovice.*

nybrž i poznání nejdůležitějších institucí a veřejného práva na jeho četných zahraničních cestách.

*Emil Hácha je muž výrazného charakteru a vzorného vlasteneckého citění. Náš stát v něm získává zkušeného vůdce, který při ústavním přebudování státu využije veškerých svých bohatých vědomostí a zkušeností. Je-li v čelo státu postaven tak znamenitý právník, zvolený jednomyslnou volbou národa, je to projev vůle národa, aby náš státní řád zůstal řádem právním. Právní řád má svou vnitřní mravní a ideovou jednotu, svou účelnost a důslednost, a stane-li se jeho nejvyšším strážcem muž tak intenzivně s jeho duchem neznavený, je to dobrá vyhlídka ze zlých časů.*³⁰⁶

Vybrané články otištěné ve vesnických novinách okresu Bučovice Družba:

*„Obracíme se na Vás na všechny, kterým nebylo možno v buržoasních podmínkách ukončit nižší, případně vyšší vzdělání, s výzvou, abyste v duchu usnesení XI. Sjezdu KSČ doplnili své vzdělání. V rámci mimořádného způsobu studia pro pracující chceme pro Vás, kteří byste rádi získali nižší střeň vzdělání, zřídit krátkodobý kurs z učiva 8. třídy. Rovněž pak pro ty, kteří by rádi doplnili své vzdělání s maturitou, chceme počínaje 1. zářím 1959 otevřít devátou třídu střední školy pro pracující. Vyučování by bylo v odpoledních případně podvečerních hodinách 2krát týdně – snad v budově UP závodů, případně v zasedací síni ONV. Účastníkům mimořádného způsobu studia jsou vládním usnesením z 2. února 1955 zaručeny určité pracovní úlevy v zaměstnání. Obracíme se na Vás, abyste předběžně do 31. března zaslali ředitelství JSŠ v Bučovicích své přihlášky, abychom mohli včas vykonat všechny přípravné práce a mohli Vás podrobně informovat o možnostech, podmínkách a způsobech tohoto studia. Neponechávejte výzvu bez odezvy. Jd
e o důležitý společný politicko-výchovný úkol.*³⁰⁷

---

³⁰⁶ Státní okresní archiv Vyškov, Pobočka Slavkov u Brna. *Kronika Gymnázia Bučovice*.

³⁰⁷ Doplňte si vzdělání. *Družba*. 1959, roč. 10, č. 11 - 12, s. 2.

Příloha č. 4

Fotografie:

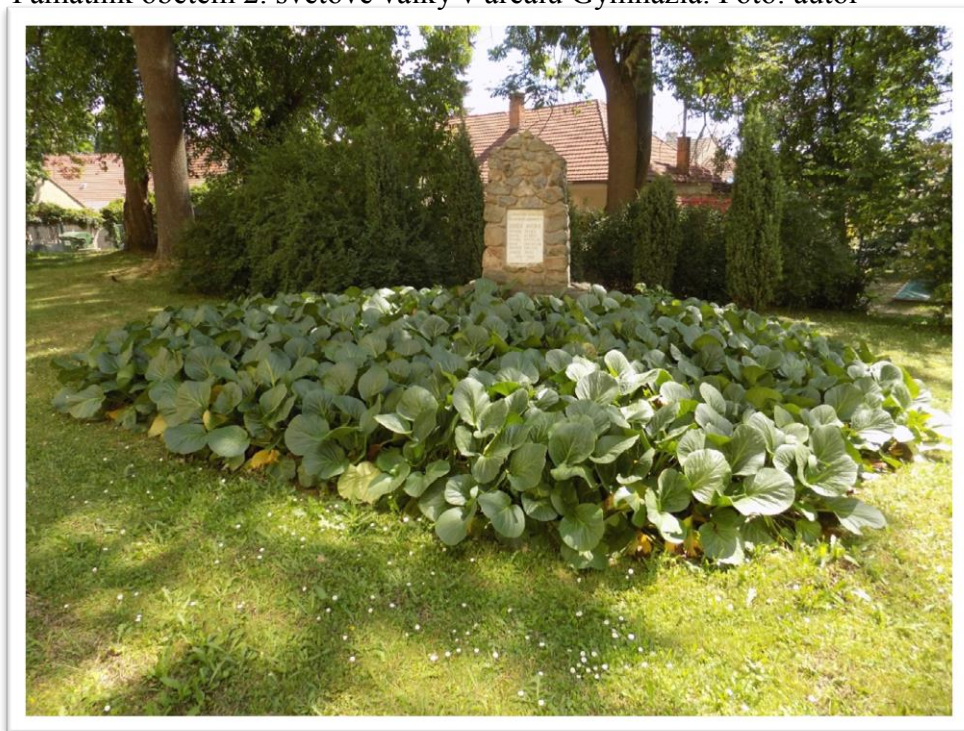
Obr. č. 1 - Budova Občanské záložny, kde byl 18.9.1902 zahájen první školní rok. Foto: autor

Obr. č. 2 - Současná budova Gymnázia z roku 1902 od stavitele Wittnera. Foto: autor

Obr. č. 3 - Památník obětem 2. světové války v areálu Gymnázia. Foto: autor

Obr. č. 4 – Budova ZŠ Školní 710, sídlo Gymnázia v letech 1953-1992. Foto: autor

Obr. č. 5 – Budova Obchodní akademie od roku 1992. Foto: Wikipedia

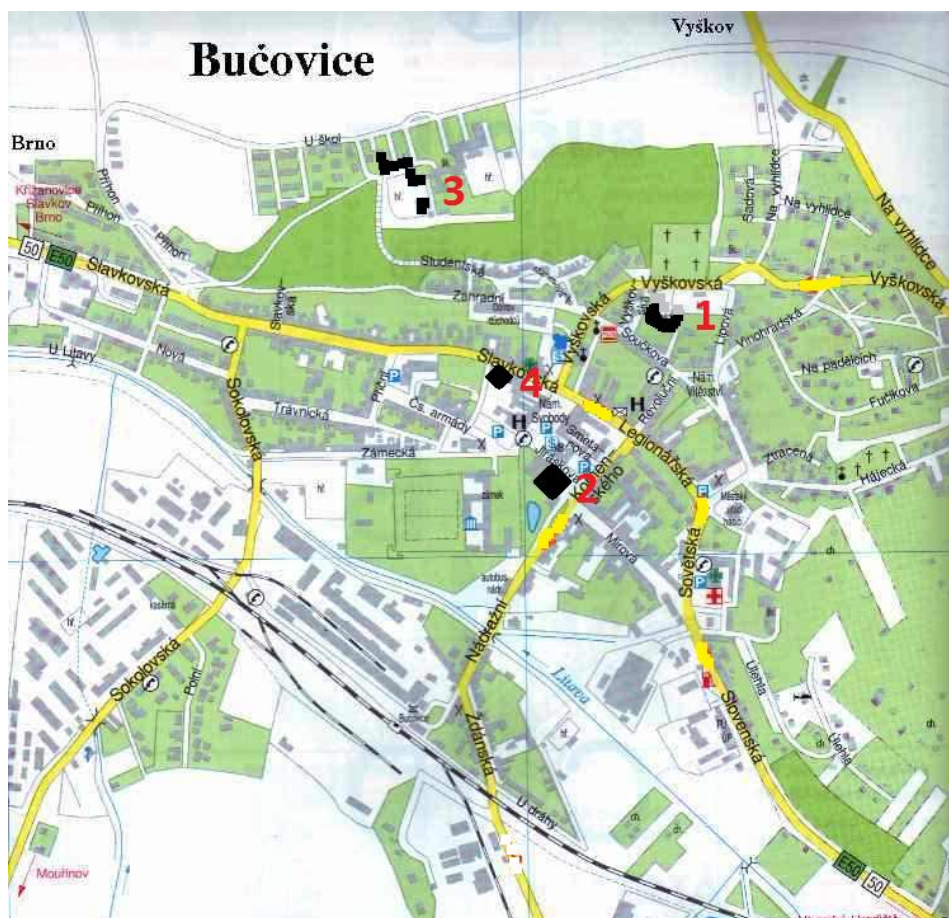

Obr. č. 6 – Zámek s městem Bučovice – současný stav. Foto: bucovice-zamek.cz

Příloha č. 5

Mapa Bučovic:

Legenda k mapě města Bučovice

1. Historická budova Gymnázia Bučovice na adrese Součkova 500 (současné sídlo školy)
2. Budova Obchodní akademie Bučovice (od roku 1992)
3. Budova Základní školy Bučovice na adrese Školní 710, sídlo Gymnázia v letech 1953-1992
4. Historická budova Občanské záložny, v níž byl zahájen první školní rok 1902/1903